

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

1

glasilo Planinske zveze Slovenije

januar 1998

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

januar 1998

1

letnik XCVIII

izhaja od leta 1895

vsebina

	Pozornost za velika gorniška dejanja	1
Marjan Rztresen	Politika	3
	Višja članarina PZS, višja naročnina na PV	5
Vera Pipal	Srečno	5
	Z vodnikom na nevarne gorske poti	6
Roman Robas	Cena za vrhunske dosežke	10
	Nekoč SPD in Skala, zdaj PZS in Skala	11
Tomaž Ovcak	Skrivnost vojaške kinodvorane	15
Tone Wraber	Slovenci v črnogorskih gorah	18
	To ni alpinizem, to je vojna	20
Urška Zupanc	Sedem dni hribovite pešpoti	23
	Jeti obstaja, le poiskati ga je treba	28
Mire Steinbuch	Nočni vzpon	28
	Odmevi	29
	Iz planinske literature	32
	Društvene novice	37
Aleš Tacer	V naročju gora	38

Slika na naslovni strani: **Edina sled v deviški belini**

Foto: Karmen Terčelj

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sorja Dolinsek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojini, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1998 znaša 3500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1998, posamezna številka stane 350 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

NAJVIŠJA PRIZNANJA PLANINSKE ORGANIZACIJE NAJZASLUŽNEJŠIM PLANINSKIM ZANESENJAKOM

POZORNOST ZA VELIKA GORNIŠKA DEJANJA

V grajski restavraciji gradu Otočec ob Krki je bila lanskega 13. decembra slovesnost, na kateri je Planinska zveza Slovenije nekaterim svojim posebno prizadevnim in dolgoletnim članom podelila najvišja priznanja osrednje slovenske planinske organizacije, zlate častne znake PZS, spominske plakete in svečane listine.

Okolje je bilo v vseh pogledih slavnostno: vreme je bilo zimsko, a spodbudno in brez padavin, grad je bil deloma že božično in novoletno okrašen, njegovi opoldanski obiskovalci priložnosti primerno razpoloženi.

Slovesnost sta uvedla napovedovalka Radia Krka **Renata Mikec** in moški pevski oktet **Adoramus** pod vodstvom **Marijana Cvitka** iz Novega mesta, ne preštevilo planinsko družčino (lani po nekaj letih niso podeljevali priznanj za najprijetnejša planinska domovanja in po mnenju obiskovalcev najboljšim oskrbnikom slovenskih planinskih koč) pa je nato pozdravil župan mestne občine Novo mesto **Franci Koncilija**.

NAGOVOR PREDSEDNIKA PZS

Predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar** je zatem zbrane takole nagovoril:

»Hitro spreminjanje življenjskih razmer v predelih ob vznožju Alp in drugih evropskih gorá je dokončno zvalilo turista v ta svet. Da bi bila pot do cilja čim krajša in lažja, smo v visokogorskem svetu zgradili ceste, žičnice in turistična naselja. Turizem je postal ena od najmočnejših gospodarskih dejavnosti. Ocenjujejo, da letno obišče Alpe okrog 100 milijonov turistov.

Če so vse planinske organizacije v Evropi na začetku svojega obstoja želele pripeljati čimveč ljudi v gore, pa se danes vsi ukvarjamo z negativnimi vplivi, ki so jih množice prinesle s seboj. Sprva so prevladovala ekološka vprašanja, v zadnjih letih pa je v ospredju varnost v gorah. Ko smo še nedolgo tega modrovali, kaj storiti, je prevladovala ugotovitev, da moramo obiskovalci gora predvsem sami bolj razmišljati in skrbeti za lastno varnost, planinska organizacija pa mora to vcepeljati v zavest vsem svojim članom z različnimi oblikami vzgoje in izobraževanja. Pri tem je izlet v gore najboljšo vzgojno sredstvo.

Posebej nas skrbijo nesreče tistih, ki med obiskovalci gorá veljajo za vzor usposobljenosti in opremljenosti. Nesreče vrhunskih alpinistov, vodnikov, reševalcev odmevajo v zavesti ljudi bolj kot ostale. Praznine, ki ostajajo za njimi v naših vrstah, so pogloboke, da bi lahko stali križem rok. Dolžnost in odgovornost planinske organizacije nalagata, da stori vse, da se zmanjša število nesreč najbolj izurjenih in usposobljenih. Tudi za ceno tega, da za hip stopimo za korak nazaj in da smo manj drzni kot doslej, da prevetrimo naše rutine in organizacijo, da zaostriamo merila za sprejem in registracijo in da dopolnimo programe vzgojnoizobraževalnih akcij.

Nagrajence in goste je v gradu Otočec nagovoril predsednik PZS Andrej Brvar.

V Statut Planinske zveze Slovenije smo zapisali, da je planinska organizacija nestrankska. To pomeni, da se v gorah ne bomo delili po strankarski pripadnosti, ki naj ostane osebno prepričanje vsakega obiskovalca gorá; da ni dopustno, da so strankarski funkcionarji obenem tudi funkcionarji v planinskih organizacijah.

Če smo se mi odpovedali strankarskemu vplivu v svojih vrstah, pa to ne velja za stranke. Odgovorni nekaterih strank s svojimi dejanji potrjujejo, da stranke želijo razširiti svoj vpliv tudi na društva. Če bo dejansko prišlo do politizacije društvene sfere, potem bo to dodatno razdeljevalo Slovence. Ne smemo pozabiti, da so v slovenski zgodovini kulturna, gasilska in športna društva praviloma združevala, stranke pa nemalokrat delile ljudi.

Dobili smo novo zvezo, ki zase v svojem imenu pravi, da nadaljuje tradicijo Skale. To je za nas na eni strani resen opomin, da se morda preveč ukvarjamo s planinskim gospodarstvom in da premalo prisluhnemo tistim, ki zase pravijo, da so gorniki. Ti so v gorah pogostejše kot ostali, vreme in letni čas jih ne ustavita in premagujejo poti, ki so bile pred desetletji rezervirane samo za alpiniste.

Po drugi strani pa so nova gorniška društva in njihova zveza tesno povezani s stranko, kar pritrjuje trditvam, da so tudi orodje za vpliv stranke nad delom civilnega življenja. Kolikor bolj dejansko to bo, toliko manj bo resna konkurenca Planinski zvezi Slovenije. Nekaj znamenj v posameznih primerih kaže, da jih bolj kot gore zanima povezovanje podobno mislečih. Na neformalne pobude predsedniku lokalnega planinskega društva za postavitve križa na Škratici iz Ljubljane se ta sploh ni odzval, zato pa je kot predsednik strankarskega občinskega odbora sodeloval v akciji ponovne postavitve skalaškega križa. Sedaj je aktualna Molička planina, 1

Svečana listina PZS za življenjsko delo v planinski organizaciji: Erna Meško (PD Maks Meško, Ormož).

Svečana listina PZS za izreden prispevek k širjenju priljubljenosti hoje in gorništvu: Drago Ulaga.

češ da zgodovinski spomin in narodna zavest terjata postavitev koč ne daleč stran od obstoječe Kocbekove koč na Korošici. Planinski argumenti jih ne zanimajo.

Tudi to, da predsednik tega gorniškega kluba sedi obenem v upravnem odboru Planinskega društva Celje in vodi njim konkurenčni projekt, se jim ne zdi nič čudnega. Vodniki, ki smo jih šolali, dobivajo vabila na dom za sodelovanje v novih društvih.

Konkurence se nam ni treba bati, ker nas bo silila, da izboljšamo naše delo, ki včasih res nima haska. Že doslej nismo bili edini, ki smo se ukvarjali s planinskim gospodarstvom in nismo imeli monopola nad prirejanjem izletov v gore. Ni pa niti nobenega razloga, da bi bili do društev, ki so združena v gorniški klub Skala — zvezo gorniških klubov, pretirano ustrezljivi.

V začetku oktobra je Planinska zveza Slovenije gostila delegate planinskih in alpinističnih zvez in klubov z vsega sveta. Mednarodna organizacija planinskih organizacij UIAA je bila ustanovljena 1932. leta in združuje planinske zveze in klube več kot 60 držav z vsega sveta, ki imajo skupaj blizu tri milijone članov. V Kranjski Gori smo pozdravili udeležence iz 38 držav. Mnogi med njimi do prihoda v Slovenijo niso vedeli o naši državi praktično nič. Udeleženci so bili zadovoljni, k temu so odločilno pripomogli bogat program, ki je prisotnim približal gorski svet Slovenije in naše planinske koč, in lepo vreme. Odlično organizirana in izpeljana Generalna skupščina — čeprav v skromnejših kongresnih razmerah, zato pa v gorsko bogatejšem okolju kot v preteklih letih — je okrepila moč in vlogo Planinske zveze Slovenije v tem mednarodnem organu. Upravičeno pričakujemo tudi, da se bo v prihodnjih letih povečalo število tujih obiskovalcev v naših gorah.

Vsak konec leta je čas za ustvarjalni premislek o učinkovitosti našega početja, čas za štetje tolarjev in strga-

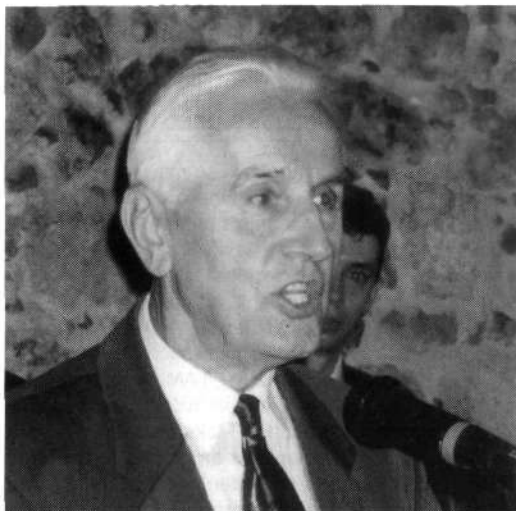
nih društvenih malhah. Planinska zveza Slovenije izkoristi ta čas tudi za podelitev najvišjih in najbolj cenjenih in častnih priznanj. Ni veliko organizacij, ki bi se lahko pohvalile, da v njej delujejo nekateri več kot pol stoletja. To je običajno daljša doba, kot jo prebijemo na delovnem mestu ali z življenjskim partnerjem. Samo ljubezen do življenja je pri njih daljša od ljubezni do gor. Mi imamo v svojih vrstah take grče in smo na to upravičeno ponosni.

Vemo, da so planinski organizaciji vedno dajali pečat ljudje, ki so razvijali planinsko misel in idejo, širili obzorja, premikali zakoreninjene meje možnega, tvegali v svojih odločitvah in dejanjih. Ker so znali preliti duha, energijo in voljo v dejanja, ki so krepila in širila organizacijo, so pustili v njej trajne, neizbrisne sledi svoje biti.

Danes se bomo nekaterim oddolžili z vročitvijo svečane listine, plakete ali priznanja donatorju. Že tako globoke sledi, ki jih, dragi nagrajenci, puščate v planinski organizaciji, se bodo s tem še poglobile. In to je tudi smisel in cilj naših priznanj. Naj bo, kot da se del hvaležnosti organizacije do dela, ki ste ga opravili, skriva v vročenem priznanju.«

5 ZLATIH ZNAKOV IN 4 SPOMINSKE PLAKETE

»Planinska dejavnost bi bila v vsej svoji zgodovini veliko siromašnejša brez pomoči, ki ne terja plačila,« je po vmesnem pevskem nastopu okteta dejala napovedovalka, »pa naj gre za denarne prispevke, podarjene materialne dobrine ali preprosto za skupno zavzetost za uresničevanje gorniških načrtov.« — Nekaterim od darovalcev za namene planinske organizacije so podelili listine PZS o donatorstvu: ELES — Elektro Sloveniji, Ljubljanskim mlekararnam in Pivovarni Union, ki so lani materialno pomagala markacistom PZS, ko so obnavljali najbolj zahtevne planinske poti. Listino o donator-

Svečana listina PZS za izreden prispevek v društvu: Stanislav Simšič (PD Kamnik).

Svečana listina PZS za izreden prispevek k društveni in meddruštveni dejavnosti v Mariboru: Miro Marušič (PD TAM Maribor).

stvu so podelili tudi Elektro Ljubljani za podporo slovenskim alpinističnim odpravam. Naposled so izročili posebno priznanje helikopterski eskadrilji pri 15. letalski brigadi vojaškega letalstva, ki je lani prav tako pomagalo markacistom pri prevozih težke opreme visoko v gore.

Po citrarskem vložku, za katerega je citrar **Rudi Mlinarič**, sicer tudi član okteta Adoramus, požel priznanje

prisotnih, je predsednik PZS Andrej Brvar izročil zlate značke PZS »ljudem, ki sicer niso nikoli opravljali vidnejših formalnih funkcij v planinski organizaciji, a je njihovo delo neprecenljiv prispevek k duhovni in kulturni podobi planinstva,« skromna zahvala planinske organizacije pa je zlati častni znak. Iz predsednikovih rok so ga prejeli **dr. Stanko Klinar** za obsežno planinsko publicistično delo, **Igor Likar** za avtorstvo televizijskih

namesto komentarja

POLITIKA

Politika je pravzaprav vse, kar se dogaja v življenju, saj ima vse in vsakdo »svojo politiko«, ki je načrtovana usmeritev v neko dejavnost in k nekemu cilju. Tako je planinska ali gorniška politika po vsem svetu čimbolj varno in doživetij polno obiskovanje gorskega sveta, pa naj gre za hojo, plezanje, smučanje, letenje, kolesarjenje, jamarjenje, soteskanje ali kar je še drugačnih dejavnosti v tem »nekoristnem svetu«.

Organiziranih planincev je v Sloveniji toliko, da so tudi za pravo politiko zanimiv segment prebivalstva, ki mu je predvsem pred vsakršnimi volitvami vredno posvetiti pozornost. Tako poskušajo politične stranke neposredno ali posredno pridobiti kakšno od vrst organiziranih planincev: nekaj takih zadnjih poskusov je dokazanih, še več namišljenih.

Ali se politika že meša v planinstvo, če gre kateri od strankarskih veljakov na planinsko, smučarsko ali plezalsko turo s politično neorganiziranim ali ne-

opredeljenim planincem, ker sta pač od nekdaj stara planinska znanca in prijatelja? Ali se je oskrbnik planinske kočje že politično opredelil, če je bil pri svojem delu prijazen z znanim politikom katerekoli stranke? Ali naj bi zaprla vrata planinske kočje, če se zve, da prihaja skupina planincev, ki so v zasebnem dolinskem življenju politično kakorkoli opredeljeni? Ali naj bi nekateri gorski obiskovalci grdo gledali vernike, ki so se odločili ob verskem znamenju opraviti molitev, in ali naj bi drugi grdo gledali organizirane planinske pohodnike, ki na kraju kakšnega davnega dogodka zapojejo partizansko pesem? Ali naj bi bil vsak planinski korak drugače mislečega gorskega obiskovalca že politika, ki jo je treba sovražiti?

Politika je, pravijo resni ocenjevalci, prerasna stvar, da bi jo popolnoma prepustili politikom. Ali so nekateri zato poklicali na pomoč planince in druge ljubitelje in obiskovalce gorskega sveta? Premišljujemo: ali ne bi vsaj na gorskih poteh popolnoma pozabili na dolinsko politiko, ki je enako kot vera čisto zasebna stvar vsakega posameznika? Sprva se bo gotovo treba nekoliko potruditi, da bi to dosegli, toda ko se bo to zgodilo, se bo takšna toleranca do drugače mislečih podzavestno gotovo preselila tudi v doline.

Marjan Raztresen

Zlati častni znak PZS za obsežno planinsko publicistično delo: dr. Stanko Klinar.

Foto: Marjan Raztresen

oddaj Razgledi slovenskih vrhov in **Janez Kališnik** za snemalne dosežke oddaj Razgledi slovenskih vrhov; enaki visoki priznanji je PZS podelila še **dr. Matjažu Kmeclu** za obsežno planinsko publicistično delo in **Marjeti Keršič Svetel** za ustvarjanje priljubljene TV oddaje Gore in ljudje, ki pa ju zaradi zadržanosti ni bilo na Otočcu.

Štiri Spominke plakete Planinske zveze Slovenije so lanskega 13. decembra podelili na Otočcu, priznanja, ki jih planinska organizacija podeli posamezniku le enkrat za njegovo uspešno delovanje in izjemne dosežke ob njegovem okroglem življenjskem jubileju. To priznanje organizacija podeljuje le posameznikom, ki so za svoje planinske dosežke in delo poprej že prejeli Zlati častni znak PZS.

Lani so to priznanje prejeli **Alojz Gorše** iz PD Mežica ob svoji 60-letnici, **Ivanka Komprej** iz PD Prevalje ob

enakem življenjskem jubileju, **Albin Noč** iz PD Jesenice ob svoji 70-letnici in **Stefan Vevar** iz PD Ravne ob enaki okrogli življenjski obletnici.

NAGRADE ZA ŽIVLJENJSKO DELO

Naposled so na Otočcu podelili še najvišja vsakoletna priznanja, ki jih podeljuje Planinska zveza Slovenije, Svečane listine. To priznanje prejme posameznik ali organizacija za izreden prispevek k razvoju planinske dejavnosti in za življenjsko delo.

Upravni odbor PZS je sklenil, da to priznanje v letu 1997 prejmejo **Janez Krušič** iz PD Jesenice za življenjsko delo na področju alpinistične in društvene dejavnosti, **Miro Marušič** iz PD TAM Maribor za izreden prispevek k društveni in meddruštveni dejavnosti v Mariboru, **Erna Meško** iz PD Maks Meško iz Ormoža za življenjsko delo v planinski organizaciji, **Stanislav Simšič** iz PD Kamnik za izreden prispevek v društvu, **Drago Ulaga** za izreden prispevek širjenju priljubljenosti hoje in gorništvu in **Albin Vengust** iz PD Ljubljana Matica za življenjsko delo v planinski organizaciji.

Janeza Krušica in Albina Vengusta na Otočcu ni bilo, vsi drugi, ki so ta dan prejeli Svečane listine, so povedali nekaj priložnostnih besed. Predvsem je ostal v spominu nagovor Draga Ulaga o vsestranskih koristih hoje za ljudi vseh starosti in dejavnosti in optimističen nastop 87-letne Erne Meško iz Lahonec pri Ormožu, ki je rodila devet otrok, preživela marsikaj trpega — in v grajski dvorani kljub temu radostno zavriskala in zaukala, tudi iz veselja ob prejemu visokega priznanja.

Medtem ko so grajski kuharji in natakarji v isti dvorani pripravili veliko mizo z vsakršnimi grajskimi dobrotami, so nagrajenci in drugi planinski gostje na grajskem dvorišču, med mogočnimi zidovi Gradu Otočec, popili kozarec penečega se vina, v grajski dvorani pa potem do zgodnjih popoldanskih ur obujali spomine, sklepali poznanstva, kovali poletne in drugačne načrte in nasploh govorili o samih prijetnih, kajpada planinsko obarvanih dogodivščinah.

Predavanja namesto odprave

Pavle Kozjek, vrhunski slovenski alpinist, je bil še sredi lanskega leta trdno prepričan, da bo letošnje pomlad spet v Himalaji. Nameraval se je priključiti slovenski odpravi na Daulagiri, ki odide na pot aprila in ki jo bosta po vsej verjetnosti vodila **Tone Škarja** in **Viki Grošelj**, v njej pa bo po vsej verjetnosti precej mladih in obetavnih slovenskih alpinistov. Vendar se je lanskega decembra odločil, da na to odpravo ne gre: ker ni prepričan, da bi mu kljub veliki naklonjenosti v službi dali dopust, ker mu alpinizem nasploh jemlje preveč časa in ker mu je (in to je najpomembnejše) nesreča njegovega plezalskega tovariša **Janeza Jegliča** vzela prav vso motivacijo za nov podvig v Himalaji.

Zato pa bo Pavle Kozjek to zimo in pomlad slovenskemu gorništvu naklonjeni javnosti pripovedoval o svojem lanskoletnem prvenstvenem vzponu, ko je 23. maja kot prvi Slovenec brez uporabe dodatnega kisika iz steklenice priplezal na vrh Mount Everesta. Zgodilo se je na mednarodni hrvaški odpravi, ki se je na »strehu sveta« odpravila s severne, tibetanske strani.

Kdorkoli bi želel organizirati predavanje Pavleta Kozjeka »Na stehi sveta«, na katerem bo alpinist ob spremljavi podhimalajske glasbe pokazal okoli 200 barvnih diapozitivov, na njih pa bo ob živahni spremni besedi predstavljena njegova nevarna pot iz doline, pravzaprav iz Katmanduja, na vrh gore, naj Kozjeka pokliče po telefonu na številko 061/13 28 132 ali mu piše na njegov domači naslov (Kotnikova 20, Ljubljana).

VIŠJA ČLANARINA PZS, VIŠJA NAROČNINA NA PV

Pod predsedstvom predsednika Planinske zveze Slovenije **Andreja Brvarja** ter ob asistenci podpredsednikov **Toneta Škarje** in **Jožeta Stanonika** in tajnika **Janka Pribošiča** je bila 13. decembra v gradu Otočec ob Krki lanska zadnja, 17. redna seja upravnega odbora PZS. Na njej so po dokaj burni razpravi določili članarino PZS in naročnino za Planinski vestnik v letu 1998. Člani A, ki so v slovenski planinski organizaciji velika manjšina, bodo tako za leto 1998 plačali 4000 tolarjev članarine, od katere bo šlo »za hierarhijo, za PZS«, kot je bilo rečeno, 3000 tolarjev. Člani B, katerih je večina v vrstah slovenskih organiziranih planincev, bodo za letos plačali 1200 tolarjev članarine (polovico bodo morala društva poslati Planinski zvezi), mladi planinci, člani C, 500 tolarjev letne članarine, tudi od te kategorije pa bo šla polovica te vsote za potrebe PZS. Družine z več člani v planinskem društvu bodo imele popuste: člani B 40-odstotnega in člani C 50-odstotnega, kar pomeni, da bodo člani B v tem primeru plačali 720, člani C pa le 250 tolarjev, od česar bo šla spet polovica za potrebe PZS.

PREVISOKA ČLANARINA?

Kljub razmeroma nizki članarini za leto 1998 pa so nekateri člani upravnega odbora PZS posredovali mnenja svojih baz, češ da so članarine previsoke in da jih nekateri ne bodo zmogli. Predsednik Brvar je ob tem dejal, da »imamo za razmeroma majhno članarino na prvi pogled dokaj nizek standard planinskih programov, ki pa vendarle ni tako zanemarljiv ob vseh predavanjih, izletih, izobraževanjih itd.; ko bo članarina kdaj višja, bo v njeni ceni tudi zavarovanje za primer nesreče v domačih gorah«. Načelnik Gorske reševalne službe **Daniilo Škerbinek** pa je dejal, da bo treba v najbližji prihodnosti opredeliti, kaj nasploh pomeni biti član planinske organizacije.

Ob nekaterih očitkih, da je v planinskih društvih vse manj izobraževalnih akcij, je bil mnenja, da to nemara celo drži, vendar da ni dokazane povezave med gorskimi nesrečami in vzgojo.

Letošna naročnina na Planinski vestnik bo precej dražja, kot je bila lanskeletna: lani je bila 2500, letos bo 3500 tolarjev, ker je bil lani predvsem zaradi višjih tiskarskih in poštnih stroškov, pa tudi zato, ker Planinski vestnik ni dobil nikakršnih državnih ali drugih dotacij, primanjkljaj kar precejšen, vendar ga je PZS sama pokrila. Zaradi manjših stroškov je treba naročnino plačati v enem obroku, in sicer najpozneje do 31. marca 1998.

Vseh 12 števil letnika 1998, 560 strani planinskega branja, kar je zajetna knjiga, stane torej 3500 tolarjev, posamezna številka Planinskega vestnika tega letnika pa po sklepu upravnega odbora PZS 350 tolarjev.

PRIPRAVE NA VOLILNO SKUPŠČINO

Predvidoma zadnje marčno soboto letošnjega leta bo skupščina Planinske zveze Slovenije; kraj in čas bodo določili na seji upravnega odbora PZS letošnjega 16. januarja. Ker bo ta skupščina po štirih letih spet volilna, se po sklepu seje UO PZS 13. decembra lani s tem dnevem že začnejo kandidacijski postopki za organe PZS, ki jih bodo za obdobje od leta 1998 do 2002 izvolili na skupščini. Na marčni skupščini bodo delegati izvolili predsednika in podpredsednike PZS, devet do 15 članov upravnega odbora, predsednika in člane nadzornega odbora, ki bo štel pet ljudi, predsednika in člane častnega sodišča in tri njihove namestnike, tožilca in njegovega namestnika. Kandidate za posamezne funkcije lahko predlagajo planinska društva in drugi člani PZS, meddruštveni odbori PD ter upravni odbor in drugi organi PZS.

Kot piše v sklepu o postopku kadrovanja, morajo kandidati za visoke funkcije v PZS izpolnjevati nekaj pogojev: morajo biti člani katerega od planinskih društev ali drugih članov, vključenih v PZS, poznati morajo planinstvo in planinsko dejavnost, že do kandidature morajo biti uspešni v delu planinske organizacije, ne smejo biti člani vodstev katerekoli politične organizacije in morajo pred tem pristati na kandidature. Kandidati za predsednika PZS morajo poleg tega predložiti program dela za mandatno obdobje in kandidate za podpredsednike. Kandidiranje se bo končalo 5. februarja 1998.

Upravni odbor je 13. decembra imenoval komisijo za pripravo volitev, katere predsednik je **Bogdan Seliger**, člani **Milena Brešan**, **Srečko Pungartnik**, **Borut Vu-**

Srečno

VERA PIPAL

*Nocoj opolnoči,
gora bela,
te bom
v mislih
objela
in zaželela:
»Srečno!«*

*Nocoj opolnoči
se leto konča.*

*Pomlad bo
prišla
in ti
ne boš več bela,
v barvah najlepših
boš zacvetela.*

*Takrat bom prišla.
Me boš hotela?*

kovič in **Ivko Bergant**, njihovi namestniki pa **Bojan Rotovnik**, **Toni Smolej** in **Tomaž Jamnik**.

Po predlogu z zadnje lanskoletne seje UO PZS naj bi bila novost letošnje skupščine ta, da bi delegati na plenarnih zasedanjih poslušali uvodna poročila in sklepe, sicer pa bi skupščina zaradi večje učinkovitosti delala po skupinah, katerih predstavniki bi nato na plenarnem zasedanju poročali o odločitvah.

PRAVLNIK O PLANINSKIH KOČAH

Člani UO PZS so 13. decembra naposled sprejeli Pravidnik o upravljanju, poslovanju in opremljanju planinskih koč, ki ga je razložil načelnik Gospodarske komisije PZS **Metod Kovač**. Pravidnik ima štiri poglavja, v njem pa so opredeljeni termini in pojmi planinske koče, upravljanje in oskrbovanje, kategorizacija, oskrbnik in gospodar ter njuna odgovornost pri upravljanju planinske koče, javnost teh objektov, enotnost pri popustih za

prenočevanje ter cenah za hrano in pijačo, obveznost vpisovanja v vpisne knjige, odstopanja od kategorizacije pri kočah, ki so izhodišča za planinske pohode, enotno označevanje koč, katerih zunanosti ne bi smele imeti komercialnih reklam, in obveznosti PZS do koč. S številnimi dopolnitvami članov UO so pravilnik sprejeli. Štirje planinci so se oglasili pri točki »razno« na tej seji UO: **Janez Duhovnik** je govoril o sprejemu slovenskih gorskih vodnikov v mednarodno vodniško organizacijo, **Rajko Slokar** je opozoril, da organizatorji srečanj treh dežel ne vabijo nekaterih društev, CAI, na primer, ne vabi SPD Trst in Gorica, **Bojan Rotovnik** je govoril o Mladinski komisiji, **Danilo Škerbinek** pa je seznanil s tem, da je ustanovljen sklad za šolanje otrok ponesrečenih gorskih reševalcev, v katerega gre tudi 1200 tolarjev od vsake prodane video kasete Credo GRS, ki jo je posnela RTV Slovenija, kar naj bi bilo povabilo k nakupu.

M. R.

ZDRUŽENJE GORSKIH VODNIKOV SLOVENIJE JE POLNOPRAVNI ČLAN MEDNARODNE ZVEZE

Z VODNIKOM NA NEVARNE GORSKE POTI

Za slovensko gorsko vodništvo je bil verjetno eden od največjih dogodkov zadnjega pol stoletja njenega delovanja, ko so Združenje gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS) lanskega 22. novembra na rednem letnem zasedanju delegatov kot polnopravno članico sprejeli v Mednarodno zvezo združenj gorskih vodnikov (IFMGA). Sprejem v to mednarodno zvezo je za slovenske gorske vodnike enako pomemben, kot bo za Slovenijo sprejem v Evropsko zvezo, ko se bo to zgodilo. Slovenski gorski vodniki so tako postali člani mednarodne družine gorskih vodnikov in so s tem hkrati zadostili vsem zahtevam, ki jih za gorsko vodništvo postavlja Evropska zveza. Po sprejemu Slovenije v to organizacijo se našim gorskim vodnikom ne bo treba nikakor prilagajati, saj so vse, kar je bilo potrebno, opravili zadnja štiri leta priprav na vključevanje. Že pri nadzoru šolanja so vodniki iz drugih alpskih držav opozarjali slovenske kolege, da morajo kot predstavniki alpske države zagotoviti kakovostno vodenje, ki je povsem enako tistemu, kakršnega zagotavljajo vodniki v drugih evropskih državah.

Parada ob slavnostnem sprejemu v Kalsu

UGLEDNA ALPSKA DRUŠČINA

Mednarodno zvezo združenj gorskih vodnikov, ki ima v nemščini kratico IVBV, v angleščini IFMGA in v francosščini UIAGM, so ustanovili šele leta 1965 v Švici na pobudo gorskega vodnika **Binnerja** iz Zermatta, ustanovitelji pa so bila združenja gorskih vodnikov štirih močnih alpskih držav, Francije, Švice, Avstrije in Italije. Nameni ustanoviteljev Zveze, ki so jih naslednje leto zapisali v statut in ki so ostali do današnjih dni skoraj nespremenjeni, so bili poenotenje zakonov o gorskih vodnikih, olajšanje dela gorskim vodnikom v tujini, ustanovitev razsodišča glede vodniških zadev, preučevanje splošnih in gospodarskih vodniških zadev in gojenje prijateljskih odnosov med vodniki različnih držav. Združenje, ki želi postati član Zveze, mora njegova državna oblast priznati kot zastopnika interesov gor-

skih vodnikov. Biti mora pravna oseba, njegovi člani pa morajo imeti oblastveno priznane izpite za gorske vodnike.

Šele štiri leta po ustanovitvi, leta 1969, so v mednarodno zvezo sprejeli Nemško združenje gorskih vodnikov, nato v nekaj naslednjih letih še združenja gorskih vodnikov Kanade, Velike Britanije, Nove Zelandije, Norveške, Peruja ter Južne Tirolske in Aoste kot avtonomnih delov Italije, v zadnjih letih pa še Španije in Slovaške.

Prvi poskus slovenskih gorskih vodnikov v začetku sedemdesetih let, da bi se včlanili v mednarodno zvezo, ni bil uspešen. Predvsem takrat niso bili na slovenski strani izpolnjeni formalni pogoji. Ko pa so po osamosvojitvi Slovenije slovenski gorski vodniki leta 1993 ustanovili svoje lastno združenje, so se lahko prijavi kot uradni kandidati za sprejem. Za botre jim je bilo določeno združenje iz Južne Tirolske, za nadzor nad prilagajanjem dela in še predvsem sistema šolanja pa združenji iz Avstrije in Švice.

Tako so Združenje gorskih vodnikov Slovenije 22. novembra 1997 kot 15. članico sprejeli v IFMGA, skupaj s slovenskim združenjem pa še združenji iz Združenih držav Amerike in Švedske. Zdaj se na sprejem pripravljajo še združenja gorskih vodnikov iz Bolivije, Gruzije, Grčije in Poljske.

Po sprejemu v mednarodno vodniško organizacijo: slovenski gorski vodniki v slavnostnih popolnoma novih uniformah in s svojo zastavo pod Grossglocknerjem.

Prapor Združenja gorskih vodnikov Slovenije: modra zastava, pritrjena na cepinu, z znakom gorskega vodnika PZS, ki je enak znaku gorskega vodnika – člana Združenja gorskih vodnikov Slovenije, in ustreznim napisom okoli tega znaka, ki ga je oblikoval in narisal dia. Vlasto Kopač.

Na svetu je zdaj nekaj več kot 6000 gorskih vodnikov z mednarodno licenco. Od tega se jih približno 2500 ukvarja le z vodniškim delom. Največ vodnikov, skoraj 1200, je v Avstriji, po nekaj manj kot 1100 v Franciji in Švici, v Italiji skoraj 500 in v Nemčiji nekaj manj kot 400. Do 200 članov imajo združenja Velike Britanije, Južne Tirolske in Aoste, do sto članov pa imajo na Japonskem, v Novi Zelandiji, na Norveškem, v Peruju, na Slovaškem, v Španiji, ZDA in na Švedskem. V Sloveniji je okoli 70 aktivnih gorskih vodnikov.

SLOVENSKA GORSKOVODNIŠKA ZGODOVINA

Gorsko vodništvo ima v Sloveniji že dolgo tradicijo, saj so pastirji in lovci tuje ljubitelje gorskega sveta vodili po naših gorah že v 18. stoletju. Pri nas so prvo vodniško izkaznico, ki jo je potrdila oblast, izdali leta 1877 v Radovljici. Slovenski gorski vodniki so se leta 1895 udeležili tečaja Nemškega in avstrijskega Alpenvereina v Gradcu, prvi tečaj za usposabljanje za poklic gorskega vodnika v Sloveniji je bil komaj leto dni pozneje, leta 1906 pa je bil prvi vodniški tečaj že v slovenskem jeziku.

Po osamosvojitvi Slovenije so slovenski gorski vodniki, ki so takrat delovali še kot Podkomisija za gorsko vodništvo pri Komisiji za alpinizem Planinske zveze Slovenije, prvič navezali stike z IFMGA že leta 1991. Takrat jih je tedanji predsednik **Leo Caminada** seznanil s pogoji, ki jih morajo izpolniti za sprejem, hkrati pa jih je povabil na zbor delegatov v Aosto. Kot je mogoče oceniti iz sedanjega zornega kota, takrat okoliščine za tesnejše sodelovanje in vključitev v Sloveniji še niso bile zrele.

Stike z IFMGA so ponovno vzpostavili leta 1993, potem ko so — prav tako pod streho Planinske zveze Slovenije — 26. maja 1993. leta ustanovili Združenje gorskih vodnikov. Isto leto so se v Ljubljani sestali s predsednikom Caminada, ki jih je opogumil, da so vložili prošnjo za sprejem v mednarodno organizacijo. Jeseni istega

Znaka Združenja gorskih vodnikov Slovenije in UIAGM

leta so se udeležili zasedanja delegatov IFMGA v St. Moritzu ter udeležencem predstavili Slovenijo kot alpsko deželo in Združenje gorskih vodnikov Slovenije kot edinega predstavnika gorskih vodnikov v državi.

Na tem zasedanju je predsedstvo prevzelo novo vodstvo na čelu z **Aloisom Pirpamerjem**. Za deželo mentorico so Slovencem določili Južno Tirolsko. Po obotavljivem začetku so slovenski inštruktorji le začeli nabirati izkušnje in svoje znanje izpopolnjevati enkrat v Švici, potem na Južnem Tirolskem. Južnotirolski goski vodniki jih niso podprli le s svojim znanjem in izkušnjami pri vzgoji, ampak so jim omogočili tudi brezplačne obiske na vseh njihovih vzgojnih akcijah ter denarno krili tudi obiske svojih inštruktorjev na tečajih naših gorskih vodnikov v Sloveniji. S pomočjo južnotirolskih vodnikov so slovenski vodniki postavili tudi okostje svoje tehnične komisije ter zasnovali vzgojo gorskih vodnikov, ki ustreza zahtevam IFMGA.

NAPORNO IN DOLGOTRAJNO IZOBRAŽEVANJE

Temeljni pogoj za pridobitev članstva v tej mednarodni organizaciji je vsekakor program izobraževanja in usposabljanja gorskih vodnikov v skladu s smernicami te svetovne organizacije.

Dolga pot v svetovno združenje

Vključevanje gorskih vodnikov pri PZS v mednarodno vodniško organizacijo sega v čas snovanja mednarodnega združenja gorskih vodnikov. Z vsemi aktivnostmi, potrebnimi za vključevanje v komaj ustanovljeno mednarodno združenje, smo zbirali gradivo (pravilnike, učne načrte) vodnikov iz Švice, Francije, Italije, Nemčije, Avstrije, Norveške, da smo naše izobraževanje in pravilnik uskladili z mednarodnimi merili.

Glavni odbor PZS je na seji 17. 4. 1971 sprejel pravilnik o organizaciji gorskih vodnikov pri PZS in s tem aktom smo bili gorski vodniki PZS na pragu mednarodne vodniške organizacije. Potem pa se je PZS premislila in vodniki se nismo smeli registrirati

ZGVS od leta 1994 redno vsaki dve leti razpisuje in izvaja šolanje za poklic gorskega vodnika. Kandidate za šolanje pridobijo z javnimi razpisi. Po prispelih prijavih komisija izbere kandidate, ki ustrezajo razpisnim pogojem, izbrane kandidate pa povabijo na spoznavni večer, kjer jih seznanijo s potekom šolanja.

Prvi preizkus so sprejemni izpiti iz plezanja v kopni skali in v ledu ter turnega smučanja, ki trajajo dva dni. V nadaljnje šolanje so sprejeti le tisti kandidati, ki ta prvi preizkus uspešno opravijo, to pa pomeni, da zmorejo v skali plezati 6. težavnostno stopnjo in da morajo obvladati smučanje po vsakem terenu, poleg tega pa se morajo sporazumevati vsaj v enem tujem jeziku.

Nadaljnje izobraževanje je razdeljeno na teoretična predavanja in izpite iz osnov gorskega vodništva in praktičnih veščin vodenja. Teoretični program obsega 16 tem, kot so psihologija vodenja, vreme, spoznavanje gorskega živalskega in rastlinskega sveta, varovanje gorske narave, moralna in pravna odgovornost vodnika in tuj jezik. Vključen je tudi ogled planinskega muzeja v Mojstrani. Predavatelji so iz vrst slovenskih gorskih vodnikov, za nekatere teme pa povabijo zunanje sodelavce, ki so strokovnjaki na svojem področju.

Šolanje iz praktičnih veščin obsega 14-dnevni tečaj vodenja turnega smučanja v visokogorju in petdnevni izpit iz tega, 14-dnevni tečaj vodenja v kopni skali in petdnevni izpit iz tega predmeta ter 14-dnevni tečaj vodenja v snegu, ledu in mešanem terenu in petdnevni izpit iz takega vodenja.

Na tečajih in izpitih tečajniki pridobivajo praktična znanja o vodenju, posebno pozornost pa predavatelji namenijo odnosu vodnika do gosta — klienta, njegovega počutju in varnosti.

Teoretičnemu in praktičnemu delu ter izpitom sledi enoletni pripravniški staž, v katerem pripravniki za gorskega vodnika opravijo tridnevni zaključni tečaj in dvodnevni zaključni izpit ter si s tem pridobijo naziv gorskega vodnika. Celotno šolanje za poklic gorskega vodnika traja v štirih letih 80 dni.

pri sodišču kot pravna oseba, pogoj za članstvo v mednarodni vodniški organizaciji pa je tudi status pravne osebe vsake nacionalne vodniške organizacije. S tem, ko je takrat odpadla naša vključitev v mednarodno vodniško organizacijo, so se naša prizadevanja ohladila, a ne zamrla. Podkomisija za GV pri KA pri PZS je imela še v svojem zadnjem mandatu eno od pomembnih vlog vključitev v mednarodno vodniško organizacijo in to nalogo je potem prevzelo Združenje gorskih vodnikov pri PZS, ki je postalo s svojimi pravili pravna oseba. Po več letih ponovnega prizadevanja smo bili slovenski gorski vodniki 22. novembra 1997 na skupščini v Kalsu pod Grossglocknerjem soglasno sprejeti v mednarodno združenje gorskih vodnikov.

Roman Robas

Predsedniku IFMGA Aloisu Pirpamerju izroča značko slovenskega združenja gorskih vodnikov njegov predsednik Marko Štremfelj, zadržaj Roman Robas, Tone Sazonov in Tone Škarja.

Foto: Stane Klemenc

LEP, ODGOVOREN IN NEVAREN POKLIC

Kot zahtevajo tako naša kot mednarodna pravila, je za opravljanje poklica gorskega vodnika pomembna dobra telesna pripravljenost, trdno zdravje in poleg tega še zdržljivost, smisel za tehniko, zavedanje odgovornosti, odločnost, discipliniranost, metodično-didaktična spretnost, prirojena avtoritativnost, sposobnost motiviranja, potrpežljivost, umirjenost, zmožnost improviziranja, komunikativnost in povezanost z naravo.

Sicer pa mora biti pri nas kandidat za gorskega vodnika državljan Slovenije in nekaznovan ter med drugim sposoben opravljati vojaško obveznost.

V Sloveniji je to vsaj zdaj pravilo, v tujini pa je tudi najpogostejše tako, da ima gorski vodnik, ki ne živi v turističnem kraju, najpogostejše drug glavni poklic in dela kot vodnik v glavnem v spomladanskem času, marca in aprila, ko vodi turne smuke, in v poletni sezoni, od začetka julija do konca septembra, ko vodi po gorah. Lahko se seveda vključuje v gorniške šole, vodi trekinge ter sodeluje na odpravah ali jih vodi.

V alpskih državah je gorskemu vodniku, ki živi v turističnem kraju pod gorami, vodništvo in učenje smučanja pogosto glavni poklic. Ker pa je za vse leto težko dobiti tako delo, mora najpogostejše iskati še postranski zaslužek in si mora drugače prizadevati, da je stalno zaposlen. Seveda je lažje najti delo v velikih turističnih krajih pod gorami, kjer se je treba za sodelovanje dogovoriti s turističnimi podjetji. V alpskih državah klasično gorsko vodništvo najpogostejše kombinirajo s helikopterskim smučanjem, večdnevnimi turnosmučarskimi pohodi po gorah, trekingi in komercialnimi odpravami. Dodatne možnosti za zaposlitev nudijo gorniške šole in športno plezanje, pa tudi gorska reševalna služba. Sicer pa so v tem poklicu celo v največjih alpskih turističnih središčih pod gorami možnosti za redno zaposlitev in redni zaslužek razmeroma negotove in velik del odvisne predvsem od vremena, na zaslužek gorskih vodnikov pa močno vpliva tudi gospodarski položaj doma in v tujini.

VSESTRANSKA SKRIB ZA KLIENTE

Sicer pa gorski vodnik (in seveda tudi gorska vodnica) načrtuje vodenje in vodi v gorah doma ali v tujini, njegovi klienti pa so posamezniki ali skupine. Gorski vodnik se s klientom dogovori za turo, ki lahko traja en dan ali več dni. Med dogovarjanjem mora oceniti njihove prave želje in potrebe in tudi njihove fizične sposobnosti. Na podlagi svojih ocen načrtuje njim primerne ture, za katere izbere primerno opremo in že pred začetkom preveri, ali je za načrtovano turo primerna.

Delovni dan gorskega vodnika se začne že v planinski koči pozno ponoči ali navsezgodaj zjutraj in lahko traja celo 16 ur. Odvisno od dogovora in ture vodi po poteh in brezpotjih, preko skal, snega in ledu. Pri tem pazljivo izbira pot do cilja, hkrati pa je odgovoren za svojega gosta in zase. Nevarnosti, ki grozijo v gorah, zahtevajo veliko pozornost in močno koncentracijo gorskega vodnika. Pri tem igrajo pomembno vlogo znanje, veščine in vse druge sposobnosti gorskega vodnika, pri čemer so izrednega pomena poznavanje gora, veščine gibanja v skalah, snegu in ledu ter ocena vremena za predviden čas ture.

Ker gorski vodnik tudi organizira in vodi enodnevno ali večdnevno turno smučanje ter smučanje s pomočjo helikopterja, ko helikopter kliente in gorske vodnike pripelje na vrh, je vodnik odgovoren za smučarsko vodenje v dolino. Zato mora seveda obvladovati smučanje na vsakem terenu.

Poleg vsega tega ima gorski vodnik še druge dolžnosti. Klient namreč od njega pričakuje, da bo zanj skrbel v slabem vremenu, da bo poskrbel za rezervacijo in za oskrbo v planinski koči in da mu bo posredoval najrazličnejše zanimivosti iz gorskega predela, po katerem ga vodi, od naravnih do kulturnih.

Zdaj, v začetni fazi gorskega vodništva v Sloveniji, je zelo pomembno delovanje gorskega vodnika v gorniških šolah, kjer slušateljše usposablja za ture v skali in ledu, v drugih alpskih državah — pri nas se je to pred nekaj leti šele začelo — pa vodnik v plezalnem vrtcu, na ledeniku ali v lažjem gorskem terenu ljudi usposablja za zahtevnejše ture po visokogorju. Poleg tega vodniki tudi že pri nas organizirajo in vodijo trekinge, marsikje v tujini pa tudi komercialne odprave v najvišja tuja gorstva in na najvišje gorske vrhove.

DEL TURISTIČNE INFRASTRUKTURE

V vseh alpskih državah je gorsko vodništvo pomemben del turistične infrastrukture. Svoje mesto so gorski vodniki našli tako v turističnih organizacijah kot v zakonodaji, ki je pravna podlaga za vsako poklicno dejavnost. Zato si tudi v Združenju gorskih vodnikov Slovenije prizadevajo, da bi gorsko vodništvo dobilo ustrezno zakonodajo, podobno zakonodaji v drugih alpskih državah. Poklic gorskega vodnika je tako že v nomenklaturi poklicev v Republiki Sloveniji, zdaj je treba zagotoviti priznanje vodniške diplome, ki naj bi jo izdala za to pristojna državna ustanova.

Pri šolanju kadrov se organizatorji otepajo z velikimi 9

denarnimi težavami, saj nimajo nobenih dotacij in so popolnoma odvisni od redkih sponzorjev, le nekaj denarja pa dobijo z izdajo reklamne brošure; vse drugo gre zdaj na račun dobre volje in prostovoljnega dela inštruktorjev, katerih edino plačilo za zahtevno in odgovorno delo so dnevnice.

V Sloveniji je nekako uveljavljeno mišljenje, da lahko ljudje po gorskih poteh hodijo sami: poti so lepo urejene, skrbno vzdrževane in dobo označene, poleg tega imamo odlične planinske zemljevide in knjige-vodnike. Vendar tako mišljenje velja le za izkušenejše gornike, medtem ko naj bi manj izkušene po njim neznanem

gorskem svetu vendarle vodili izprašani in izkušeni gorski vodniki. V drugih alpskih državah je to že dolgo navada; tako se lahko manj izkušeni planinci popolnoma posvetijo samo svoji hoji, medtem ko tako za razlago o pokrajini, po kateri hodijo, kot za organizacijo prenočevanja in prehrane poskrbi vodnik. Seveda bo gorski vodnik že pred odhodom na gorsko turo poskrbel predvsem za primerno opremo svojih klientov, ki bodo potem s tega gorskega popotovanja prinesli v svoje doline najlepše spomine.

Naslove gorskih vodnikov posredujejo zainteresiranim v tajništvu Planinske zveze Slovenije.

THE AMERICAN ALPINE JOURNAL O SLOVENSkih ALPINISTIH V LETU 1996

CENA ZA VRHUNSKÉ DOSEŽKE

Predsednik AAC (The American Alpin Club) **Luis French Reinhard** in urednik AAJ (The American Alpine Journal) **Christian Beekwith** sta mi v zahvalo za poslane podatke o Slovenski odpravi treh vrhov 1996 poslala izvod AAJ št. 71, letnik 1997. Na 431 straneh so zbrane domala vse pomembnejše informacije o alpinističnih dogajanjih v letu 1996 o vsem svetu. Žal tudi urednik te izdaje ugotavlja, da ima velike težave z zbiranjem dokumentacije o vzponih, opisov, skic in člankov. Želi, da bi tudi naši alpinisti sproti in o vseh pomembnih dejanjih poročali in tako prispevali k še popolnejši zbirki vseh dogodkov.

Na 26 straneh najdemo podatke o dogodkih, ki so povezani z nami Slovenci, in kar 21 naših imen.

Zaradi odmevnosti naših vzponov v letu 1996 razmišlja urednik o naših dejanjih v Himalaji in Andih že na drugi strani. O vzponih na Ama Dablam, Api, Nampa, Bobaye in Chacraraju razmišlja kot o morda najpomembnejših dogodkih desetletja, a da je, žal, istočasno prišel tudi čas velikih izgub. Ne more mimo naših imen **Slavko Svetičič**, **Stane Belak-Šrauf**, **Jasna Bratanič**, **Vanja Furlan**, **Bojan Počkar** in **Žiga Petrič**, ki so v letu 1996 umrli v gorah.

Ugotavlja, da slovenski alpinisti merijo na največje svetovne cilje, vendar morajo svoje uspehe plačati z visoko ceno.

Opis vzpona **Vanje Furlana** in **Tomaža Humarja** (piše Vanja Furlan) v severozahodni steni Ama Dablama je objavljen v tej številki prvi, na straneh od 5 do 12, in že

Vanja Furlan: Smer na Ama Dablam

Vsem planinskim in drugim organizacijam in društvom ter posameznikom, ki so Planinski zvezi Slovenije in Planinskemu vestniku poslali božične in novoletne čestitke, se zanje prav lepo zahvaljujemo.

to dokazuje vrednotenje vzpona. Objavljene fotografije z vrisano smerjo so dodaten in jasen dokument o vzponu. Ne po naključju je na straneh od 13 do 20 in na 285. strani napisano vse pomembno o vzponih na Api, Bobaye in Nampa (**Roman Robas**, **Janko Meglič**, **Ma-**

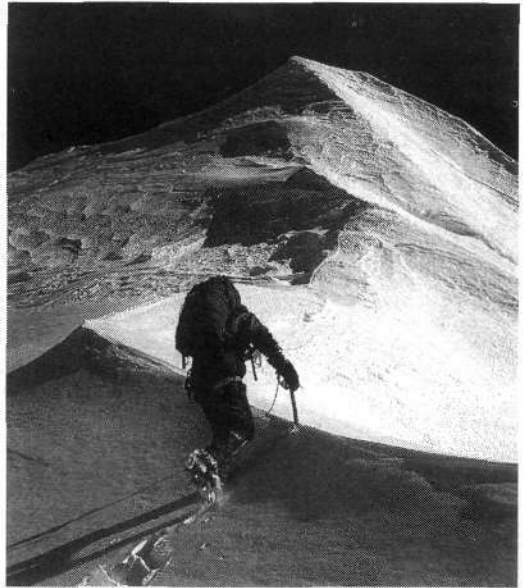
tic Jošt). Tudi te prispevke dopolnjujejo fotografije z vrisanimi smermi. Med velike vzpone šteje tudi vzpon v zahodni steni Chacararaju v Andih (piše **Tomaž Žerovnik**, fotografije z vrisano smerjo je prispeval **Dušan Debelak**), ki so ga naši alpinisti sicer opravili že v letu 1995.

Potem je objavljen prispevek Miss **Elizabeth Hawley** o vzponu Furlan-Humar v Ama Dablamu, **Viki Grošelj** piše o naši smučarski odpravi na Mt. Everest, **Jósef Nyka** piše o deskanju Marka Čara in smučanju Iztoka Tomazina z Mount McKinleya. Objavljen je tudi alpinistični življenjepis Vanje Furlana. Napisal ga je **Franci Savenc**.

Nedvomno pomeni tako obsežna publiciteta v AAI uvrščanje slovenskih alpinističnih dosežkov na vrh med vse ostale na svetu. Objavljanje v tako pomembni svetovni ediciji pomeni tudi nesporno evidentiranje in priznanje dosežkov ter primerjavo s svetovnimi dosežki. Še kako so pri tem pomembne verodostojne fotografije z vrisanimi smermi ali s skicami.

Prav gotovo urednik v uvodnem prispevku ni brez razloga razmišljal o ceni naših velikih in največjih alpinističnih dosežkov.

Roman Robas

Vanja Furlan: Proti vrhu

SLAVNOSTNA AKADEMIJA V POČASTITEV USTANOVITVE SLOVENSKEGA GORNIŠKEGA KLUBA SKALA

NEKOČ SPD IN SKALA, ZDAJ PZS IN SKALA

V organiziranem slovenskem planinstvu imamo predvsem od lanskega leta konkurenco, kakršna je sicer običajna v vseh alpskih (in poleg tega še katerih drugih) državah. Lani sta prvi povojni Gorniški klub dr. Henrik Tuma, ki obstaja že od predlanskim, in Gorniški klub Savinjske doline, ki je registriran od lanskega leta, ustanovila zvezo z imenom Slovenski gorniški klub Skala — zveza gorniških društev. Slavnostni podpis pogodbe o ustanovitvi zveze je bil 26. aprila 1997 na Knezovi domačiji v Robanovem kotu, ustanovna skupščina pa 23. junija 1997 v Ljubljani. Zveza je bila uradno vpisana v register društev 7. oktobra 1997, njen predsednik pa je univerzitetni profesor **dr. Anton Jeglič**.

Kot je zapisano v sporočilu za javnost, si bodo člani Gorniškega kluba Skala — zveze gorniških društev prizadevali gojiti ideale gornišva in ljubezen do domovine, predvsem pa nadaljevati tradicijo Turistovskega kluba Skala, katerega člani so bili znani slovenski gorniki in alpinisti.

V počastitev ustanovitve »nove Skale« je bila 15. novembra v veliki sejni dvorani nekdanje ljubljanske občine Vič-Rudnik slavnostna akademija, na kateri so bili ustanovni in drugi člani in simpatizerji, kot predstavnik Planinske zveze Slovenije pa njen podpredsednik **Tone Škarja**.

ZAMOLČANI IDEOLOG TUMA

Po skalaški himni, ki so jo zapeli pevci iz Luč, je imel slavnostni govor predsednik Slovenskega gorniškega kluba Skala dr. Anton Jeglič, ki je dejal:

»Veseli smo, da lahko praznujemo pomemben dogodek v razvoju slovenskega gornišva, pomemben korak v oživljanju slovenskega skalaškega gibanja.

Slovensko gornišvo je na začetkih razvoja črpalo energijo in polet iz uveljavljanja slovenstva, ki je zajelo vsa področja: kulturo, jezik, gospodarstvo in tudi gornišvo. To je bilo obdobje odpora naraščajočemu germanskemu vplivu, obdobje rasti in krepitev zavesti slovenstva in zaupanja vase. Iz tega obdobja so imena gornikov pionirjev, gorskih vodnikov in **Jakoba Aljaža**, legendarnega triglavskega župnika, ki je z zgraditvijo koč in kapelice na Kredarici ter stolpa na našem najvišjem vrhu zaustavil prevladujoči vpliv tujcev in sprožil ustvarjalni plaz v razvoju slovenskega gornišva. Po prvi vojni smo dobili svojo državo, Jugoslavijo — vsaj mislili smo tako. SPD se je usmerilo v gospodarski razvoj, mladi pa so usmerili svojo energijo v razvoj ideje gornišva, ki jih je družila v Skali. In kje smo danes?

Bil je lep dan v poznem poletju 1995. Naveza treh plezalcev je po opravljenem prvenstvenem vzponu sestopala v dolino. Pogovor je tekkel o začetkih alpiniz-

Slavnostni govornik je bil dr. Anton Jeglič, poleg njega je eden od ustanovnih članov dr. Gregor Gomišček.

ma v stenah trentarskih gorá pred prvo veliko vojno in po njej, o začetnikih slovenskega gorništvá in njegovem razvoju. V tem pogovoru se je porodila misel o ustanovitvi slovenskega gorniškega kluba in predlog imena za prvi gorniški klub, ki naj bi ga imenovali po velikem pionirju slovenskega gorništvá **dr. Henriku Tumi**. Malokomu je znano, kaj vse je Tuma prispeval k razvoju gorništvá in slovenstva ob naši zahodni meji. Poleg številnih prvenstvenih vzponov in pristopov so tu še njegove raziskave, ortografski opisi vrhov s slovenskimi imeni, priznanje slovenščine kot uradnega jezika v Trstu, Gorici, Tolminu, v deželnem parlamentu, kjer je prodrl s svojim predlogom za zgraditev ceste od Bovca do Trente itd. Ustanavljajal je zadrúge in hranilnice ob vsej zahodni meji, tako da je Posočje s Trstom postalo center gospodarskega razvoja Slovenije. Tako kot filozof **dr. Klement Jug** je pomembno vplival na delovanje in idejne usmeritve v TK Skala, katere član je bil.

Tuma, ki je utrjeval slovenstvo in kot socialdemokrat opravljal zelo uspešno socialno poslanstvo, je zato po drugi vojni ostal zamolčan. Prav tako je morala izginiti Skala, ki je v obdobju med obema vojnama predstavljala ideološko elito in je zavestno in vztrajno vplivala na idejno usmeritev v SPD. V obdobju po zmagi revolucije v Sloveniji so bili in je bilo zamolčano in odstranjeno vse, kar ni ustrezalo ideologiji komunistične elite, ki je gradila svojo moč na odstranjanju vsega, kar bi jo lahko ogrožalo, na zastraševanju in sistematičnem tepanju osnovnih človekovih pravic. To je bilo prisotno na vseh področjih v družbi, tudi v planinstvu. Zato je ostal zamolčan tudi prvi slovenski himalajec **Dinko Bertonec**lj, junak Daulagirija in nosilec slovenstva v Južni Ameriki, o čemer pričajo slovenska imena tam osvojenih vrhov in sten.

KRATKA ZGODOVINA TK SKALA

TK Skala, katere tradicijo in vrednote z ustanovitvijo zveze Slovenskih Gorniških Klubov Skala nadaljujemo, se je začela oblikovati leta 1919 okrog **Draga Zorka**. Zbral je mlade, ki so želeli gojiti alpinizem in smučanje, v tistih časih pionirsko delo. S predavanji so širili svoj

krog, pri tem pa upoštevali spoštovanje moralnih načel in gorniških vrednot. TK Skala je bila po uradni odobritvi ustanovljena na ustanovitvenem občnem zboru 2. februarja 1921. Imela je 23 članov. Prvi predsednik je postal **Drago Zorko**, naslednji je bil **Stanko Tominec** in po enem letu, ko je imela Skala že 109 članov, **Janko Ravnik**.

Skalaši so pojmovali SPD, Slovensko planinsko društvo, kot gospodarsko, Skalo pa kot vzgojno organizacijo. Dejavnost v Skali je bila pestra in mnogotera: markiranje s tečaji za markaciste, plezalna šola, plezalni vzponi, smučanje, izdajanje knjig in fotografiranje. Skala je postala najmočnejši smučarski klub v Jugoslaviji in sodelovali so na mednarodnih tekmah v državni reprezentanci.

Zaradi negativnega stališča javnosti, ki je bila posledica smrti **Tauzherja** v Turski gori, je za razvoj alpinizma v Skali in na Slovenskem pomembna vključitev močne osebnosti dr. Klementa Juga v Skalo leta 1922. V domoljubnem elementu in močni volji je videl smisel alpinistične samovzgoje. S svojo ideologijo in zgledom je Jug vplival še na naslednje generacije slovenskih gornikov. Pokopala ga je lastna neizprosnost in popolna vera v moč volje. Umrl je leta 1924 v triglavski steni.

Kljub Jugovi smrti se je alpinizem razvijal tudi v podružnicah Skale na Jesenicah, v Kamniku in v Luško-celjski podružnici. V tem obdobju prihajajo znani plezalci in naveze, ki so opravili veliko pionirsko delo v naših gorah. TK Skala je imela svoje reševalno moštvo, kot ga je imelo tudi SPD.

Skalaši, ki so bili v idejnem krogu dr. H. Tume, so stalno očitali SPD, da postaja hotelsko oziroma gostilničarsko društvo, da nima razumevanja za kulturno in znanstveno poslanstvo, plezanje v skali in snegu, za vzgojo gornikov. Leta 1929 je Tuma ponovno naslovil ostro kritiko na SPD, da je gostinsko društvo, da zanemarja kulturo in znanstveno delovanje, odprave v tuje gore in da noče sodelovati v TK Skala. Leta 1929 je skoraj prodril s svojim predlogom o ustanovitvi treh odsekov v SPD. Šele po zaslugi **dr. Jožeta Pretnerja** so se odnosi med TK Skala in SPD, ki je sprejelo nekatere ideje skalašev, uredili. Leta 1934 so pri osrednjem društvu SPD ustanovili plezalski odsek. Nasprotja med SPD in Skalo so se na koncu uravnala v prid slovenskega gorništvá. Obe strani sta opravili veliko delo v razvoju slovenskega gorništvá.

Gostinsko idejna dilema (gradnja in vzdrževanje koč ali gorniška vzgoja in odprave v tuja gorstva) se je po drugi svetovni vojni spet ponovila. Tokrat je vlogo dr. Tume prevzel **Aleš Kunaver** s tovariši in rezultat je bil nesluten razvoj slovenskega alpinizma, ki smo mu priča v zadnjih desetletjih v vseh gorstvih sveta. Sodelovanje planinskega gibanja in Skale je prineslo kvaliteten skok v razvoju gorništvá v Sloveniji in v svetu. Želimo, da bo tudi v prihodnje tako.

KRIŽ KOT SPOMIN ŽRTEV GORA

Ko smo hoteli ob njeni 75-letnici obuditi spomin na Skalo, smo se odločili, da obnovimo križ na Suhem plazu, Škrlatici, ki so ga postavili Skalaši v spomin žrtvam

gorá leta 1934. Križ je bil vandalsko porušen leta 1953. S strani planinske zveze ni bilo ob tem sramotnem dejanju nasilja ideologije takratne politike slišati niti besede.

Prvi pa se je oglasil **Marjan Prevec** in iskal med plezalci in reševalci AO Matica somišljenike, da bi križ dvignili iz stene in ga ponovno postavili. Obrnili so mu hrbet, da ne bi kdo videl, da ga poslušajo. Bili so še svinčeni časi, ko nismo smeli misliti tega, kar smo v resnici na skrivaj mislili globoko v sebi. Marjanu sem obljubil, da grem z njim, a smrt ga je, samohodca in samotarja v gorah, prehitela.

Šele po dveh desetletjih je misel oživila s **Stankom Koflerjem**, našim drugim triglavskim župnikom **Frančetom Urbanijo** in GK dr. Henrik Tuma. Vložili smo prošnjo za obnovo nasilno podrtega križa, izpolnili tudi vse naknadne zahteve oblasti, a po pol leta kljub priza-

Znak Slovenskega gornjskega kluba Skala — zveze gornjskih klubov, kot ga je narisal Studio Breg.

Predsednik SGK Skala in podpredsednik PZS Tone Škarja na akademiji Skale.

Foto: Franci Zabukošek

devanjem nismo dobili odgovora. Odločili smo se, da nacionalno sramoto na vrhu Škrlatice popravimo in 6. julija 1996 smo križ postavili. Ko je SGK dr. H. Tuma dobil odločbo za rušenje križa, smo Slovenci doma in v svetu zbrali več kot 50.000 podpisov protesta proti podli nameri in minister za okolje je izdal soglasje za postavitve križa.

Ideja Skale, ideja obnove vrednot, je zmagala. Žalostno pa je, da so nekateri posamezniki na vse načine javno protestirali proti popravni krivice na Škrlatici in obnovo porušenega križa — spomenika žrtvam gorá preganjali kot nasilno onesnaževanje gorskih vrhov z religioznimi obeležji in kot poskus razdvajanja slovenskega naroda. Takrat se ni oglasil predsednik Slovenije, ki je spravo že opravil, niti varuh človekovih pravic v Sloveniji. To je žalostno, to kaže, kako globoke so posledice komunističnega obdobja nasilja nad človeškim razumom, vestjo, svobodo in demokracijo. Tudi molčanje je namreč odgovor.

Program SGK Skala izvira iz programa gornjskih klubov in je opisan v Statutu SGK Skale. SGK Skala vzgaja svoje člane za:

- varno udejstvovanje v gorah,
- varovanje in prijazen odnos do narave, do naravne in kulturne dediščine,
- za delovanje in preživetje v težjih naravnih pogojih,
- za pomoč in tovarištvo v gorah in življenju,
- v ljubezni do domovine in narave,
- v razumevanju pomena vseh ravni poslanstva gornišstva za fizični in duhovni razvoj posameznika, za odgovornost za telesno in duševno zdravje posameznika, za zdravo življenje, za »zdrav duh v zdravem telesu«,
- za spoznavanje in nadaljevanje slovenskega gornjskega izročila, gornjskih in človeških vrednot, tovarištva ter tradicije in vrednot T. K. Skala.

PROGRAM SGK SKALA

V Skali poudarjamo družinsko gornišstvo. Svoje člane vzgajamo za samostojno obvladovanje brezpotij v gorah, poleti in pozimi, in podpiramo vodniške naveze. Zato smo proti gradnji novih poti in proti markacijam, namenjenim odpiranju novih območij v gorah. Obnavljali pa bomo nekatera opuščena pastirska in lovška pota. Podpiramo obnovo vseh objektov, ki so bili v gorah porušeni med komunistično vladavino, nova obeležja pa so kot izjema sprejemljiva le ob splošnem konsenzu.

Delovali bomo za ohranjanje in obnovo kulturne krajine in proti zaraščanju planin, pašnikov in senožeti. Prizadevali si bomo za ustvarjanje pogojev za ohranitev poseljenosti alpskih dolin in gorskih kmetijskih površin ter za odpravljanje omejitev preostalim domačinom v demografsko ogroženih območjih. Povezovali se bomo s skupinami in ljudmi po svetu, ki imajo podobne cilje, še posebej s Slovenci.

V medijih skušajo SGK prikazati kot politično organizacijo v okrilju SDS, ki vnaša razdor in delitve v planinsko gibanje. To nam očitajo tisti, ki jih ne moti petdeset let političnega obvladovanja Planinske zveze Slovenije s 13

strani komunistične organizacije. O tem, kaj smo in kaj delamo, govorita program in naše delo. Res pa je, da v SGK spoštujemo vrednote, ki jih v naši družbi po 50 letih komunizma le s težavo obnovljamo. To je tisto, kar nas druži in nam je skupno.

Želimo, da se čimveč srečujemo v gorah, v svetu prvobitne lepote in svobode, prvinskih oblik in miru. Kjer črpamo neomejeno energijo in harmonijo, ki nam daje novih moči in nas notranje očiščuje. Želimo, da bi bili vsi deležni tega bogastva lepote, ki osvobaja telo in duhá.

Še pojasnilo, zakaj uporabljamo izraze gornik, gorništvo. Gore in gorništvo so slovenski izrazi, ki ne potrebujejo pojasnila. Poznamo pa v naših gorah planine — ovčje, kozje, kravje in konjske planine, ki so vedno oživele poleti, ko so svojo živino ali drobnico tja prignali past pastirji — planinci. Zato za gore ne uporabljamo besede planine, namesto planinstva ali planinarstva pa raje uporabljamo gorništvo in za gornike ne uporabljamo izraza planinci, planinke. Veseli nas, da se je naš predlog neverjetno hitro prijel, brez vsake namenske promocije, zgolj z našim delovanjem.«

PRVA ČASTNA ČLANA

Celotna prireditev je bila pravzaprav pod motom, zapisanim na vabilu na to akademijo:

*Srečamo se
na poti na Goro,
na strmi, skalni,
nevarni poti.*

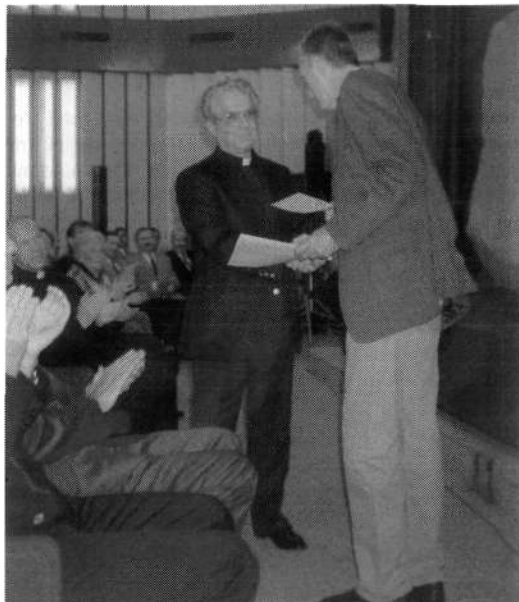
*Ne ustavimo se
in ne govorimo,
le dober dan,
srečno pot, si zaželimo.*

*In ko se srečamo
zopet v dolini,
vemo,
da smo prijatelji.*

Tone Kuntner

V tem smislu so udeleženci akademije slišati nekaj odlomkov iz slovenske gorniške literature: **Dare Valič** in **Boris Cavazza** sta povedala odlomek iz »Blagoslova gora« **Janeza Gregorina**, **Jernej Kuntner** je recitiral pesem **Simona Jenka** »Gori«, gorski vodnik in član Skale **Metod Humar** je povedal odlomek iz impresije **Marka Dularja** »V Glavi Planjave«, **Tone Kuntner** je recitiral pesem **Alojza Gradnika** »Triglav«, vmes pa so peli **Kamniški koledniki** in pevci iz Luč.

Čeprav se je komaj dobro ustanovil, je Slovenski gorniški klub Skala na tej akademiji že podelil prvi dve častni članstvi. Prvi častni član je postal **Dinko Bertonec** iz Bariloč v Argentini, prvi Slovenec na pobočjih osemstisočaka, Daulagirija, ki je s svojo knjigo o tej odpravi »zastupil« s to goro **Staneta Belaka-Šraufa**, če-

Predsednik Skale je podelil listino o častnem članstvu apostolske-mu nunciju v Sloveniji dr. Edmundu Farhatu.

Foto: Jožica Milavec

prav knjiga v Sloveniji ni smela iziti; častno članstvo je dobil »za njegovo delo na področju gorništva in ohranjanja slovenstva«. Drugi častni član je postal eks-celencna nadškof **dr. Edmund Farhat**, apostolski nuncij v Sloveniji, ki so mu ga podelili »za njegov vzpon na Triglav ter slovenske besede in misli o simboličnem pomenu gore v človekovem življenju«, ta njegov vzpon pa je bil povezan s tolikšnimi težavami in ima takšna ozadja, da so se podeljevalci odločili za takšno priznanje.

Podpredsedniku PZS Tonetu Škarji so zatem izročili značko Skale »vupanju na plodno sodelovanje s Planinsko zvezo Slovenije«, kot je bilo rečeno ob izročitvi.

Najbolj zaslužnim za ustanovitev Skale so na akademiji podelili zares simbolična priznanja: prve natisnjene izkaznice gorniškega kluba, označene s številkami od 1 do 7. Za ustanovitev Skale najzaslužnejši člani imajo naslednje številke izkaznic: 1. dr. Tone Jeglič, 2. Metod Humar, 3. **Janez Janša**, 4. **dr. Gregor Gomišček**, 5. **dr. Harald Draušbaher**, 6. **Bojan Pograjc**, 7. **dr. Franci Zabukošek**. Sicer pa je med prvimi od tistih, ki imajo velike zasluge za ustanovitev Zveze gornjskih klubov, pet gorskih vodnikov in pet doktorjev znanosti, kar že priča o visoki izobrazbeni in gorniški ravni članstva.

Za konec uradnega dela akademije je Tone Kuntner recitiral Zdravljico, potem so se prisotni še kaj časa zadržali skupaj ob klepetu ter skromnem prigrizku in pijači.

In tako se je končalo prvo poglavje nove slovenske gorniške organizacije in se začelo novo poglavje v slovenski planinsko-gorniški zgodovini, ki naj bi prineslo novo kakovost v vrste gorskih obiskovalcev.

SREDI SOŠKE FRONTE, NA PLANINI DUPLJE, JE VOJAŠKI STROJ POSTAVIL PRAVO MESTECE

SKRIVNOST VOJAŠKE KINODVORANE

TOMAŽ OVČAK

Bila je ravno takšna, kot sem si jo predstavljal: kotanja, podobna majhnemu amfiteatru, ki so jo obkrožale nekaj metrov visoke skale, na katerih so rasle vitke smreke. Iz nahrbtnika sem potegnil kopijo 82 let stare fotografije in preveril oblike skal na njej s tistimi v naravi. Da, fotograf je moral stati prav tu nekje. Še skok na dno, kjer so se skrivali ostanki temeljev res velikega objekta, in preplavil me je občutek zadovoljstva, saj sem vedel, da je uganka rešena. Tu je torej stala legendarna avstroogrška kinodvorana!

Oblak, ki je minulo jesen že tretjič stresal name ploho sodre, me ni več motil, ko sem se s planine Duplje z nasmeškom na ustih in lahkega koraka odpravil v Lepeno.

PISATELJ, KI NAM JE ODKRIL SKRIVNOST

Soška fronta je eno od tistih obdobij naše zgodovine, za katero se je zanimanje javnosti v devetdesetih letih močno povečalo. Največ zaslug za to imajo Kobarški muzej in avtorji zgodovinskih knjig, kot sta **Vasja Klavora** in **Marko Simič**, ki počasi odkrivajo, predstavljajo in pojasnjujejo resnico o dogodkih izpred osemdesetih let. A ostalo je še mnogo skrivnosti. Večjih in manjših, pomembnih in ne tako pomembnih. Prav nekatere od teh zadnjih, drobnih, so se zaradi svoje zanimivosti in s pomočjo ljudskega izročila v minulih desetletjih spremenile v prave bajke in legende. Najbolj znane so tiste o ozkotirnem vojaškem vlaku, ki boja počiva na dnu Bohinjskega jezera, italijanskem topu v zasuti kaverni vrh Krna — ali pa tista o veliki avstroogrški kinodvorani na planini Duplje pri Krnskih jezerih.

Največji »krivec« za legendo o kinodvorani na planini Duplje, ki jo pozna skoraj vsak planinec, ki je bil kdaj pri Krnskih jezerih, je verjetno pokojni pisatelj **Ivan Matičič**. Kot telefonist v najbolj slovenski enoti avstroogrške vojske, 2. gorskem strelskem polku iz Ljubljane, je

»Izdajalski« posnetek vhoda v kinodvorano Rohrbeck Halle na planini Duplje: nad njo se vidi vrh Velikega Smohorja (1939 m).

svoja vojna doživetja nadvse zanimivo opisal v knjigah *Na krvavih poljanah* in *Skozi plamene prve svetovne vojne*. Polk je kot del 44. strelske divizije na položajih

»Z zvestobo do cesarja trdni kot skala« — tak je bil napis nad poveljstvom polka na planini Duplje. Častnik z mefitovsko brado ima čin nadporočnika. Je to Paulus?

Pogled na kinodvorano z južnega roba kotanje.

Vojaško pokopališče s kapelo na pobočju nad sedanjo ovčarijo na planini Duplje.

območja planine Duplje preživel celo zimo 1915/16. Medtem ko je del vojaštva čuval prvo linijo na Šmohorju in Lemežu, so ostali iz doline tvorili hrano, opremo in strelivo, pa tudi gradbeni material, saj so na planini Duplje gradili objekte velikega visokogorskega skladišča.

Pri delu jim Italijani s svojim obstreljevanjem očitno niso povzročali prehudih preglavic, zato pa, sodeč po Maticiču, toliko večje ostra gorska zima in polkovni adjutant nadporočnik **Paulus**, ki se je s priganjanjem in kaznovanjem sadistično izživljal nad razcapanimi in izčrpanimi vojaki. Očitno je bila izgradnja kinodvorane, ki je bila končana že pred božičem 1915. leta, prav njegova zamisel. Ko je bila končno zgrajena, vojaki od velikanskega sadu svojega trpljenja in dela niso imeli nobene koristi, saj jih je adjutant z mefistovsko brado, kot ga je opisal Maticič, celo na sveti večer nagnal iz nje na delo v zimski metež.

Kinodvorana je torej obstajala. Le videl je ni nihče od danes še živelih. Do zdaj ni bila znana in objavljena še nobena fotografija tega znamenitega objekta, ki bi nam lahko pomagala poiskati odgovora na vprašanj,

kakšna je bila videti in kje natančno je stala. A zgodilo se je naključje.

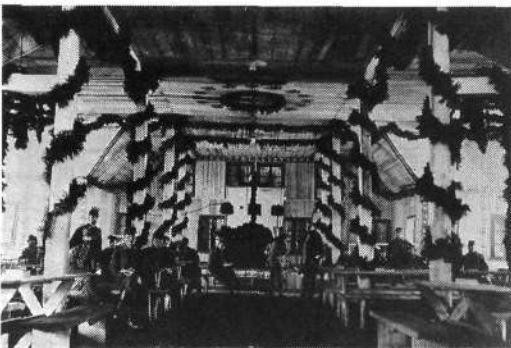
FOTOGRAFIJE »JUŽNE TIROLSKE« IZ LETA 1915

Pred nekaj meseci sva s prijateljem iz Društva soška fronta **Simonom Kovačičem** ob prijazni pomoči kustosa **Draga Sedmaka** pregledovala evidenčne kartone fotografij iz arhiva Goriškega muzeja. V oči so nama padli zimski posnetki vojaških objektov na Južnem Tirolskem — tako je pisalo ob kopijah na evidenčnih kartonih, tako je očitno pisalo tudi že na originalih, med katerimi so bile tudi tri fotografije zanimive kinodvorane. Dva posnetka sta prikazovala zunanost, tretji pa notranost tega objekta. Na enem od obeh posnetkov zunanosti se je nad dvorano dvigal vrh sumljivo znane oblike. Seveda, saj to je Veliki Šmohor nad planino Duplje! Torej so to fotografije izgubljene kinodvorane! In glej, napis nad njenim vhomom: Rohrbeck Halle! Tako se je torej imenovala!

Ko smo ponovno pregledali vse »južnotirolske« fotografije, se je izkazalo, da imamo pred seboj 16 fotografij iz Lepene in s planine Duplje, na katerih so poleg dolge vrste skladiščnih barak tudi kinodvorana, gorska pekarna, baraka polkovnega poveljstva, pokopališče, barake topniškega poveljstva... Vse fotografije so bile očitno narejene prav v zimi 1915/16; vsi vojaki imajo na ovratnikih planike, na kapah pa krivčke, kar je bila značilnost (tudi) 2. gorskega strelskega polka. Na treh fotografijah se je pred barakami nastavljal objektivu fotoaparata tudi mlad nadporočnik z zelo zanimivo oblikovano brado. To mora biti mefistovska brada nadporočnika Paulusa, ki je povsod vtikal svoj nos! Verjetno je imel prste vmes tudi pri tem fotografiranju.

Ker sem od prej zelo dobro poznal teren, sem iz fotografij sklepal, da je morala kinodvorana stati v neki manjši kotanji na vzhodnih pobočjih Debeljaka (1869 m) zahodno od kolovoza, ki od zgornje postaje

Notranost božično okrašene kinodvorane.

dupeljske tovrne žičnice pelje proti ovčariji in planinskemu domu. Pogled na specialko 1:10.000 je razkril le en tak kraj približno 200 metrov zahodno od omenjenega kolovoza.

Terenski ogled lokacije smo s prijatelji iz Društva soška fronta hoteli opraviti lansko jesen kar dvakrat, ko smo bili na poti na Lemež. A nam je obakrat zmanjkalo časa. Ob vzponu se nam je na tistem mestu, kjer bi morali zaviti s poti, vedno mudilo naprej: saj bo, smo si dopovedovali, ob vračanju z Lemeža dovolj časa. Pa ga ni bilo, obakrat nas je že na planini Duplje lovila tema, avtomobili v Lepeni pa so bili še tako daleč.

NAJDBA V NARAVI

In tako mi ni ostalo drugega, kot da sem eno od zadnjih priložnosti pred prihajajočo zimo izkoristil za ponoven vzpon na planino Duplje. Odgovor, ali imam v mislih pravo lokacijo, sem moral vedeti že to leto. Do prihodnjega maja, ko bo skopnel sneg te zime in ki bi ga moral počakati v nasprotnem primeru, bi me verjetno že razgnalo od nestrpne radovednosti. Torej, še enkrat po tistih dolgočasnih serpentinah!

Pri stebru, na katerem Planinsko društvo Nova Gorica označuje vsakoletne aprilske višine snega, sem z omenjenega kolovoza skrenil desno v pobočja Debeljaka. In glej, v tem pobočju se je pred menoj res odprla manjša kotanja, ki jo lahko s poti le slutiš. Bila je tista, ki sem jo iskal, vse se je ujemalo s starimi fotografijami.

Na njenem dnu, tam, kjer je nekoč stala lesena kinodvorana, je sedaj manjša jasa z ostanki temeljev. Kotanja je kot jasa sredi strnjene gozda natančno označena celo na vsem dostopni planinski karti Krnsko pogorje in Kobarid (Planinska založba, merilo 1:25.000) na vzhodnih pobočjih Debeljaka in približno 200 metrov zahodno od markirane poti.

Kaj lahko sedaj povemo o tem objektu?

V zadnjih mesecih 1915. leta so ga zgradili slovenski vojaki ljubljanskega 2. gorskega strelskega polka. Kinodvorana se je imenovala Rohrbeck Halle. Kdo je bil **Rohrbeck**, po katerem se je imenovala, bomo slejkoprej ugotovili. Približno 10 metrov visoka enonadstropna stavba je imela križni tloris s kraki, ki so bili obrnjeni v osnovne štiri strani neba. Njena dolžina v smeri zahod—vzhod je bila okoli 19 metrov, v smeri sever—jug pa še kakšen meter več. Ker je bil severni krak, na katerem je bil tudi glavni vhod, daljši od ostalih treh, je imel tloris obliko asimetričnega križa, podobnega krščanskemu.

Glavni prostor v objektu je kljub projekcijskemu platnu, ki se ga vidi na fotografiji notranjosti, bolj kot na kinodvorano spominjal na veliko jedilnico. Površina tega približno štiri metre visokega prostora je znašala po mojih grobih izračunih okoli 250 kvadratnih metrov. Natančen načrt kinodvorane je prav gotovo v Vojnem arhivu na Dunaju; morda ga bo komu kdaj uspelo najti.

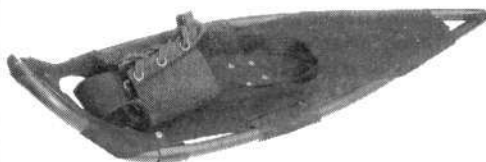
Ko boste naslednjič na planinskem izletu pri Krnskih jezerih, le zavijte na prej omenjenem mestu s poti in si oglejte kraj, kjer je stala kinodvorana, ki je slovenskim

fantom v avstroogrskih uniformah, ki so jo gradili, prinesla bolj malo veselja.

Morda bo nekoč ravno na tem mestu na robu kotanje, od koder je bila narejena fotografija celotne dvorane, postavljena pojasnjevalna tabla s fotografijami, njenim načrtom in kratkim opisom. Prav bi bilo tako. Pa ne zaradi kinodvorane, ki je že s svojim obstojem na svojstven način pričala o norosti kratke vojne, temveč v spomin na ljudi, ki so jo zgradili.

Aluminijaste krpelje

Njega dni so obiskovalci zimske gorske narave skupaj z vso drugo nujno potrebno opremo jemali s seboj na pot tudi krpelje, s katerimi so v globokem snegu lahko napredovali. Potem so krpelje pri nas prišle popolnoma iz rabe in so jih uporabljali le prav redki posebneži, ki so jim nekateri očitati celo staromodnost in konzerva-

tivnost. Pred nekaj leti so krpelje spet nekako prišle v modo, ko so predvsem v švicarskih, avstrijskih in nemških Alpah ugotovili, da lahko popestrijo zimske počitnice. Tako so pred letom, dvema začeli prirejati celo teke in takšna tekmovanja s krpeljami.

Ko so se ponekod ti zimski rekviziti »prijeli« in ko je postala prodaja kar dobra, so proizvajalci ta športni pripomoček začeli razvijati. Pred letošnjo zimo je tako prišel na trg »aluminijasti snežni čevlj«, ki omogoča lažja zimska popotovanja po zasneženi pokrajini in trekinške ture, ki bi jih bilo sicer zaradi visokega snega na katerem od odsekov potrebno prekiniti. Ogradje tega »snežnega čevlja« oziroma novodobnih krpelj je iz lahkega aluminija, na katerega je vpet »čevlj« iz proti trganju izredno odpornega neoprenskega materiala. V tem krpelju je tudi vez iz aluminija, na spodnji strani ogradja pa je jeklen robnik za hojo po poledenem snegu in strmem terenu. Robnike je mogoče pri hoji po mehkem snegu in po ravnem odstraniti in shraniti v nahrbtniku.

Za gorohodce, lažje od 70 kilogramov, stanejo takšni aluminijasti krpelji 1990, za težje pa 2150 avstrijskih šilingov.

SLOVENCİ V ČRNOGORSKIH GORAH

STONE WRABER

Črna Gora je že po imenu gorata dežela, njene gore in gorske skupine pa so tudi v resnici zelo lepe in vsestransko zanimive. Kako rad bi spet kdaj prišel na planino Štavno in se z nje povzpela na katerega od Komov, kako lep spomin imam, čeprav alpsko-himalajsko razvajen, na prokletijsko dolino Grbajo in vrhove nad njo! Knjiga, o kateri pišem za bralce Vestnika, mi obuja spomine in dela skomine.

Gradivo zanjo so zbrali in izbrali v Črni Gori naturalizirani Hrvat **Daniel Vincek** (roj. 1926), po navedbi v sami knjigi specialist za zunanjo trgovino, ustanovitelj vrta planinske flore v Kolašinu, gornik in gorniški pisec, prevajalec znanstvene in strokovne literature s področja naravoslovja, ter Črnogorca **dr. Vukić Pulević** (roj. 1938), botanik, ki je doktoriral na ljubljanski univerzi, in **Vasilije Bušković** (roj. 1962), po podatkih iz knjige biolog v Ministrstvu za ekologijo Črne Gore v Podgorici. Knjiga, ki ima 605 strani, je izšla leta 1997 na Cetinju v zbirki Črnogorsko nasleđe, izdala pa so jo v nakladi 1000 izvodov podjetje Obod na Cetinju in še dve podjetji iz Podgorice.

ANTOLOGIJA S 56 PRISPEVKI

Tako kot v Sloveniji se je tudi črnogorski planinski potopis rodil iz znanstvenih raziskav. Kar v Sloveniji pomenijo npr. imena **B. Hacquet**, **H. Freyer**, **O. Sendtner** in **B. Bisoletto**, so v Črni Gori npr. imena **J. N. Kovaljevski**, **P. Ascherson**, **J. Pančić** in **A. Baldacci**. Najprej, še v 1. polovici 19. stoletja, so prišle na vrsto primorske gore in gorske skupine (npr. Rumija, Lovćen in Orjen), pozneje, po letu 1850, pa tiste v notranjosti

(Durmitor, Komovi, Prokletije), ki so bile iz različnih razlogov teže dostopne. Vzpenjanje na gore pa ima nedvomno tudi zelo stare korenine v ljudski tradiciji, o čemer pričata nošnja Vladimirjevega križa na Rumijo in Njegoševa grobnica na vrhu Lovčena. Črnogorci se upravičeno ponašajo z zgodnjimi lastnimi gorniški potopisci, kakor sta bila **Jovan Laušević** in **Nikola J. Vučinić**, ki sta svoja kvalitetna potopisa z Durmitorja in s Komov objavila že leta 1888. Črnogorska vladarska hiša Petrovičev je nenehno podpirala naravoslovna raziskovanja, ki pa so jih v glavnem opravljali tujci.

Avtorji zbornika so iz bogatega gradiva izbrali 56 prispevkov, ki so objavljeni v celoti ali pa skrajšano. Ko so se odločali o izboru, niso upoštevali čisto znanstvenih del; prednost so dali dobrim potopisom in opisno-popularnim delom. Prizadevali so si, da bi predstavili kar največ črnogorskih gor in gorskih skupin. Pri izboranju so imeli nemalo težav, posebno še zaradi nepopolne dostopnosti tujejezičnih gorniških časopisov. Svoj izbor smatrajo za nepopoln, vendar so ga bistveno dopolnili z nadvse vestno pripravljeno Bibliografijo črnogorskih gor, ki obsega str. 467—524. Planinski vestnik je v njej častno zastopan, med slovenskimi glasili pa najdemo tudi reviji Življenje in svet ter Mentor, obe iz predvojnih časov. Odlični beograjski florist in mikolog **Vojteh Lindtner** (1904—1965), sin piparja in soustanovitelja Slovenskega planinskega društva **Henrika Lindtnerja**, je v prvi objavil članek *Prokletije: planina brez planincev* (1933).

NEPOPOLNA, A VENDAR BOGATA KNJIGA

To bibliografijo avtorji zbornika dopolnjujejo s poglavjem o avtorjih posameznih bibliografskih enot, v kate-

Na simpoziju Flora in vegetacija jugovzhodnih Dinaridov (Andrijevica, julij 1973). Od leve prof. dr. Branimir Gušić (hrvaški planinec, »prokletijski Kugy«), Vukić Pulević (črnogorski botanik in soavtor antologije Črnogorske planine), prof. dr. Kiril Micevski (makedonski botanik), Milena Mayer in prof. dr. Ernest Mayer (slovenski botanik in poznejši doktorski mentor V. Puleviću).

Foto: T. Wraber

rem so skušali zbrati kar največ zadevnih podatkov. Čeprav te *Bilješke o autorima* niso popolne, predstavljajo zelo dragocen vir, ki med drugim priča tudi o vlogi Slovencev pri odkrivanju ali doživljanju črnogorskih gora. Našteti so **F. Avčin, T. Banovec, M. Berginc, A. Brilej, J. Brojan st., T. Bučer, M. Butinar, I. Cestnik, J. Čanžek, A. Čičerov, M. Čuk, I. Dakskobler, M. M. Debelakova-Deržaj, J. Dobnik, M. Gabrovšek, R. Goljak, F. Ilesič, T. Jeglič, L. Karničar, R. Kočevar, I. Kogelnik, B. Korun, J. Krušič, D. Leb, V. Lindtner, M. Lipovšek, I. Maher, J. Melanšek, T. Mihelič, F. Ojsteršek, S. Peršič, M. Pilko, L. Pipan, A. Plaper, R. Pobežin, M. Potočnik ml.** (podatki o njem se pomotoma nanašajo na njegovega očeta, 1907—1995), **N. Praprotnik, B. Režek, F. Savenc, P. Skoberne, P. Šegula, M. Šolar, F. Šter, J. Tominšek, E. Torkar, V. Urbančič, I. Valič, S. Vatovec, T. Wraber** in **S. Zalar**. Nekateri od teh spadajo med znane in uveljavljene gorniške pisce, nemalo pa se jih je — s črnogorskih gor in tudi sicer — oglasilo le po enkrat. K navedenim imenom bi morali dodati še imena **D. Dolar, V. Kopač, C. Malovrh** in **C. Paderšič**, ki so v Planinskem vestniku (40: 173—198, 1940) v petih samostojnih člankih pod skupnim naslovom *Na Durmitor pozimi* opisali zimske vzpone tedanje Akademске skupine SPD na Durmitorju. Avtorji antologije sicer vedo (str. 11), da gre za prve zimske vzpone na Durmitorju, a jim sami članki očitno niso bili dostopni.

Zanimivo je, da je F. Ilesič svoj kratek prispevek o imenu Durmitor v Planinskem vestniku leta 1931 objavil kot Ilesič in v hrvaščini, kar se da razložiti s tematiko, njegovim tedanjim službovanjem in bivališčem (v Zagrebu) ter dejstvom, da je bil znan »ilirec«. Nasploh je predvojni Planinski vestnik objavil kar nekaj člankov v srbohrvaščini. Ne vem, ali so vzroki za to raziskani. Čisto mogoče je, da je šlo za iskreno prizadevanje urednika **dr. J. Tominška** za utrjevanje medsebojnega razumevanja politično šele pred kratkim združenih jugoslovanskih narodov.

Idealno misleč Jugoslovan, ki so mu bili pri srcu vsi južnoslovanski narodi, vsaj toliko pa tudi Albanci, je nedvomno bil zagrebški zdravnik, etnolog, planinec in univerzitetni profesor **dr. Branimir Gušić** (1901—1975). Sam mi je pripovedoval, kako je po prednikih s Kranjske, kamor pa so najbrž prišli kot usokki. Ko sem leta 1958 s hrvaškim botanikom **dr. F. Kušanom** (1902—1972) hodil po Julijskih Alpah, nisem vedel, da je bil pred vojno v meni tako dragi dolini Grbaji v gusinskih Prokletijah, prav tako pa mi je bilo tudi povsem neznano, da je bil nekaj let pred 2. svetovno vojno v Prokletijah tudi veterinar S. Vatovec (1916—1982), ki je po letu 1956 deloval na današnji Biotehniški fakulteti. Oba bi lahko vprašal, kako je bilo v Prokletijah v času njunih obiskov, saj sta o njih v Hrvatskem planinarju tudi pisala. Iz nekega Gušičevega poročila iz leta 1949 se da tudi izvedeti, da je po drugi vojni z njim po jugoslovanskih in albanskih Prokletijah hodil tudi naš **A. O. Župančič**, ki pa svojih vtisov žal ni zapisal.

Geslo o M. M. Debelakovi-Deržaj je ilustrirano tudi z osebno fotografijo, njen članek *Iz jugoslovanskega*

dela severnoalbanskih Alp: Prokletije, v katerem ta naša odlična plezalka opisuje svoje poti v skupini Belić v gusinskih Prokletijah, pa je v prevodu iz nemščine kot edini od slovenskih avtorjev objavljen v antologijskem izboru (str. 413—421). Članek je najprej izšel v nemščini v glasilu Österreichische Alpenzeitung (1934), v antologiji je bil preveden v srbsčino, v slovenščini pa ga še nimamo. V bibliografiji je naveden tudi članek **S. Rutarja** o najnovejših višinskih meritvah v južni Dalmaciji, Črni Gori in Hercegovini, ki je v nemščini izšel leta 1884 v časopisu Zeitschrift für Schulgeographie. Simon Rutar (1851—1903) je bil slovenski zgodovinar in zemljepisec, ki je leta 1880 počeval tudi v Kotorju.

V Planinskem vestniku niso objavljali samo Slovenci, temveč tudi drugi; od pomembnih piscev o črnogorskih gorah velja omeniti predvsem že omenjenega B. Gušića, ki je med drugim v Vestniku leta 1935 objavil obsežen članek o Beliću, iz povojnih let pa hrvaškega geografa **dr. Mirka Markovića**.

SLOVENCİ TAKE KNJIGE NIMAMO

Ko prebiram *Črnogorske planine*, vedno znova spoznavam, kako močan kulturni naboj ima planinstvo. Knjiga, ki jo zdajle predstavljam, je v ponos črnogorskemu narodu in njegovim planincem. Lahko pa smo je veseli tudi v Sloveniji, saj dokazuje slovenski gorniški delež v kulturi črnogorskega planinstva, obenem pa ne morem uiti spoznanju, da nečesa podobnega — ob sicer mogočni zbirki skoraj 100 letnikov Planinskega vestnika in mnogih avtorskih knjigah — Slovenci nimamo. Potrebujemo kar več antologij gorniškega pisanja o slovenskih gorah, pri čemer pa bi morali oceniti — kljub ne vedno dobrim zgodovinskim izkušnjam — tudi delež tujcev pri pisnem odkrivanju slovenskega gorskega sveta. Pri tem mislim na obsežno nemško in italijansko planinsko slovstvo, ki se nanaša na slovenske gore in ga torej ne moremo kar zamolčati.

Rekel bi še, da smo v bližnji preteklosti preveč slavili (*Jugoslavija: dežela na jugu, kjer se vedno proslavlja*), a premalo zares delali. Kar zadeva slovensko planinsko organizacijo, z zunanjimi manifestacijami in značkami nismo zamudili nobene petletke, ko pa je prišla res pomembna stoletnica (1893—1993), se ni zgodilo nič pomembnega, nič zares kulturnega. Toda na koncu vendarle šteje samo kultura!

Kljub večkratnim prošnjam in opozorilom v uredništvo Planinskega vestnika še vedno dobivamo nekatere za objavo namenjene prispevke, ki so napisani na roko, natipkani tako na gosto, da niso mogoče nikakršne korekture, ali natipkane z velikimi črkami. Vnovič prosimo dopisnike, predvsem občasne, da bomo objavljali samo prispevke, napisane bodisi na pisalni stroj s takim razmakom, da bo na strani A4 okoli 30 vrstic, bodisi natisnjene na računalniški tiskalnik z enakimi razmaki ali poslane v uredništvo na disketi.

TO NI ALPINIZEM, TO JE VOJNA!

Kakšen ducat alpinistov je pred drugo svetovno vojno umrlo na severni strani Mount Everesta na vojaško organiziranih odpravah in kakšen ducat na Nanga Parbatu, »usodni nemški gori«, preden so goro leta 1953 naposled »osvojili«. Pred nedavnim izišlo poročilo o prvem vzponu na enega od sedemtisočakov v Karakorumu ugotavlja, da je več plezalcev umrlo med prejšnjimi poskusi vzpona in da je življenje izgubil tudi en alpinist uspešne dvojice, ki je prva priplezala na vrh. Vsako leto odtlej časniki objavljajo osmrtnice z Mount Everesta in K2. Na Mount Everestu odpade na štiri gornike, ki so priplezali na vrh, en mrtev, na K2 pa je ta odstotek še večji. Glede na statistike — vedno niso uporabljali enakih statističnih metod — umre na himalajski odpravi 0,5 do 5 odstotkov udeležencev na odpravo.

Ugotovitev **Pierra Mazeauda** »c'est pas l'alpinisme, c'est la guerre«, to ni alpinizem, to je vojna, ki jo je izrekel med mednarodno odpravo na Mount Everest leta 1971, se torej zdi za določeno zvrst planinstva še dandanašnji primerna. Motivi in vojaki v tej vojni so se kajpada spremenili: v junaških časih so se bitke vojevale za domovino, za ideologijo ali celo za prihodnost rase. To je mogoče spoznati iz dnevnika nekega nemškega gornika, ki je leta 1937 umrl na Nanga Parbatu: »Najsi bo led ali karkoli drugega hudega, naj bo še tako neznošno hudo, Nemčija, pripravljen sem!«

PLANINSKI ZAČETNIKI NA OSEMTISOČAKU

Dandanašnji ljudje na Himalaji žrtvujejo svojo kožo in svoj denar za čisto osebno gloriolo. Marsikdo na tej poti sledi teksaškemu naftnemu milijonarju **Dicku Bassu**, ki si je zapičil v glavo, da lahko kolikor toliko telesno pripravljen in denarno sposoben človek kljub kakšni pomanjkljivosti, ki jo ima, in kljub razmeroma skromnim gorniškim izkušnjam doseže tako imenovanih seven summits, najvišje vrhove vseh celin. Na tej njegovi poti mu je na Everestu dvakrat spodletelo, pri tretjem poskusu bi skorajda umrl. Njegov trud v njegovi domovini občudujejo in njegovi podvigi so tema pogovorov na sprejemih med New Yorkom, Los Angelesom in Dallatom. Pravzaprav je bila, kot je bilo mogoče sklepati po nekaterih od teh pogovorov, evropska nesramnost, da so hoteli njegovo ime zradirati iz Guinnessove knjige rekordov, češ da je na Avstraliji in Oceaniji priplezal na napačen vrh, na Mount Kosciusko, kamor se je skorajda mogoče pripeljati z avtom, namesto na mnogo težavnejšo Carstenz Pyramido na Novi Gvineji.

Številni od igralcev na normalnih smereh po osem-tisočakah so slejkoprej izkušeni in vse življenje goram zapisani zanesenjaki, ki poleg slave iščejo na teh poteh še zadovoljstvo, izpolnitev želja, razvedrilo in iskanje lastnih meja zmogljivosti. Pri klientih vodenih tur pa pogosto šteje predvsem (ali izključno) glas, da so k svojim trofejam dodali še osem-tisočaka. Žal je glavni vstopni

Leta 1954 na K2: Fotograf Mario Fantin v tedanjem času ustrezni in v teh gorah običajni opremi.

kriterij za vódeno turo na Everest zmožnost plačila 20.000, 60.000 ali še več dolarjev, pač odvisno od odprave. Spomladi leta 1996 so bili v baznem taboru pod Everestom na nadmorski višini 5300 metrov »alpinisti«, ki so jih morali šele tam poučevati, kako se uporabljajo dereze. Nadalje je bil tam neki 70-letni planinski novinec kot tudi neki nadvse vztrajen možki, ki je na tej višini trikrat preživel višinski pljučni edem, preden je šele dojel, da tam zgoraj ni področje njegovega udeleževanja. V pisani družini so se tam znašli nadvse premožni pripadniki newyorške high-society, pa tudi nekaj čisto preprostih delavcev, ki so več let iz dneva v dan delali dvojno, da so zaslužili denar za Everest.

NEVARNA MISELNOST KLIENTOV

Najrazličnejši spleti okoliščin so naposled v neurju 10. in 11. maja 1996 na normalni smeri prek jugovzhodnega grebena na Everestu pripeljali do smrti treh gorskih vodnikov in štirih klientov. Vsaj nekaterim od več kot 30 ljudi, kolikor se jih je ta čas znašlo na tej poti, je manjkalo izkušenj in sposobnosti, da bi se v visokogorskem svetu obnašali varno in ekonomično. Preslaba telesna pripravljenost je pripeljala do polžje hitrosti, posebno še na zadnjem delu vzpona. Nekateri so šerpe vlekli in pehali, zaradi česar so izredno počasi napredovali kvišku. Za 850 višinskih metrov z Južnega sedla na vrh so nekateri planinci potrebovali 12 do 14 ur, medtem ko dober gornik z dihanjem kisika iz bombice, ki pozna to

smer, to razdaljo premaga v šestih do osmih urah. Zaradi polžje hitrosti so morali bolje pripravljene gorniki dolgo časa čakati na izjemno nizkih temperaturah. Klientka miselnost je probleme še zaostri. Klienti komercialnih odprav so bili na gori preskrbljeni z vsem, od čaja prek šotorov do psihološke podpore. Nekateri od njih so bili od svojih vodij in šerp ustrezno odvisni in niso bili sposobni, da bi tam zgoraj skrbeli sami zase. Ko se je to ogrodje razmajalo, so na mrazu in v viharju čakali na rešitev in sami za svojo rešitev niso storili čisto nič.

ODVISNI OD ZDRAVIL

Kar precej virov poroča, da je največji del planincev iz Severne Amerike na Mount Everestu redno jemalo zdravilo acetazolamid za lajšanje tegob višinske bolezni. Ob preslabotni aklimatizaciji so poleg tega jemali še deksametazon, kortizonski preparat. Pri izjemnih naporih v najvišjih predelih so vsemu temu dodali še deksestrin, amfetamin, ki bi jim pomagal priti na vrh. To mešanico imenujejo v vsakdanjem zdravniškem besednjaku »D-Three« — diamoks, deksametazon in deksestrin. Zdravniki so deloma nemara sami krivi za

takšno zlorabo, ker so objavljene njihove študije, ki dokazujejo koristno delovanje diamoksa in deksametazona pri lajšanju in zdravljenju višinske bolezni. Vendar zdravniki ta zdravila svetujejo izključno v nujnih primerih, da bi z njihovo pomočjo omogočili sestop in s tem rešitev. »Trojni D koktajl« pa je nevaren povzročitelj nesreč: v preteklosti so francoski (Herzog in Lachenal), avstrijski (Buhl in drugi) in tudi nemški alpinisti (Löw in drugi) jemali amfetamine, da bi z njihovo pomočjo prišli na vrh, to svojo nepremišljenost ali nevednost pa so plačali s hudimi omrzlinami ali z življenjem.

Če se vrnemo k Everestu leta 1996, moramo povedati, da je nadaljnje probleme povzročila tekmovalnost med **Scottom Fischerjem** in **Robom Hallom**, dvema uglednima odpravarskima vodjema. Oba sta hotela storiti čim več za svoje zasebno podjetje in seveda pripeljati na vrh kolikor bi bilo le mogoče veliko svojih klientov. To je pripeljalo do množičnega pohoda 10. maja. Slaba presoja položaja in nesposobnost, da bi ostro reagirali in se odločili, sta preprečila pravočasno vrnitev ob dogovorjenih časih in omogočila splet tako nesrečnih okoliščin v snežnem neurju.

Smrtno nevarne najvišje svetovne gore

Mednarodna zveza planinskih organizacij UIAA je na generalni skupščini v Kranjski Gori lanskega oktobra sprejela kodeks, ki naj bi ga upoštevali organizatorji in vodniki komercialnih alpinističnih in trekinških odprav predvsem na osemtisočake.

Kodeks je namenjen komercialnim odpravam na vrhove, visoke 8000 metrov in več, ki plezalcem nudijo vodstvo ali spremstvo naprej od baznega tabora, ne zadeva pa odprav, ki jih organizirajo trekinške agencije za preskrbovanje baznih taborov in nošacev na velikih višinah.

Različne organizacije v svojih reklamnih sporočilih ponujajo pohode na vrhove, visoke okrog 8000 metrov. Nekatere nudijo popolno oskrbo do samega vrha ali skoraj do vrha, druge pa obljublajo svojim strankam nad baznim taborom samo minimalno pomoč. Bodoči morebitni uporabnik teh storitev iz brošur in drugega reklamnega in oglaševalskega gradiva težko razbere, kaj agencije nudijo kot vodenje in pomoč in ali to zadostuje gornikovim potrebam. Kodeks določa smernice, ki uporabniku omogočajo, da se pravilno odloči.

Alpinisti, ki plezajo in hodijo na velikih višinah, zlasti na nadmorski višini nad 8000 metrov, so na meji svojih psihičnih in fizičnih moči. Zato se utegne zgoditi, da niso v stanju pomagati drugim, kot je sicer od nekdaj tradicija v alpinizmu. To dejstvo morajo zlasti upoštevati alpinisti z omejenimi izkušnjami, ki se zanašajo, da jih bodo poklicni vodniki varno spravili na 8000 metrov visoke vrhove in nazaj v dolino.

Kodeks

1. Vodja ali glavni vodnik, prav tako pa tudi drugi vodniki morajo imeti kolikor je le mogoče izkušnje z visokimi vrhovi do višine, ki si jo je odprava zastavila za cilj. Za vodenje na velike višine ni ustreznega usposabljanja, zato izraz »vodnik« ne pomeni, da je oseba, ki opravlja naloge vodnika, dobesedno ustrezno strokovno usposobljena. Uporabniki lahko o njegovih sposobnostih sodijo samo na podlagi svojega poznavanja vodnikov, ki so bodisi zahodnjaki, šerpe ali drugi domači gorniki.
 2. Osebe, ki vodi odpravo, mora biti sposobno opraviti zastavljeno nalogo in nuditi storitve, navedene v ponudbi.
 3. V odpravi je zdravnik zelo zaželen, toda najmanj, kar se zahteva, je temeljita poprejšnja priprava za nudenje zdravniške pomoči. Pred odpravo je treba zagotoviti pomoč pri reševanju v kritičnih primerih.
 4. Minimalna varnostna oprema mora vsebovati walkie-talkie, satelitski telefon, medicinski kisik in priporočena sredstva za prvo pomoč.
 5. V oglaševanju za komercialno odpravo mora biti predstavljena resnična podoba vseh težav in nevarnosti ter ne sme biti obljubljeno nemogoče. Vsebovati mora tudi biografske podatke o moštvu.
 6. Ljudi, ki nimajo izkušenj z vzponi na vrhove, visoke med 6000 in 7000 metrov, se ne sme vključevati v odprave na osemtisočake.
 7. Informacije pred odpravo morajo vsebovati jasno navedbo o vodenju in pomoči.
 8. Odprava mora upoštevati ekološke cilje in smernice UIAA (Mednarodne planinske zveze) in se držati njenega etičnega kodeksa za odprave.
- Ta kodeks je potrdila generalna skupščina UIAA na sestanku v Kranjski Gori 4. oktobra 1997.

Ko je bila Himalaja še samotna: malica in počitek dela italijanske odprave na K2 leta 1954.

IZGUBA TRADICIONALNIH VREDNOT

Posledica tega neurja: sedem mrtvih in nekaj preživelih s hudimi omrzlinami, pa tudi veličastna mednarodna reševalna akcija alpinistov, ki so bili ta čas pod Everestom. Vendar so bile tudi tam izjeme. Ko Krakauerjeva radijska postaja po nesreči ni več delovala, je vodja južnoafriške odprave odklonil uporabo svojega aparata, da se mu ne bi iztrošile baterije. Tam

se je pokazala popolna izguba tradicionalnih gornjskih vrednot, kar je bilo sicer, žal, mogoče opaziti tudi prej in pozneje še pri drugih skupinah. Tajvanca **Makaluja Gauja** je Američan **Breashears** po radijski postaji seznanil s tem, da je njegov tovariš padel v prepad. »Okay,« je odvrnil Gau, »thank you for the information«, potem pa je svoji skupini sporočil, da smrt njegovega prijatelja na njihov vzpon na vrh nekaj naslednjih ur ne bo vplivala. Naslednji primer: dne 11. maja sta dva Japonca v spremstvu treh šerp prišla na severno stran Everesta. Na veliki višini so srečali tri gornike, ki so bili prav blizu smrti. Japonca na smrt utrujenim nista ponudila nikakršne pomoči, nobene tekočine, nobenega osvežila, hrane ali kisika, ampak sta nadaljevala pot proti vrhu. Vsi trije izčrpani gorniki so prav kmalu umrli. Pozneje sta Japonca pojašnjevala: »Bila sva preveč utrujena, da bi pomagala; nad 8000 metri ni primerno, da bi razglabljali o morali.«

Charles Houston, nestor višinske medicine, je pred nedavnim menil, da bi se lahko gorniki iz tragedije maja 1996 na Everestu, ki je v celoti zahtevala devet človeških življenj, veliko naučili, če bi se le hoteli. Vendar tega očitno nočejo: oglasov za komercialne odprave na najvišje gore, pa tudi število novincev v baznih taborih pod osematisočaki se ni prav nič zmanjšalo. Dva tedna po naslednji, lanskoletni tragediji je Južnoafričan **Herrod**, ki je dobesedno vzel besede norveškega odpravskega zdravnika »a fat, unfit non-climber«, odšel opolnoči z Južnega sedla Mount Everesta. Na vsak način je hotel priti na vrh Everesta, da bi si lepo tlakoval kariero fotoreporterja. Pogoji so bili izvrstni, v resnici je prišel na vrh, vendar je za to potreboval 17 ur. Ob petih popoldne je z najvišje točke našega planeta telefoniral. To je bilo zadnje, kar je kdorkoli slišal o njem.

KJE SO ZADNJI ČUDEŽNI SVETOVİ?

Ali naj bi Everest kot vódeno, komercialno turo ponudili ali ne, je vprašanje okusa. V vsakem primeru bi morali biti selekcijski kriteriji udeležencev gornjske izkušnje, socialno obnašanje ter briljantno duševno in telesno počutje, ne pa predvsem njihov denar. Smrti v Himalaji ni mogoče odriniti in se ji izogniti, lahko pa bi njeno pogostnost zmanjšali s premišljeno izbiro ciljev glede na sposobnosti posameznikov in ne glede na njihove ambicije. Število odprav in gornikov se je v Himalaji zadnjih 30 let izredno povečalo in je pripeljalo do tega, da je bila odgrnjena in razkrita večina skrivnosti osem-tisočakov. Pogled nazaj v mirne čase prvih pristopov se kaže kot žalosten spomin in s potrlostjo gleda marsikdo na histerično izrabo neznanih zakladov našega planeta. Le nekaj metrov ali kilometrov daleč od tod pa ležijo še osamljeni, samotni čudežni svetovi, ki jih obiskovalci družabnih zabav in industrijski kapitani nimajo za mar. Pustimo jih ohranjene nedotaknjene in skrivnostne!

Novi predsednik popotniške zveze

Čeh **Jan Havelka**, 57 let star, diplomirani inženir in predsednik Kluba čeških turistov, je novi predsednik Evropske popotniške zveze EWV. Natančno 60 delegatov 53 popotniških in turističnih organizacij iz 28 evropskih držav se je odločilo za Pražana na skupščini zveze EWV v turističnem središču Vuokatti na Finskem. Tako je na tej funkciji postal naslednik Belgijca **Huberta Yseboodta**.

Podpredsedniki EWV so **Karl Schneider**, predsednik Nemške popotniške zveze, **Jean Hirschinger** iz Francije in **Vittorio Alinovi** iz Italije. Iz Madžarske je novi predsednik Evropske popotniške mladine EWJ **Peter Solyom**.

EWV je leta 1969 v Reichbergu v Švabski Albi ustanovil **Georg Fahrbach**, v njej pa je zdaj v 28 evropskih državah vključenih pet milijonov popotnikov. Po odločitvi predsedstva EWV zdaj popolnoma zadostuje že uveljavljenih enajst evropskih pešpoti, ki povezujejo nacionalne mreže pešpoti. Dve od teh poti peljeta tudi skozi Slovenijo, E-6 in E-7, s severa na jug in z zahoda na vzhod naše države. Žal organizacija slovenske popotniške zveze ne deluje tako, kot naj bi, velik del zaradi popolnega pomanjkanja denarja.

PO STO LETIH IZ STARE FUŽINE V BOHINJU NA VIŠARJE

SEDEM DNI HRIBOVITE PEŠPOTI

URŠKA ZUPANC

Z Janezom ljubiva vse lepo, tudi gore. Rada imava poti, ki povezujejo gore v še lepše in zanimivejše doživetje. Oba se spominjava, kako smo se v najinih nežnih letih skupaj s starši in na gorečo željo stare mame s posebno kabino odpeljali daleč navzgor v hrib, na vrhu katerega je stala cerkvena. Velike otroške oči se niso mogle nagledati vseh lepih pisanih predmetov, ki so se razkazovali na stojnicah ob ozki ulici, ki se vije med hišami v Marijinem zavetju. Še zadnjič smo se tako peljali na božjo pot s staro mamo **Ivano** in starim atom **Francem Cvetkom** lepe sončne nedelje konec avgusta '95. Peljali smo se iz Bohinja mimo Jesenic čez mejni prehod Rateče in kmalu za Trbižem našli spodnjo postajo žičnice. Na vrhu so nas pričakali sončni žarki, pisana množica, iz daljave sta nam kimala Viš in Montaž. Pozdravili smo se z Višarsko Marijo, ki je čez dobrega pol leta sprejela staro mamo v svojem kraljestvu, kjer ljubezen, dobrota in poštenost najdejo svoje plačilo.

Višarska božja pot je znana že stoletja. Očetu je pripovedoval njegov stari ata **Anton Gašperin**, da še ni imel deset let, ko sta se s stricem peš odpravila na Višarje. Iz Stare Fužine sta se napotila proti planini Laz, kje ju je pot vodila dalje, pa ni točno znano. Cilj sta dosegla.

NA POT!

Prvi dan, nedelja, 3. avgusta 1997

Sto let je minilo. Nahrbtnika sta pripravljena in težka kljub skrbnemu tehtanju, kaj še lahko ostane zunaj. Pred hišo se zberemo mama, ata, Marija, še Damjan prihiti iz tople postelje — za fotko se splača! S slovesom dobiva za popotnico veliko dobrih želj za srečno pot. Pozdravimo se z **Boltarjevim Jankom**, ki sedi pred sosedovo hišo. Vas je že živahna in na cesti se kadijo tople barete. Stopava mimo zadnjih hiš. Čez Brdo pritečejo krave, za njimi pa z mopedom **Brdarjev Tonej**. Ker mu stroj v najini bližini odpove, naju nagovori: »A bo dlj?« — »Bo, dlj bo...«

S ceste zavijeva desno na pot Skozi skrila. Meglo pušča za seboj, Tosc in Veliki Draški vrh se bleščita v jutranjem soncu.

Pot na Vogar je ravno prav dolga in strma, da se človek dobro ogreje. Pri koritu se osveživa, gospa Jožica je že zakurila in na štedilniku se kadi čaj za žejne popotnike. Trojčki stanov naju lepo pozdravijo. Naš je najvišje in združuje hišico, hlev in svisli za seno. Okrog njega se širijo prikupni kuclji, ki molijo kvišku svoje pred nedavnim obrite glavice. Ta grbinasti travnik oče vsako leto julija s koso pristrže in je, žal, med redkimi, ki to še znajo. Spravilo sena je delo za vso družino, pa še kakšna pomoč prav pride, zlasti če se nad Hebedom kadi dež.

Stari ata je leta 1936 očetu pripovedoval ...

V Kosijevem domu se vpiševa v knjigo.

Planini Blato se približujeva po cesti. Parkirišče pred planino je nabito polno. Na ovinku se nama odpre pogled na stanove. Iz smrečja se oglašajo posamezni zvonci in izdajajo tiste krave, ki so se prehitro vrnile na nizko planino. Mama se nama pridruži pri stanovih. Gruče planincev si nalagajo nahrbtnike in se pripravljajo na pohod. Kmalu se bodo razkropili po planinah, najbolj vztrajni pa bodo dosegli dvatisočake. Medvedov stan na planini seveda še stoji, toda več kot prijaznega pogleda tokrat ne učaka.

Pričnemo se strmo vzpenjati proti planini Laz, ki je srce Fužinskih planin. Pri deklci smo že dobro zadihani. O imenu tega kraja govori zgodba.

Dolgo je že tega, odkar je kmet, domačin iz Stare Fužine, z volom vozil les v dolino. Spremljala ga je ljuba hčerka, ki je v nahrbtniku nosila južino. Na tem mestu je postal vol nemiren in je silil s poti. Kmetu je prekipelo in je zavpil: »Naj te hudič vzame!« V istem trenutku je med bukovjem završalo in se zablistalo, kmet je kot vkopan obstal na mestu. Prikazal se je hudič, pograbil deklco in se z njo vred vdrl v zemljo. Ne molitev, ne mile prošnje niso vrnile otroka.

Vsaka vzpetina nam je dobro znana. Prav v zadnjih mesecih smo nosili v ta breg skodle, tudi po petindvajset naenkrat, kolikor se jih je pač dalo strpati v nahrbtnik. Streha na stanu v Lazu je potrebna popravila, čeprav mnogim planincem še vedno nudi zavetje pred

Po brezpotju Doline za Debelim vrhom

dežjem. Pozdravimo se s sosedo, **Boltarjevo Cilko**, ljubiteljico planin, ki jo vsako nedeljo zvbijajo »gor ven«. Skupaj s sorodniki gredo na Ograde, zato zavijejo na stezico, ki se vijuga proti Krstenici. Pred nami pa se že pokaže planina, stanovi so kot veliki ocvirki v skledi, ki jo obdajajo Kreda, Slatna, Debeli vrh in Ogradi. Planina je še živa, **Bundrova Anica** in **Ferjanova Minka** marjara tu célo poletje. Stopimo do našega stanu, ki je pred plazovi varno spravljen v drugi vrsti.

Proti Lazovškemu prevalu se pot polagoma, a vztrajno dviga. Mogočne smreke in macesni se umikajo ruševju in balvanom. Med njimi so mehke zelene trate s čudovitim cvetjem. Vonj po dvatisočakah nam da vedeti, da so planine za nami, da smo v gorah. Pod Lazovškim prevalom mami, ki se bo vrnila v dolino, pomahava v slovo.

Že ubirava brezpotje. Po Dolini za Debelim vrhom hitiva proti Hribaricam. Ozirava se proti Triglavu, Ogradi in Stogovi so ostali pod nama. V senčni kotanji naju pričaka sneg. Z zahodnega sosedo Vrha Hribaric naju dolgo opazujejo trije gamsi, dokler se jim le preveč ne približava. Povzpneva se na sedlo, kjer pustiva nahrbtnika, in nato na 2388 metrov visok Vrh Hribaric, nazaj grede pa pozdraviva še njegovega štiri metre nižjega sosedo. Po spustu najdeva markirano pot Čez Hribarice, ki naju pripelje na Dolič. Tržaška Koča na Doliču je

zavita v meglo. Ob prijetnem klepetu, pivu in srboriti oskrbnici večer hitro mine.

TRIGLAV

Drugi dan, ponedeljek, 4. avgusta

Nisva dobro spala, pa še megle tako tesno ovijajo najin cilj. Slediva udobni mulatjeri. Čez Triglavske pode se skozi meglo pne proti željenemu cilju veliko planincev. Ljudje prihajajo in odhajajo, le Morbegna Triglavu zvesto stoji ob strani. Brez nahrbtnikov kar poletiva čez melišče navzgor in čez skale in že sva na škrbini, od koder čez skalnato pobočje prisopihava na vrh. Megla zakriva pogled proti zahodu, zato pa nama ponudi glorio. Jasnina se kmalu izkaže vsenaokrog in zazreva se v pot, ki je še pred nama: Jalovec, Mangart... Bohinjska kotlina je še mehko pokrita z megleno odejo. Spomnim se na veličasten občutek, ko sem prvič stopila na vrh Triglava. Vzhajalo je sonce in orkester narave mi je igral čudovito melodijo.

Vrvež pustiva na vrhu in se zlagoma spuščava po skalah. Še nekaj korakov po melišču in že si na boleča ramena nalagava staro breme. Stopava čez Triglavske pode, navdihnjena z veličastno lepoto, začinjeno z drobno skrbjo nad spustom čez Plemenice. Nad Sfingo se nama pri počitku pridruži kozorog samotar. S temena Sfinge se po stezi podrčava čez melišče proti levi navzdol. Steze se razpršijo, pogledava čez rob in vrtoglavo spodaj se prikaže pot iz Zadnjice na Luknjo. Nazaj bo treba!

Sonce nama pripeka v čelo, ko se vzpenjava po pravkar prehojeni poti. Izslediva pravo pot in se čez stopničaste skale prekobaliva navzdol. Pot je strma, zračna in ponekod za trenutek nekoliko tesnobna. Na Luknji si oddahneva, odžejava in se umakneva nad sedlo. Zroč nazaj v Plemenice naju premaga spanec. Prebudi naju ropot helikopterja. Iz doline Vrat se vrtinči megla in zmagoslavno osvaja Triglavsko severno steno. Rohenje helikopterja naju spremlja vse do Bovškega Gamsovca. Megla gospodari tudi nad Kriškimi podi. Z vrha pa do Pogačnikovega doma na Kriških podih prehodiva v mislih na pivo. Tik pod kočo naju pozdravijo »hišni« *kozorogi.*

Dan je prijel meglo pod roko in napravila sta prostor svetlim zvezdam. Izza koč naju že vabi vitki Razor.

SEDLO PLANJA, RAZOR IN VRŠIČ

Tretji dan, torek, 5. avgusta

Po sobi se še vije sladek spanec, ko mi Janez z zgornjega ležišča pograda že želi dobro jutro. Med grizljanjem jabolčne polovičke pakirava vsak svoj nahrbtnik. Stopiva še v kuhinjo voščiti dobro jutro in poveva, da odhajava naprej.

Okoliški vrhovi se že zlatijo v jutranjem soncu in vitki Razor nastavlja svoje prodnate prsi nagajivim žarkom. Nekaj korakov od koč Janez podvomi o poti, ki se spušča nekam navzdol. Toda kmalu se začneva dvigati čez skalne pragove in po prečenju melišča stopiva na Sedlo Planja. Na drugi strani nama stoji nasproti plečati Prisank, Jalovec in Mangart pa nama z megleno kuč-

mo kimata od daleč. Proti vrhu Razorja stopava mimo vodnate votline. Pot kmalu zavije na severozahodno stran in zahteva več pozornosti. Kamni so mokri in skorajda ledeni. Na vrhu postojiva le toliko, da se zahvaliva za lep dan.

Ko se vračava na sedlo, vrh že vabi nove obiskovalce. Čez lepa melišča hitiva Ajdovski deklici naproti. Drobir zamenjajo skale, ki se po veličastnosti lahko merijo s Prisankovimi. Kjer čez skalni trebuh mezi voda, sva srebala njen dar. Zastrmiva se v širokega orjaka. Jubilejna pot naju še vedno mika, vendar naju nevihtni oblaki svariijo. Čez Zadnje plate nad Mlinarico hitiva proti Vršiču. Z obeh strani silita pod noge bujna trava in grmičevje. S palico nehote predramim velikega gada, ki odvijuga po stezi in se izgubi v grmičevju pod potjo. Iz zemlje puhti toplota, ki so jo tla že več ur hvaležno sprejemala od vročega sonca. Razen živahnih potočkov, ki režejo pobočje, je ozračje mirno in napeto čaka popoldansko nevihto. Stare steze preko Kranjske planine ne najdeva, zato sva obsojena na vzpon na Gladki rob. Z desne se priključi pot s Prisanka in že ugledava Tičarjev dom z grebenom Mojstrovk za njim.

Ko se razbesni nevihta, je najlepše, če si pod streho, v sobici s posteljo, od koder opazuješ dežne kaplje, ki se zaman zaletavajo v okno.

JALOVEC

Četrty dan, sreda, 6. avgusta

V zraku je veliko vlage in kmalu bo deževalo, zato se nama nikamor ne mudi. Pa vseeno pogledjva, če so naši prišli! Domenili smo se, da pridejo na Vršič sestra Marija in teta Marjetka z Jožem, da bomo kos poti prehodili skupaj. Začudena jih najdeva spodaj v jedilnici, kjer srebajo čaj in sprašujejo po nama. Marjetkin najstarejši sin Uroš se odpelje z avtom v dolino in objubi, da jih bo prišel zvečer iskat v Tamar.

Odpravimo se pod pobočji Velike Dnine proti Jalovcu. Pot je zložna in mazava, ko lovimo ravnotežje, nam palice še kako prav pridejo. Pri lovski koči se zagrizemo v strmino. Vsakih deset do petnajst minut pridobimo sto metrov višine, Janez pa nas o tem sproti obvešča. Ne ustavljamo se, niti ne malicamo. Ker se bojimo popoldanskih neviht, želimo biti na vrhu še pred poldnevom. Pod južnimi pobočji Goličice že okusimo zahtevnost naše lepote. Stopamo po robu Ozebnika. Zdi se nam, da nas hoče pogoltniti vase. Jezerca prinesejo olajšanje, svet postane prijaznejši. Že pogledamo v dolino Koritnice in po zračnem južnem grebenu dosežemo vrh.

V zanosu globoko zadihamo in se v misli na zasluženi počitek posedemo okrog domačih dobrot — Marija je prinesla mamin jabolčni zavitek, Marjetka je spekla dobro pecivo. Oblaki postanejo bleščeče svetli in pritisnejo na nas zadušljivo soparo. V bližini zagrmi in grilžaj nam zastane v grlu. Razgrnjeno obleko in hrano strpamo v nahrbtnike in hitimo navzdol v zavetje. Tega še dolgo ni. Vsa pot do Kotovega sedla po severozahodnem grebenu je izpostavljena in sreča nas spre-

Čez Vogar

mlja, da se napovedana nevihta ne razvije. Prične mirno deževati. Padaj, dež, padaj, samo da smo živili! Pod Kotovim sedlom se čreda ovac ne pusti motiti pri paši. V mirnem poletnem dežju se spuščamo proti zapretu Tamarja. Dež si daje duška in spreminja pot v hudournik. V Dom v Tamarju stopimo do kože mokri. Čaj nas pogreje, pa še vse dobrote, za katere na vrhu ni bilo časa, nam pridejo prav. Uroš je prišel še prehitro. Po skupinski sliki se poslovimo; želijo nama, da bi nama zastavljena pot uspela.

Ko je že vse kazalo, da bova edina gosta v planinski koči, pripešači iz Rateč planinec iz Opatije. Petar mu je ime in tudi on namerava na Mangart. Na skupnih ležiščih razgrneva najino opremo. Žalostna ugotoviva, da je večina obleke mokre, najhujše pa je s čevlji. Zaspala bova in se sekirala jutri.

NA MANGART

Peti dan, četrtek, 7. avgusta

Jutro je brez dežja, oprema pa je vsa mokra. Odtavava pred kočo na zajtrk in si privoščiva še kavico. Oblaki se trgajo in liše jasnine so vse večje. V čevlje natlačiva časopisni papir in jih prepustiva sončni toploti. Med pogradi napneva prusik, za sušenje izkoristiva tudi obe okni in se predava brezdelju.

Tudi tak dan zelo hitro mine, pa čeprav potem človek niti sam ne ve, kaj je počel ves ljubi dan. Oprema se je za silo posušila, nahrbtniki so pripravljani in družba je že znana — zgodaj zjutraj bomo krenili na pot Petar, starejši gospod Jure in midva.

Šesti dan, petek, 8. avgusta

Tema je še, ko se odpravimo od koče. Z jutrom se nam odstre Jalovec v vsej svoji veličastnosti. Kar dobro smo vzeli pot pod noge, dolina se zdi krajša kot ob spustu, tudi vreme se boljše obeta. Na koncu doline se zagrizemo proti desni v skalnato pobočje. Ves čas se srečujemo s planinskimi močeradi — na žalost imajo isto smer kot mi. Pravijo, da to pomeni slabo vreme, ker se živali umikajo pred vodo. Že smo na Kotovem sedlu, pomahamo Juretu iz Kranja in mu želimo srečno pot, pa **Kavalarjevega Jožkota** naj pozdravi, če ga dohiti! Še vedno smo v mednarodni zasedbi. Kažipot nam do vrha Mangarta obljublja še pet ur hodá. Spuščamo se po gruščnatem koritu, nato pa zavijemo desno na ste-

Mokri in veseli pred Domom v Tamarju

zo, ki se vijuga po ozki polički. Na mestu, kjer jo je odnesel plaz, se varujemo. Morali bi se še bolj spustiti, pa bi morda našli pot, ki varneje pelje okoli. Nadaljni poti je plaz še prizanesel in nas varno popelje čez steno. Prestopimo s pleč enega velikana na drugega, od zgoraj nas pozdravi Trbiški bivak. Vzpenjamo se in prečimo strma travnata pobočja, ki so zaradi vlage tu in tam kar sitna. Na najbolj nerodnih mestih nam pomagajo nove jeklenice. V Hudi škrbini okusimo skalo, nato pa zopet gremo po mojstrsko speljani poti čez travnate vesine. Pod vrhom se združimo z Italijansko potjo in nenadoma nismo več sami. Srečujemo skupine planincev in izletnikov, ki se v lahki obutvi sproščeno vračajo z vrha. Zazdi se nam, da jemljemo vse skupaj preveč resno.

V trenutku, ko stopimo na vrh, se zabliska in zagrmí. Janez se na eni nogi zavrti in se jadro spušča z vrha, Petar si že išče po nahrbtniku popolno zaščito proti vlagi, jaz pa si rečem »Brez panike!« in stečem za Janezom. Blisk in grom se oddaljujeta proti zahodu, dež pa je vedno bolj pomešan s točo.

V kopalnici kočé na Mangartskem sedlu ožemava spodnjice in se čudiva, da se je vsa pisana družba z vrha Mangarta srečno spustila na sedlo. Ob okusni enolončnici, pivu in topli peči pozabimo na vse skrbi.

ČEZ DRN IN STRN DO CILJA

Sedmi dan, sobota, 8. avgusta
Zunaj je še tema, le zvezde nama zaspano mežikajo. Zahvaliva se topli peči, da se nama je obleka posušila. Tudi čevlji so za silo dobri — pa saj je zadnji dan. Vsaj po zemljevidu sodeč do Višarj ni več kot dan hoda. Poslovimo se in Petar se pod Rdečo skalo napoti v Koritnico.

Čez dolino se nama smeje Jerebica: Za predorom najdeva označeno stezo in še nekajkrat prečkava cesto, preden prideva na Mangartsko planino. V bregu se oglašá pastir, ki žene trop pod Stožje. Na planini najdeva še štiri pastirje, same moške. Dela jim ne zmanjka.

Iz hleva je potrebno zvoziti gnoj in pomolženo mleko čaka.

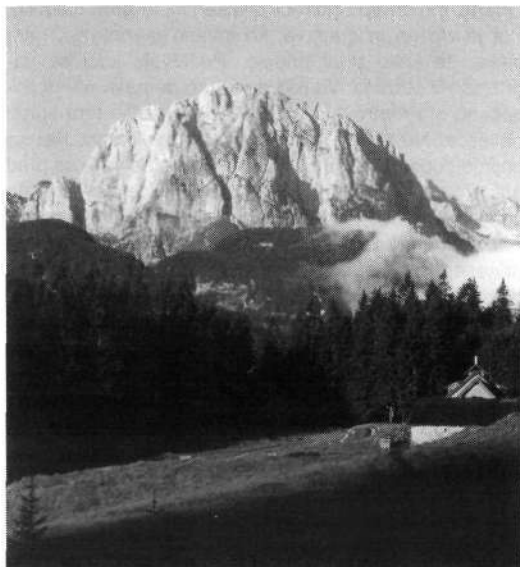
Vsedeva se pred sirarno in se ozirava nazaj proti Mangartu. Ovcjo skuto bi rada poskusila — in že nama možak prinese zvrhan kroznik sladke skute. Doma je iz Bovca in že vrsto let čez poletje sirari na tej planini. Tudi plezal je včasih, v Lepem Špičju tudi z **Budkovičevim Lojzom**, ki je doma iz Bohinja. Za skuto, kar sva jo pojedla, pa je že v redu, pa srečno pot. — Tudi iz Bovca so večkrat romali na Višarje in imeli so navado, da so med potjo iz lesa rezljali križ. Njegov križ je še vedno zataknen za tram blizu oltarja. Posloviva se in zahvaliva, čaka naju še dolga pot.

S planine se spustiva na asfaltno cesto in zavijeva proti Predelu. Ob cesti nad ruševinami trdnjave umirajoči lev še vedno toži nad izgubljeno bitko. V lokalu pred mejnim prehodom si privoščiva še topel jabolčni zavitek, pri menjavi denarja pa nisva tako uspešna, saj je možno menjati tuje valute v tolarje, ne pa tudi obratno.

Že sva v Italiji. Cesta se prevesi k ledenišskemu Rabeljskemu jezeru, ki ga doseževa v nekaj dolgih zavojih. Ob jezeru ni dosti sprehajalcev. Počitek je kratek in namenjen posvetovanju, kako bova dosegla Rabeljsko škrbino. Če bi šla v Rabelj, bi se lažje orientirala, vendar bi morala narediti ovinek. Zato takoj za križiščem zavijeva s ceste in za kapelico iščeva stezo. Pobočje prečiva po brezpotju in šele blizu vlečnice naletiva na stezo, ki ji slediva vse do Rabeljske škrbine.

Od tod pa zopet navzdol v dolino Mrzle vode. Poti kar ne najdeva, najina smer pa nama je dobro znana. Po strmem gozdu se spuščava in drčiva bolj po zadnjici kot po nogah. Pot nama otežujejo še podrtá drevesa in kupi vejevja. Prebija se v dolino, ki jo zapira veličasten masiv Viševe skupine. Višu Furlani ne pravijo zam Močna gora! Reko domiselno prekoračiva po deblu.

Mangartske planine

Proti Prašnikovemu sedlu slediva poti, ki po slabe četrte ure izgine. Brezpotje je naporno in na vsak korak morava paziti. Jeziva se, saj za kratek čas zopet izslediva pot, ki pa se še hitreje izgubi med bukovjem. Čaka naju debeli dve uri zvijanja gležnjev in bičanja z vejami. Zadnjih nekaj metrov proti sedlu stopava po označeni poti, ki povezuje kočo Luigi Pellarini z Višarjami. Dežne kaplje nama osvežijo razgreta lica.

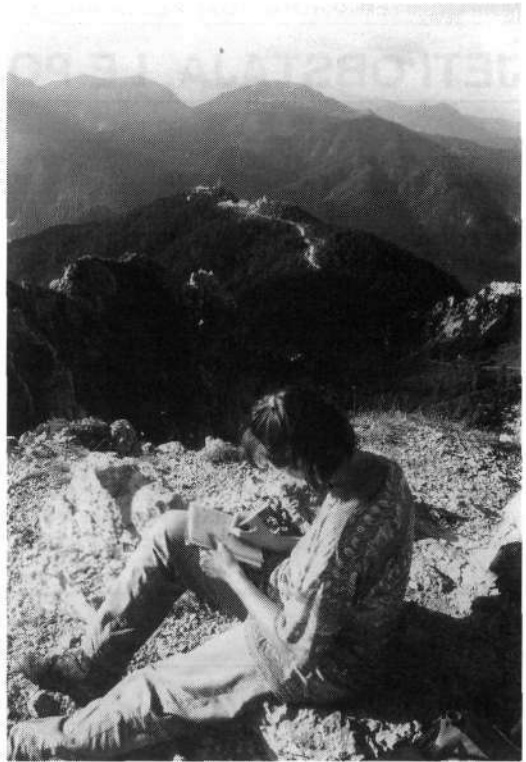
Pozna sva in zaradi tega že nameravava zaobiti najin zadnji cilj. Vendar posije sonce, ki ustvari prelepo popoldne. Ne moreva se upreti. Zopet se zagrizeva v strmino. Kamniti lovec nama pred vrhom nastavi past, gruščnata strmina ne nudi niti ene spodobne stopinje! Tudi utrujenost se nama pozna in za dostop na vrh potrebujeva veliko časa.

Z roko v roki stopiva na vrh, si čestitava in se poljubiva. Višarje so pred nama kot na dlani. Mahava in zvoniva na zvon, ki poleg velikega križa krasi vrh, v upanju, da naju Janezovi starši, ki so naju prišli pričakat prav iz Maribora, morda slišijo. Domenjeni smo bili ob četrtri uri popoldne, sedaj pa se mali kazalec že približuje sedmi. Utrujenost je izginila in nahrbtnik je izgubil težo. Tečeva cilju naproti. Pod Višarskimi glavami splašiva trop gamsov. Nadaljujema pot med redkimi macesni in med zadnjim rušjem si sveže preoblečeva majici.

Premagujeva še zadnji vzpon, korak za korakom. Končno! Pri križu se zazreva v lepoto narave, ki se nama vtisne v srce. Na cilju stojiva z grenkim priokusom, da je najine lepe poti konec. Pa saj veva, da je to začetek še mnogih novih doživetij!

Vrata cerkvice so še odprta, vstopiva, da pozdraviva Višarsko Marijo in se ji zahvaliva. V njeno varno zavetje so se zatekli že mnogi romarji — pastir iz Žabnice pred več kot šeststo leti, stari ata s stricem pred sto leti in še mnogi, mnogi drugi. Prosiva, naj tudi nama nakloni duševni mir in ohranja najino ljubezen.

Janezovi starši so naju čakali v bližnji krčmi, zatopljeni

Na vrhu Kamnitega lovca naznaniva svoj prihod.

v pogovor z gospodom župnikom in njegovo kuharico. Skupaj smo preživeli lep večer, naslednji dan so se nam pridružili moja mama, Marija in Damjan. Po maši smo srkali toplo sonce in lepoto te pokrajine ter se kot velika družina vračali proti domu.

Okolju prijazni Nemci

Nemčija je v očeh svojih evropskih sosed dežela, kjer se ljudje najbolj odgovorno obnašajo do varovanja okolja. To je pred nedavnim pokazala študija Inštituta za raziskovanje javnega mnenja MORI. Resda pa Britanci in Italijani vidijo Nemce le kot druge na področju varovanja okolja.

Nemci sami so zaverovani sami vase in samozavestni: 61 odstotkov prebivalstva meni, da je njihova dežela v neposredni primerjavi s svojimi sosedi najnaprednejša, kar zadeva varstvo okolja. Nasprotno smatra le 28 odstotkov Francozov, 18 odstotkov Špancev, 14 odstotkov Belgijcev, 12 odstotkov Britancev in 11 odstotkov Italijanov, da je njihova država vodilna na področju varstva okolja. Manj navdušeni so Nemci nad svojimi evropskimi sosedi: le trije odstotki Nemcev smatrajo Britance in komaj dva odstotka Belgijce za državljane države,

ki bi najbolj skrbeli za varovanje narave in okolja. Enako kot v drugih evropskih državah je tudi v Nemčiji največji del okoljevarstvenih želja pasivnih. Popotovanja po deželi smatra 72 odstotkov prebivalstva kot izredno okoljevarstveno dejanje. 67 odstotkov bi na prvo mesto s tega področja postavilo reciklažo, okolju prijaznemu parkiranju posveča posebno pozornost 36 odstotkov Nemcev, 23 odstotkov uporablja alternativne transportne možnosti. Zanimivo je, da so 45- do 54-letni Nemci aktivnejši okoljevarstveniki kot ljudje iz drugih starostnih skupin.

Vsak peti Nemec si želi več podjetniške odgovornosti v ravnanju z okoljem. Prav tako okoli 20 odstotkov prebivalstva vidi v ustrezni zakonodaji ustrezno sredstvo za prihodnje varstvo okolja. Samo 17 odstotkov pa bi hotelo, da bi bilo težišče na področju okoljevarstvene vzgoje v solah, tudi na univerzah.

JETI OBSTAJA, LE POISKATI GA JE TREBA

Snežni človek, skrivnostno bitje, ki je včasih zbujalo radovednost in strah ter v enaki meri burilo domišljijo znanstvenikov in ustvarjalcev stripov, je izgubil privlačnost, če sodimo po seminarju v začetku lanskega novembra v Moskvi, ki je pritegnil le nekaj deset strokovnjakov.

Na seminarju v moskovskem Darwinovem muzeju so se zbrali biologi in antropologi, ki se jim je pridružila peščica gorečnejšev, da bi ob ponovnem gledanju trideset let starega filma in s kresanjem mnenj končno dognali, ali snežni človek res obstaja. Dokumentarni film, ki ga je posnel Američan **Roger Paterson**, je po mnenju nekaterih nesporen dokaz, da snežni človek ni plod domišljije. Film prikazuje ogromno žensko postavo, ki teče skozi gozd. Ko so ga prvič predstavili, je povzročil senzacijo. Zgodbe o čudnih, človeku podob-

nih bitjih, ki tavajo po zasneženih gorah, se niso zdele več popolnoma neverjetne.

200 DO 300 KILOGRAMOV TEŽKA BITJA

Bitje, ki ga v Himalaji imenujejo jeti, v Severni Ameriki pa bigfoot ali sasquatch, je znano samo po domnevnih sledovih in pripovedovanju ljudi, ki so ga po naključju videli. Ti ga opisujejo kot ogromno kosmato bitje, visoko okrog 240 centimetrov.

Nepreverjena pričevanja so pomagala ustvarjati trden mit o nenavadnem bitju z zasneženih višav, ki velja včasih za nevarno, napadalno pošast, včasih pa za osamljeno, nerazumljeno napako narave. Ta pričevanja so spodbudila tudi nekaj ekspedicij, ki so se odpravile iskat resnico. Leta 1960 se je za snežnim človekom podal celo znameniti novozelandski alpinist in raziskovalec sir **Edmund Hillary**.

Raziskave o jetiju, ki so se začele v Rusiji leta 1958, so od samega začetka odvisne od financiranja, to pa od splošnega zanimanja, ki zadnje čase vidno blede, kakor so ugotavljali udeleženci moskovskega seminarja. Zbrali so se z vseh koncev Ukrajine in Rusije. Stroške za vožnjo in bivanje so si morali plačati sami.

»Ameriški strokovnjaki, ki sem jih povabil, niso mogli priti, ker niso našli sponzorja, ki bi jim kril stroške,« je potožil biolog iz St. Petersburga **Valentin Sapunov**. »Kljub več kot tisoč pričevanjem očitovcev, zbranih samo v bivši Sovjetski zvezi, mediji in celo mladi znanstveniki ne verjamejo več, da jeti obstaja,« je povedal profesor Sapunov, avtor knjige »Razmišljanja o odprtem snežnem človeku,« ki je izšla leta 1996.

Po pripovedih očitovcev in po nekaterih sledovih, na primer odtisih stopal, iztrebkih in kosmih dlake, je mogoče sklepati, da gre za bitje, težko od 200 do 300 kilogramov. Bitja, ki živijo severneje, so bolj obilna kot tista, ki prebivajo južneje. Brejost samic naj bi trajala enajst mesecev.

V PAST UJETI SNEŽNI ČLOVEK

Vedno znova se pojavljajo ljudje, ki so doživeli srečanje z jetijem. Seminarja se je udeležil tudi **Leonid Erčov**, delavec iz ladjedelnice v Murmasku na ruskem severu. Zbranim strokovnjakom in vsem drugim je pripovedoval o šestnajstih najstnikih iz vasi Lovozero 200 kilometrov jugovzhodno od Murmanska, ki so avgusta leta 1988 deset dni zapored videvali jetija. Fantje so se prestrašili grozečega vedenja neznanega bitja, zato so na pomoč poklicali lovce. Trije člani zelene bratovščine so prišli s kamero, toda ko so zagledali ogromno bitje, so se tako prestrašili, da so rajši hitro zagrabili za puške, vendar so bili prepočasni — jeti jim je izpred oči izginil v gozdu.

Analize dlake in iztrebkov so pokazale, da gre za bitje, ki nikakor ni človek, ampak neznana rastlinojeda žival. Udeleženci seminarja so se strinjali s tem, da so

Nočni vzpon

MIRE STEINBUCH

*Tja, kjer ni več cest,
kjer so le prostranosti gora,
kjer se misli osvobode,
me vodi klic sveta.
Vedno bližje in
vedno večje so zvezde.
Njihov mrzli sij
hladi mi potno čelo.
Izza oblakov begajočih
se srebrna luč razlije,
prostor in čas obsije
z nezemeljsko svetlobo
in lajša mi korak,
ki zamolkel v travi,
na melišču zazveni.*

*Podoba, že tisočkrat ponovljeno,
vedno gledamo kot prvo,
zaradi nas narejeno.
Naša pot je le steza
na neskončni Poti.
Smo le bežni potniki,
ujetniki svojega bivanja,
kratkega kot utrinki zvezd.
Ko bomo le še prah
na tej neskončni Poti,
bodo noči še vedno čarobne
in planine še vedno svobodne,
kot so bile,
še preden smo stopili na svojo Pot.*

možnosti za ugotavljanje resnice o jetiju omejene zaradi pomanjkanja denarja, potrebnega za raziskave.

Zgodovinar **Igor Burcev** je zbranim pokazal lobanjo bitja, ki je po njegovem mnenju potomec udomačene snežne ženske in abhazijskega moškega. Našli so jo v petdesetih letih na območju blizu črnomskega mesta Očamčira v Abhaziji, pokrajini v Gruziji, ki si prizadeva za neodvisnost. »Seveda je videti kot lobanja navadnega človeka, toda strokovnjaki so opozorili, da ima neobičajno krepke kosti na vratu,« je razlagal Burcev, vendar Sapunova ni prepričal: po njegovem je Burcevljev dokaz neverodostojen in z ničemer ne prispeva k resničnim poskusom raziskati pojav snežnega človeka.

Leta 1989 je nekaj ljudi iz mesta Saratov ob Volgi trdilo, da so ujeli v past strašnega snežnega človeka, vendar pa nobenega strokovnjaka ni mikalo, da bi se na lastne oči prepričal, ali je to res. »Vsi so se izgovarjali, da to ne sodi v njihovo področje,« je dejal Sapunov.

POMEMBNEJŠI PROBLEMI OD JETIJA

V sovjetskih časih je veljalo uradno mnenje, da jeti ne obstaja, kajti prepričani komunisti so avtomatično zavračali vsak nerazložljiv pojav. **Nikita Hruščov**, ki je bil na čelu Sovjetske zveze v petdesetih letih, se je zapisal v zgodovino kot edini poglavar Kremlja, ki je za iskanje jetija odredil milijone rubljev. Iz tega denarja so financirali odprave v gore centralne Azije, kjer so našli nešteto sledov.

Z njegovim odhodom z oblasti je interes javnosti počasi ugašal. Ponovno je oživel šele po dvajsetih letih v času perestrojke, ko je Sovjetsko zvezo vodil njen zadnji voditelj **Mihail Gorbačov**. Komunizem je propadel, nastali so številni problemi, povezani z izgradnjo demokracije in tržnega gospodarstva. »Rusija ima pomembnejše naloge, kot je iskanje jetija,« je potožil Sapunov.

odmevi

Nekaj vmes – Uradni dopis št. 840-01/42-97

Pred mnogimi leti je igral v kinematografski film z izvirnim naslovom »Nešto između«. Izhodišče za filmsko zgodbo je bil političen sistem, ki se je izoblikoval v zadnjem obdobju prejšnje države, gledano skozi oči tuje novinarke.

Sistem, ki naj bi od obeh svetovnih pobral tisto, kar mu je ustrezalo in je bil zato »nekaj vmes«. Enako smo se počutili ob branju dopisa Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, ki so ga prejeli vsi alpinistični kolektivi in je namenjen vsem, ki se na ozemlju Republike Slovenije ukvarjajo z alpinizmom in drugim športno-rekreativnim dejavnostmi. Po dveh v dopisu omenjenih zakonih »morajo fizične ali pravne osebe, ki namenoma ali iz velike malomarnosti povzročijo nesrečo, kriti celotne stroške reševalne akcije«. To pomeni, da so minili časi, ko so bile vse reševalne akcije zastoj, niso pa še prišli časi, ko bo treba vsako akcijo tudi plačati. O izstavljanju računov za posamezne akcije zaradi malomarnosti smo v zadnjem letu nekajkrat brali v dnevnem časopisju.

Stvar je bila videti dokaj resna, dokler nisem v Nedelu (5. 10. 1997)

prebral, da sta bila res izstavljena dva računa, ki pa po vsej verjetnosti ne bosta nikoli plačana. Zakaj ne?

V zakonu bi se ustavil pri besedi »malomarnost« (ali je ta majhna ali velika, je zelo subjektivno in na koncu čisto vseeno, vsaka ima lahko za posledico kakšno nesrečo). Pustimo pijančke in nezveste može pri miru, kajti s to besedo se znamo tudi alpinisti večkrat srečati. Smo malomarni, ko uporabljamo za dostop do stene in sestop superge, ko plezamo v triglavski steni s plezalniki, se navezujemo samo v sedežni del plezalnega pasu? Je malomaren vrhunski alpinisti, ki gre v težkih razmerah v hribe, kar mu predstavlja trening za še težje vzpone, je to alpinist, član GRS, ki gre kljub neugodni vremenski napovedi v hribe, kajti nekoč bo morda reševal tudi v težkih vremenskih razmerah? Velikokrat se v gorah soočamo z odločitvami, ki se nam zdijo takrat, v dani situaciji, najbolj primerne, a ko jih doma, v naslonjaču, iz varne razdalje še enkrat presojava, večkrat ugotovimo, da smo ravnali napačno. Malomarno torej?

Pa ne mislim nikogar zagovarjati. Če je danes treba že skoraj vse plačati, naj se plača tudi reševalne akcije, ampak vse. Vendar šele takrat, ko bo zaživel predzadnji stavek v dopisu: »V primeru, da so fizične ali pravne osebe zavarovane,

omenjene stroške krije zavarovalnica v skladu s svojimi pogoji.«

Za reševanje v tujih gorah smo alpinisti ustanovili sklad, ki se je takrat še imenoval »solidarnostni« in v katerega smo vplačali vsi registrirani alpinisti ne glede na to, ali so šli plezat v tujino ali ne. Pozneje so sklad začeli uporabljati (in vplačevati vanj, seveda) tudi ostali planinci, ampak le tisti, ki so se podajali v tuja gorstva.

Ravno ta sklad je prenekateremu, ki se je ponesrečil, krepko pomagal ublažiti šok ob prejemu računa za reševanje. Kljub zavarovanju v tem skladu se je veliko alpinistov v tujini še dodatno zavarovalo za primer nesreče.

Pri nas pa zaenkrat te možnosti še nimamo. Kdaj bo to možno in kakšne spremembe bo to potegnilo za seboj — vprašanje, če kdo ve. Čudi me, zakaj zavarovalnice (pa toliko jih imamo!) ne zagrabijo te priložnosti. Se bojijo prevelikega tveganja? Morda imajo prav, kajti kdo pa se bo sploh zavaroval! Vsak bo le upal, da se njegova (bog ne daj) nesreča ne bo uvrstila med tiste iz »malomarnosti«.

Prav te dni, ko sem se odločil pisati o tem, sem izvedel, da je dobil eden od najbolj perspektivnih slovenskih alpinistov zasoljen račun za helikoptersko reševanje. Pri plezanju se mu je namreč zlomila dereza in edino pravilno je ocenil, da bi bilo

nadaljevanje plezanja ali sestop po smeri vzpona izredno tvegano dejanje, zato je zaprosil za pomoč. Rešili so ga s helikopterjem. Ker ni bil poškodovan, je vsa stvar na koncu izpadla kot panoramski polet, za katerega je seveda stroške treba plačati.

Seveda ostajam brez komentarja.

Jani Bele,
Ljubljana

Analiza nesreč v letu 1996

Vodniki planinske skupine Krka smo ogorčeni prebrali analizo gorskih nesreč GRS, v kateri navajate, da je bila **Nataša Kukman** telesno nepripravljena, čeprav je v gorah umrla naravne smrti, ker ji je od povedalo srce.

Planinska skupina Krka je lani obhajala četrto stoletja svojega obstoja. V tem času je imela mnogo izletov. S pomočjo Planinskega društva Novo mesto je vzgojila šestnajst planinskih vodnikov in veliko ljubiteljev narave. Večkrat imamo planinsko šolo, pa tudi na izletih se marsikaj pogovorimo. Zdaj imamo okrog štiristo ljudi, ki so vsaj enkrat letno na organiziranem izletu. Prepričan sem, da je vsaj vsak tretji krkaš s svojo družino ali s prijatelji večkrat na leto v naših lepih planinah. Lani nas je bilo na devetih izletih in na taboru 576 planincev. Nekaj je bilo novih, večinoma pa so to sami stari mački, ki so vsak teden kje v naravi. Priložnosti imamo dovolj, saj je vsak konec tedna organiziran izlet.

Nataša Kukman je bila ena od stalnih udeleženk naših akcij.

Kako je bilo 16. avgusta 1996? Skupina se je vzbela čez Komarčo do Koče pri sedmerih triglavskih jezernih. Niso bili osamljeni, saj je bilo sredi glavne sezone, dan po Velikem šmarnu.

Vodnika sta se skupaj s pomočnikoma odločila, da gredo do Koče na Prehodavcih. Hvaležni smo jim! Kaj bi bilo, če bi se Natašino življenje izteklo kje v steni med vzponom na Lepo Špičje?

Naša skupina nikdar nikamor ne hiti. Tako je bilo tudi ta dan, ki je bil izredno lep. Vsi udeleženci so ne-

strpno pričakovali vzpon na Veliko Špičje, ki je med našimi najlepšimi vrhovi. Nataša ni bila zadnja, bila je med prvimi. Ta dan je bila še posebno vesela. Kot farmacevtka, zaposlena v stiškem samostanu, je poznala vse zdravilne rože. Bila je občudovalka večne lepote, zato je opozarjala na četve, kamnine in živali, ki so jih videvali. Prispeli so pred kočjo. Po kakšne četrte ure, ko so si razlagali okoliške vrhove, je Nataša zlezla skupaj. Prisotna vodnika in medicinska sestra, ki vedno spremlja našo skupino, so jo brž vzeli v oskrbo. Rešitve pa ni bilo. Po izjavi zdravnika, ki je v desetih minutah prispel s helikopterjem, Nataši ni bilo pomoči; četudi ni bila v bolnišnici, bi je ne rešili. Ura se ji je iztekla v Zlatorogovem kraljestvu.

Ponosni smo na našo GORSKO reševalno službo. Žalostni, ko smo videli analizo. Res, v naših planinah je mnogo ljudi, ki ne sodijo vanje. Nataša ni bila med njimi. Bila je dobro telesno in psihično pripravljena na hojo po gorah. Bila je med rednimi člani Planinskega društva Trebnje. Aktivna je bila tudi pri Slovenskih katoliških skavtih.

Vemo, da je delo reševalcev naporeno in neplačano. Prosimo vas, da vztrajate še naprej. GRS želimo čimmanj akcij, čeprav je vsako leto več obiskovalcev naših lepih gora.

Prosimo analizatorja, da se malo bolj pozanimamo, kakšne planince rešujejo njegovi sodelavci.

Peter Repovž

Popravki k članku 90 let slovenskega vzpona čez Steno, (PV 12/1997, str. 517–523)

1. Razlagalni pripis k faksimilu na str. 521 pravi: »... z lastnoročnimi podpisoma načelnika **Josipa Tomiška** ...«

Podpisani načelnik je **dr. Fran Tomišek**.

2. Oklepaj »(plezal je marsikje v Steni)« na str. 522, desni stolpec, 14. vrsta od spodaj, se mora glasiti: »(Jahn je plezal marsikje v Steni)«.

Sicer se razume, kot da navedba velja za **Stojca**, to pa sporočilo do cela zamegli.

3. »Berginčev cilj je smisel lazenja« na str. 519, levi stolpec, 19. vrsta, se mora glasiti »Berginčev cilj in smisel lazenja«.

4. Med manj pomembne krivine, ki ovinkarijo po besedilu, sodi (med drugim) zamenjava prvotnega naslova in nadnaslova, zaradi česar bi se moral pridevnik »nasloven«, ki se dvakrat pojavi v besedilu članka, v resnici glasiti »nadasloven«. (Prvotni naslov je bil »Kdo je prvi Slovenec, ki je preplezal Triglavsko severno steno?«, z nadnaslovom »Devetdeset let slovenskega vzpona po Nemškem stebru.«) – Jezikovne drobnarije bi pustil v nemar, če ne bi v enem primeru šlo za citat: »odlični športnik dr. Stojec« in ne »odličen...« (str. 522, desni stolpec, prva vrsta drugega odstavka).

Naj, prosim, ti zdrsljaji ne vržejo sence na prizadevanje po dokumentarnosti v navedenem članku.

Stanko Klinar

»Grošljeva resnica«

Zelo začuden sem prebral »odmev« g. **Silva Kristana** na trditve iz moje knjige Bela obzorja. V njem med drugim pišem tudi o programu, ki ga morajo predelati in obvladati vsi, ki hočejo v Sloveniji pridobiti naziv učitelj smučanja. Ne takrat, ko sem sam pridobival ta naziv, ne danes turno smučanje v programu ni omenjeno, niti ni zahtevano kakršnokoli znanje s tega področja. Moje mnenje je bilo takrat, da je to velika pomanjkljivost programa in tako mislim še danes.

Izpit za učitelja smučanja je možno opravljati po enakem programu v smučarskih klubih po Sloveniji in tudi na Fakulteti za šport, kjer sem ga opravil tudi sam. Nekaj čisto drugega pa je bil program gorništv na omenjeni fakulteti, ki smo ga morali opraviti študentje. Seveda dobro vem, da je med drugim vseboval tudi enotedenski tečaj turnega smučanja na Komni, saj sem na enem od tečajev, ki ga je vodil

g. Kristan, tudi sodeloval kot zunanji strokovni sodelavec.

Če ob vsej dobri volji še nekako skušam razumeti, da je do nespo razuma prišlo zaradi mojega »neznanstvenega pisanja« ali zaradi površnega branja nekoga drugega, pa se mi zdi zaključki in izpeljave g. Kristana o mojih spominskih luknjah in dvomi o resničnosti dogodkov, ki jih opisujem v knjigah, nerazumljivi. Če bi jih hotel razumeti, bi se mi zdeli nesramni, dopisovanje na taki ravni pa zato nesmiselno. Škoda. Tudi zato, ker o pomembnosti turnosmučarskega znanja z g. Kristanom razmišlja podobno.

Viki Grošelj, Ljubljana

Mentorji gorniške vzgoje in vodniki A kategorije

Center za stalno strokovno izpopolnjevanje (Fakulteta za šport) je med drugim organiziral tudi seminar Šola v naravi z gorniško in naravovarstveno vsebino. Udeleženci seminarja so imeli možnost pridobiti naziv mentor ali vodnik A kategorije. Seminar je bil od 14. do 18. 7. 1997 na Komni, vodila pa sta ga **dr. Silvo Kristan**, izredni profesor na Fakulteti za šport, in **Franjo Krpač**, športni pedagog na Pedagoški akademiji. Udeležilo se ga je 15 športnih pedagogov in trije učitelji razrednega pouka.

Sem vodnica A in B kategorije pri PZS. Na seminar, ki sem se ga udeležila kot samoplačnik, me ni gnala želja po pridobitvi naziva, ampak po izpopolnjevanju, pa tudi radovednost. Predvsem me je zanimala primerjava glede zahtevnosti v primerjavi z izobraževanjem pod okriljem PZS.

Ne morem trditi, da sem bila razočarana. Všeč mi je bilo druženje s kolegi, vodniški kartoni dr. Kristana, načrtovanje gorniške tematike v obliki okrogle mize. Zahtevnost in raven znanja (teoretično, predvsem pa praktično) pa sta bila daleč od zahtev za pridobitev vodniške kategorije pri PZS. Na spodbudo prof. Krpača sem sodelovala kot demonstratorica vrhne tehnike in bila nemalo presenečena ob dejstvu, da

obsega le pomožne vrvice, najlonški in varovalni vozec (pa še to le v obliki demonstracije). O plezalnih pasovih, ki jih na vseh izpiti in seminarjih pri PZS rigorozno zahtevajo, ni bilo niti sledu, da ne govorim o glavni vrvi, osnovah samovarovanja in varovanja. Tako sem kot vodnica PZS izrazila pomisleke zastran pomanjkljive tehnične opreme in znanja, povezanega z njeno uporabo.

Nisem se strinjala z mnenjem dr. Kristana, da je program za pridobitev A kategorije pri PZS prezahteven. Ozko gledano je res, da za spremstvo na pohodih na bližnje vzpetine v okviru športnih dni niso potrebni tehnična oprema in znanje.

Drugače mislim iz naslednjih razlogov:

- tudi najnedolžnejši izlet na bližnji hriček se zaradi nenadnih vremenskih sprememb (poledica) lahko sprevrže v zahteven sestop, kjer je potrebno zavarovanje z vrhno ograjo;
- vodnik z več znanja lažje navduši mladino za gorniško dejavnost;
- in — navsezadnje — kateri vodnik ni željan obiskovati zahtevnejših vrhov, kjer so osnove samovarovanja in varovanja še kako potrebne?

Dr. Kristan je poudaril tudi vlogo mentorja oziroma vodnika: je mentor lahko tudi vodnik (ali obratno)?

Menim, da se nas je že mnogo vodnikov znašlo v vlogi mentorja in vodnika in obratno, čeprav se mi zdi vloga mentor-vodnik vprašljiva.

Morda je razmišljanje, ki mi ga narekujejo osebne izkušnje, prenapeto. Dokler ne pride do nesreče na turi, je dilema o tem pravzaprav odveč. Šele neljube situacije vodijo do analize: kdo je turo organiziral, kako jo je vodil itd.

Ne zavidam kolegom, ki si bodo na mnogo lažji način pridobili vodniško kategorijo. Osebnostim zadovoljstvo, da sem si pod mnogo zahtevnejšimi pogoji pridobila mnogo več znanja. Menim pa, da bi bila potrebna uskladitev, saj tako velike razlike v programu in zahtevnosti ne govorijo v prid enotni vodniški kategorizaciji niti v prid varnosti hoje v gorah.

Eva Perušek,
športna pedagoginja,
Ribnica

Zapisanim besedam na rob

Revija Mladina je 28. 10. 1997 v 43. številki objavila uvodnik **Janka Severja** »Slovenija — ozemlje manjšin«. Uvodnik govori o staroavstrijih v Sloveniji: »Mimogrede, res je, da so bili pred prvo svetovno vojno vsi planinski domovi v Sloveniji last Nemške planinske zveze, na začetku dvajsetih let pa so bili nacionalizirani...«

Mislil, da ob tem ni potrebno navajati zgodovinskih dejstev, da je SPD s svojimi podružnicami gradila slovenske planinske kočice. Če bi bilo tako, kot je zapisal g. Sever, potem bi bila tudi Aljažev stolp na Triglavu in Dom na Molički planini nemška in bi **Aljaž** in **Kocbek** gradila nemške planinske postojanke!

Potem graditelji planinske kočice na Mrzlici na otvoritev kočice, ki je bila 28. 9. 1899, na dan sv. Venčeslava, češkega kralja, ne bi povabili Čehov, tamveč avstrijski Alpenverein.

Že 15. 5. 1997 je **Franč Zabukošek**, dolgoletni član in funkcionar Planinskega društva Šentjur pri Celju in sedaj predsednik Gorniškega kluba Savinjske doline, v časniku Savinjske novice v sestavku »Gornišstvo ni nagajanje« zapisal, da je eden od glavnih ciljev savinjskega gorniškega kluba obnovitev Kocbekove kočice na Molički peči. Kje pa so bili g. Zabukošek in tovariši v osemdesetih letih? Tedaj smo preko MDO Savinjska obnovili marsikatero kočico in med drugim na novo zgradili Kočo na Loki. Verjetno bi tedaj lažje kaj naredili na Molički peči kot danes.

Andrej Brvar je v imenu Planinske zveze o tem problemu spregovoril v Savinjskih novicah 17. 10. 1997. Navaja, da je bil eden od glavnih ciljev SPD, ustanovljenega leta 1893, postavljanje slovenskih napisov na poteh, gradnja koč in poti. Spregovoril je o koči na Molički planini, ki je bila odprta leta 1894 kot druga kočica slovenskih planincev, o naravi in o planinstvu v današnjem času in poudaril, da zaradi očuvanja narave in še česa ne bi v visokogorju gradili novih planinskih postojank. To še posebno velja za

Moličko planino, ki je tri do štiri ure oddaljena od Kocbekovega doma na Korošici, dve koči na tako kratki razdalji pa nista potrebni.

V eni od naslednjih števil Savinjskih novic je Brvarju odgovoril Zabukošek. Napisal je, da so se Slovenci na Molički planini zbirali 30 let in si krepili samozavest, da so se »gorniki, ki občudujejo kraljestvo Ojstrice, povezali z domačini« z namenom, da obudijo spomin Moličke planine, Gorniški klub Savinjske doline pa ima v načrtu, da leta 1999, ko bo 100-letnica blagoslovitve kapelice pri koči (ki pa je obnovljena), postavijo oziroma obnovijo kočo.

G. Zabukošek piše, da so o tem obvestili vsa planinska društva v Savinjski dolini. Sem tajnik tisoččlanskega društva Zabukovica, a za to obvestilo ne vem. Naše društvo g. Zabukošek gotovo pozna, saj sta PD Šentjur in PD Zabukovica pobratena.

Franc Ježovnik

iz planinske literature

Cevčeve Človekove davne sledi

Tone Cevc, Davne sledi človeka v Kamniških Alpah. Izdala Inštitut za slovensko narodopisje in Inštitut za arheologijo pri Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU. Oblikovanje **J. Suhadolc**, prevod v nemščino **M. Javor Briški**, natisnila Tiskarna J. Moškrič, Ljubljana 1997, 107 str.

Že od nekdaj privabljajo slovenske Alpe s svojimi pokrajinskimi oblikami in gospodarskimi sistemi pozornost domačih in tujih raziskovalcev. Planine s planšarstvom so eno izmed področij, ki jim namenja **dr. Tone Cevc**, znanstveni svetnik ZRC SAZU, v zadnjem času osrednjo znanstvenoraziskovalno pozornost. K temu ga spodbuja bogata dediščina planinske in planšarske kulture, ki s svojo davno in samoni-

klo podoba ljudske (anonimne) ustvarjalnosti vznemirja slehernega obiskovalca in še zlasti raziskovalca.

Poselitev in gospodarsko-preživetvena namembnost gorskega sveta v davni pri nas še ni podrobneje raziskana. Planine kot pomemben dopolnilni gospodarski prostor gosteje obljudenih dolinskih območij so s svojimi naravnimi prilikami in zmožnostmi vedno privabljale ljudi: pastirje, lovce, iskalce in nabiralce zelišč in rudnin ter druge. In že od nekdaj se postavlja še vedno aktualno vprašanje, kdaj je človek vključil planinski svet v svoj gospodarski prostor. Odgovor na zastavljeno vprašanje skuša vsaj okvirno zarisati Cevčeva študija.

Poglavitni izsledki terenskih raziskav, ki jih je opravil pisec knjige skupaj z **M. Bremšakom** in **F. Steletom** v zadnjih dveh letih na devetih planinah v Kamniških Alpah, so v strnjeni obliki podani v prikupni knjigi. Z vzorčnimi (in sondažnimi) raziskavami so odkrili presenetljivo veliko keramičnih črepij (odlomkov) in drugih najdb, ki izvirajo domala iz vseh obdobij človekove preteklosti, od prazgodovine do novega veka. Najdbe sta pregledala, strokovno in arheološko ovrednotila in razčlenila **dr. J. Horvat** in **M. Horvat**, medtem ko je **D. Knific Lunder** ob pomoči **D. Sušnika** vse pomembnejše prikazala v risbi.

Vsebina raziskave je razgrnjena v petih poglavjih. Uvodni, spremni besedi sledi oris nekaterih najdb v avstrijskem in švicarskem delu Alp ter pri nas. Sledi pregleden oris planin v Kamniških Alpah, ki se javljajo v zgodovinskih virih. V osrednjem delu knjige, Najdišča v planinah (str. 25—87), so pregledno in sistematično prikazani rezultati najnovejših, a še vedno redkih terenskih raziskovanj. Ta so zajela posamezne predele planin, in sicer pri cerkvi sv. Primoža in Felicijana, pa planšarska območja na Veliki planini, Čohavnici, Na stanu pod Jermanovimi vrati, Ovcarije pod Mokrico in Ovcarije v Kalcah, Korena, Dolge njive in Osredka pod Kamniškim vrhom. V sklepnem poglavju so zarisana temeljna

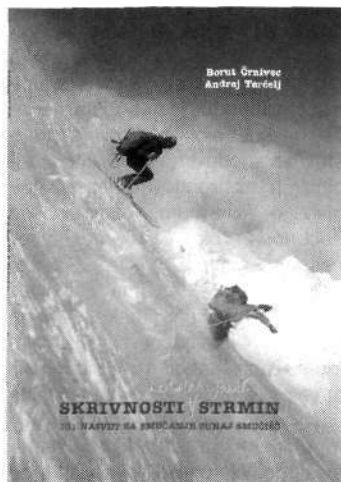
spoznanja in spodbude za prihodnje delo. Dodan je obsežen seznam uporabljenih strokovne literature in daljši povzetek v nemščini.

Vsaka izmed devetih obravnavanih planin skriva pod travno rušo svojo preteklost. Že prvi izsledki kažejo, da so bile obravnavane planine (vsaj) občasno obljudene od bronaste dobe dalje. Večina jih je nad gozdno mejo. Te so po ugotovitvah geografa **prof. dr. A. Melika** tudi najstarejše. Med najdbami prevladuje keramika: skoraj 95 odstotkov jo je iz poznega srednjega in novega veka, 4 odstotki lončenine so iz rimskega časa in 1 odstotek iz prazgodovine. Izkopali so tudi »lednike« — žeblje, pa podkve iz 9. do 13. stoletja in mlajše, brusilne kamne, živinski železni zvonce, bronast poznoantični prstan z okrasno ploščico, železno in bronasto (rimsko) sponko, železna nabodala idr. Najdbe brusnih kamnov na več planinah, ki so značilni predmeti bivalne kulture, med katerimi je domnevno najstarejši s planine Korena, podpirajo domnevo, da smemo v bližini teh najdišč iskati tudi sledi in ostanke nekdanjih stavb. Najdbe potrjujejo domneve, da so imele planine v davni pomembno in še ne dovolj razjasnjeno vlogo v življenju naših prednikov.

Knjiga je bogata opremljena z barvnimi pokrajinskimi motivi in najdenimi predmeti. Večino posnetkov s planin je prispeval F. Stele. Zgledno in povedno dokumentacijo dopolnjujeta skica pastirske koč na planini Korena in akvarel planšarskega stana na Osredku; obe sta delo **A. Siča** iz leta 1901. Najnovejša Cevčeva knjiga je dokumentirana spodbuda in napotek arheologom, da v svoje sistematično delo vključijo tudi naše planine. Te še vedno hranijo prenekatero skrivnost in neznanost ali nepojasnjeno razsežnost v utripu nekdanje kulturne pokrajine na Slovenskem. Obiskovalcem planin pa je najnovejša Cevčeva knjiga vodilo za razmislek o tem, da hodimo po gorskem svetu, katerega preteklost nam je še dokaj neznanost.

Milan Natek

Skrivnosti nedotaknjena

Že pred prejšnjo zimsko in smučarsko sezono naj bi **Borut Črnivec** in **Andrej Terčelj**, odlična slovenska alpinistična in turna smučarja, za eno od uveljavljenih založb napisala knjigo o smučanju po celcu, ko pa je ta načrt padel v vodo, sta jo konec lanskega novembra izdala v samozaložbi. Tako je 144 strani debela knjiga »Skrivnosti nedotaknjenih strmin«, opremljena s 114 barvnimi fotografijami, osmimi skicami, ki pojasnjujejo vsebino, in petimi tabelami, vključno z italijansko vezavo po njuni lastni izjavi skoraj do pičice takšna, kot sta si jo avtorja zamislila: v glavnem 101 nasvet za smučanje zunaj urejenih smučišč, v podrobnostih pa poleg tega še marsikaj drugega, kar mora vedeti smučar, ki se s teptanega smučišča podá bodisi na njen neteptani rob, bodisi drugam v gore, kjer se znajde v njemu dotlej tujem in zato lahko prav nevarnem svetu.

»Skrivnosti nedotaknjenih strmin« so vsaj na knjižnem področju tako pri nas kot drugod po svetu v glavnem res skrivnosti, ki jih sistematično, temeljito in v celoti med enim samimi knjižnimi platnicami do izida te knjige skoraj gotovo ni razkril še nihče. Črnivec in Terčelj, ki od svojih študentskih let hodita tudi (ali celo predvsem) na turne

smuke, sta na slovenskem snegu opazila, da se izmed številnih zelo dobrih smučarjev na teptanih smučiščih komajda kdo odloči za smučanje zunaj smučišča, medtem ko so v tujini na tem področju smučarji kljub šibkejšemu smučarskemu znanju drznejši. Vendar tudi v Sloveniji vedno več smučarjev — rekreativcev hoče zapustiti urejeno smučišče, za nekatere preveč drzne pa se taka pustolovščina konča pod snežnim plazom ali drugače nesrečno.

Tisti smučarji, ki jih je pustolovska žilica kdaj le spravila v celec ali celo višje v nedotaknjeno prostranstvo zimskega gorskega sveta, so se tedaj vrnili »v civilizacijo« večinoma očarani od mamljivih vrednot, ki so jim bili prvič priče: od tišine in lepote divjine do takih psihofizičnih obremenitev, ki so še dolgo karseda ugodno vplivale na njihovo počutje. Ob novicah o nekaterih nesrečah predvsem mladih turnih smučarjev si potem marsikdo ni upal več »tja gor« — in zdaj bodo »Skrivnosti nedotaknjenih strmin« od belih gorá začarane smučarje vnovič opogumile. V tej knjigi so namreč tako nasveti in napotki za varovanje pred snežnimi plazovi ter ocene težavnosti in nevarnosti kot tudi zamisli za izbiro najprimernejše opreme, uspešno načrtovanje in izbiro podviga, izvedbo vzpona in predvsem posebnosti smučarske tehnike za varno smučanje po teh nedotaknjenih strminah.

Kot pravita avtorja, je knjiga namenjena dobrim smučarjem z urejenih smučišč, ki želijo smučati po celcu. Prvi dve od sedmih poglavij, »Sneg, led, plazovi« in »Strmina, izpostavljenost, nevarnosti, težavnost« sta temeljnega pomena za varno smučanje zunaj urejenih smučišč, jedro knjige pa je poglavje »Smučanje«, ki vključuje pripravo na spust oziroma smučanje, opise različnih smučarskih tehnik, recepte za izbiro najprimernejše tehnike glede na strmino, izpostavljenost in vrsto snega, tehnike ustavljanja pri padcih, smučanje s plazovi in še kaj. Ob pomembnem poglavju o varstvu gorske narave je tudi navidez droben, vendar nad vse važen nasvet: urejenih smučišč

ne zapuščajmo sami, saj se osnovni gorniški nasvet, ki odsvetuje samohodstvo, v primeru smučanja še potencira; nevarnosti padcev, poškodb in srečanja s plazom so pri smučanju večje, ob nesreči pa lahko učinkovito pomagajo le soudeleženci.

Pred izidom so knjigo poleg Borutovega očeta inž. **Mira Črnivca**, ki pa izida ni dočakal, pregledali in ocenili štirje recenzenti, sama znana gorniška in (turno)smučarska imena: zmagovalec desetih osemtisočakov in vseh najvišjih vrhov celine **Viki Grošelj** (z nekaterih se je smučal), šef slovenske smučarske demonstracijske vrste **Roman Šturm**, vsestranski gornik z bogatimi, tudi gorskoreševalnimi izkušnjami **France Zupan** in največji slovenski strokovnjak za snežne plazove (in še marsikaj drugega v gorah) **Pavle Šegula**. Slednji je v svoji oceni med drugim napisal, da »bo 101 nasvet za smučanje zunaj smučišč dobrodošel vsem, ki jih mamijo snežna prostranstva visokogorja. Preizkušene ideje in rešitve jim bodo v veliki meri prihranile učenje na poskusih in napakah, ki bi koga lahko drago stale.«

Knjigo »Skrivnosti nedotaknjenih strmin« je mogoče kupiti v nekaterih knjigarnah, zanesljivo pa dobiti po pošti, če prej pokličete po telefonu Boruta Črnivca (061/302-242) ali Andreja Terčelja (041/669-402).

Marjan Raztresen

Andi Tineta Miheliča

Človeka, ki prebere knjigo **Tineta Miheliča** Andi, beli vrhovi zelene celine, zgrabi neustavljiva strast, da bi isti trenutek pripravil nahrbtnik in se odpravil na poti, ki jih tako plastično opisuje avtor, eden od najboljših slovenskih poznavalcev teh gora. S to knjigo smo dobili nekakšno zgodovino prvih slovenskih osvajanj te gorske verige, vodnik po nekaterih predelih južnoameriških hribov in hkrati leposlovno delo, ki v svetovljanski maniri popisuje prve korake skromnih, a navdušenih pod-

alpskih gornikov po teh predelih na oni strani ekvatorja.

Andi, ki jih je sredi lanskega leta izdala radovljjska Didakta, so potopis, ki ga je Tine Mihelič, po poklicu glasbenik, umetniška duša torej, violinist, član orkestra Slovenske filharmonije iz Ljubljane, »dolgo nosil v sebi«, kot piše avtor, ki ima po lastnem pričevanju v tem pogorju od vseh Slovencev najdaljši staž, saj segajo začetki njegovega (in hkrati slovenskega) andinizma v leto 1964. Vendar je bil že prvi vstop v ta svet nadvse uspešen tako za Miheliča kot za njegovega soplezalca **Lojzeta Goloba**, ki sta že na prvi odpravi priplezala na deviško 5495 metrov visoko goro, sosedo Condoririja, in jo po leto prej pod Ojstrico smrtno ponesrečenem **Ivu Rey** imenovala Pico Reya, isti dan pa sta med prečenjem Kondorjeve zahodne verige stala še na drugem deviškem vrhu, ki sta ga imenovala Pico Jugoslavija; sicer pa je ta odprava krstila kar sedem gorskih vrhov, enega, visokega 5380 metrov, s Pico Slovenija. A niti to še ni bilo vse, kajti priplezali (Tine Mihelič tudi) so še na vrh Illampa, očaka Kraljevske Kordiljere, kar prvi slovenski osvajalec opisuje nadvse doživeto.

Celotna knjiga, vseh več kot 170 strani, se bere kot napeta detektivka: ali bo pogumnim fantom in pozneje tudi dekletom uspelo to, česar so se lotili, ali jih bo gora pogubila. Čeprav je od potepanja po teh gorah večinoma minilo veliko let, so opisi tako doživeti, kot bi se avtor pravkar vrnil iz Južne Amerike in iz popolnoma svežih spominov spletel komajda verjetne nape-te zgodbe zmagoslavja, veselja in žalosti ob izgubah plezalskih tovarišev. Nič čudnega: »Moji prijatelji so si sproščali fantazijo na Himalaji, jaz sem sanjal o Andih,« kot je zapisal Tine Mihelič. Toda čeprav piše predvsem o južno-ameriških gorah, se dotika tudi tamkajšnje slavne zgodovine, ki so jo oblikovali prvotni prebivalci, o katerih piše z vsem spoštovanjem in občudovanjem, a hkrati karseda napeto, ponekod skorajda karlmayevsko.

Nasploh je v tej knjigi veliko občudovanja: tam so za Miheliča nekatere najlepše gore na svetu in najlepše vasi, kar jih je videl — in še marsikaj je tam takega, kar je tako neizmerno lepo in zanimivo, da bi bilo vredno videti in doživeti. Če je to še opisano s peresom pesnika, kakršen je Mihelič, je razumljivo navdušenje gorniško navdahnjenega bralca, ki požira te lepe opise človeka, »ki je imel srečo, da so se mu uresničile sanje iz otroštva... Občutek gibanja na meji med pravljico in stvarnostjo me bo odtlej spremljal na vseh andskih poteh...«

Marjan Raztresen

Grošljeva Antarktika

V ljubljanski založbi Modrijan je sredi lanskega oktobra izšla že osma knjiga alpinista **Vikija Grošlja**, ki ji je avtor dal naslov »Južno od vsega — Antarktika«, v njej pa opisuje lanskoletno, prvo slovensko alpinistično odpravo na belo celino in temu dodaja nekoliko alpinistične zgodovine Antarktike. Knjigo je v prostorih Planinske zveze Slovenije v Ljubljani novinarjem na tiskovni konferenci takole predstavil urednik **Jure Senegačnik**, sicer tudi sam alpinist:

»Slovinci, državljani Republike Slovenije, smo v resnici planinski narod, o čemer ne gre izgubljati besed. Planinstvo, alpinizem, gornišstvo so pojmi, ki so že več kot stoletje jasno razvidna in nepogrešljiva stalnica naše nacionalne kulture. Zato ne preseneča, da smo v planinskem pogledu narod, ki se statistično uvršča med najbolj planinske v Evropi in na svetu. Kar se tiče alpinizma in njegovih dosežkov, ga lahko gledamo kot logično izpeljanko iz te množične ljubezni do gora. Slovenski alpinisti niso le vseskozi hodili vstríc s svetovnimi dosežki, ampak so kar nekajkrat pobrali svetovne lovrike. Zaradi specifične dejavnosti pa to dogajanje najpogosteje ni bilo na naslovnih časopisov.

Slovenski alpinizem oziroma slovenski alpinisti se še zdaleč niso

omejevali le na športne ali strogo gorniške dosežke. Kar nekaj alpinistov je bilo, ki so svoja doživljanja gorskega sveta vnesli tudi na področje slikarstva, filma in seveda predvsem literature. Danes lahko rečemo, da je bera slovenske alpinistične literature kar bogata.

Te besede nimajo namena predstavljati zgodovino slovenskega alpinizma ali zgodovino naše alpinistične literature, ampak so neobhoden okvir za predstavitev našega avtorja Vikija Grošlja. Grošelj je brez dvoma slovenski alpinist najvišjega kakovostnega razreda. Naš najuspešnejši osvajalec osemtisočakov se v slovensko zavest ni zasilal le s svojimi alpinističnimi podvigi, ampak tudi s svojimi knjigami. Kar sedem jih je že napisal doslej, osma je sedaj pred vami.

Viki Grošelj ni slovenski pisatelj, prav tako ga ne moremo označiti kot publicista ali še manj kot pisca črtic iz življenja alpinistov. Viki Grošelj je brez dvoma vse to, a obenem še bistveno več. V slovenskem alpinističnem in literarnem prostoru je enostavno človek, ki živi za to, da hodi in pleza po gorah, to pa dela tudi zato, da fotografira, piše in predava, obenem pa piše in predava zato, da lahko potem spet hodi in pleza po gorah. Pri tem izjemno vsestranskem in ustvarjalnem človeku gre preprosto za to, da živi za vse to, kar dela, in dela vse to, da živi, saj si življenja drugače verjetno sploh ne zna predstavljati.

V založbi Modrijan nam je zato v veliko čast, da si je avtor za izdajo svoje najnovejše knjige izbral prav nas. Po vseh svojih močeh smo se potrudili, da je njegova zadnja knjiga kar se tiče zunanjšega videza tudi najlepša od njegovih dosedanjih knjig.

Kot urednik sem ob tem dolžan povedati nekaj historiata, ki avtorja predstavi tudi v luči, v kakršni ga javnost do sedaj morda še ni poznala dovolj. Ne glede na to, da imam veliko čast, da avtorja poznam že več kot 20 let iz Alpinističnega odseka Ljubljana-Matica, ga nisem imel priložnost spoznati kot avtorja knjige. Čeprav o nje-

govih vsestranskih sposobnostih nisem nikoli dvomil, me je med nastajanjem knjige še posebno prijetno presenetil. Za založnika ali urednika je prava sreča, če naleti na tako profesionalnega in skrbnega avtorja, ki že sam predvidi in pripravi vse točno tako, kot si lahko vsaka založba samo želi. Vsi naši dogovori so bili stoodstotno in tako rekoč do sekunde natančno uresničeni. Avtor je napisal brezhiben tekst, ki bi mu težko kaj odvzeli ali kaj dodali. Tako pač pišejo profesionalci, ki vedo, kako se stvarjem streže.

V prijetnem in vsakomur razumljivem jeziku je Grošelj napisal celoten tekst in pripravil izbor vrhunskih fotografij, ki skupaj s tekstom tvorijo nedeljivo celoto in napravijo takšno knjigo nadvse privlačno za še tako zahtevnega bralca. Knjigo je v založbi oblikovala naša oblikovalka **Andreja Vodnik**, pri čemer ji je izdatno pomagal naš oblikovalec **Gorazd Rogelj**. Tematske karte so delo kartografinje **Mateje Rihtaršič**, ilustracijo pa je prispeval akademski slikar **Gregor Markelj**. Jezikovni pregled je opravila **Renata Hrovatič**.

Knjiga Južno od vsega — Antarktiki je v bistvu pripoved o prvi slovenski alpinistični odpravi na Antraktiko. Pripoveduje o nadvse uspešnih alpinističnih podvigih, ki jih je opravila peterica srčnih mož — trije iz Slovenije in dva iz Hrvaške. Kljub temu okviru pa knjiga ne sodi le med alpinistično literaturo, ampak bralcu daje veliko več. To je prva knjiga slovenskega avtorja o Antarktiki, o najbolj odmaknjem koncu našega planeta, ki ga je avtor poimenoval »Južno od vsega«. Pri tem nas seznanja s svojimi prejšnjimi srečevanji s to celino, z neizogibnimi pripravami, ki so povezane z astronomskimi stroški, z zapleteno logistiko, z drugimi osvajalci tega nekoristnega sveta in še marsičem. Nekaj besed nameni tudi življenju na tej celini in v okoliških morjih.

Knjiga se bere kot napeta zgodba, ki svoj vrhunec doseže z opisom vzpona na Mount Vinson, najvišji vrh Antarktike, čemur sledijo še opisi drugih osvajanj vrhov in na koncu vrnitev domov. Vseskozi se tekst

prepleta z več kot sto izjemnimi fotografijami, ki že same po sebi predstavljajo vrhunsko stvaritev, kakršne do sedaj v Sloveniji nismo imeli priložnosti videti. Delo bo brez dvoma pritegnilo predvsem ljubitelje gorā in vse tiste, ki jih zanimajo ledena prostranstva v bližini zemeljskega tečaja: da bodo kot otroci sanjali o ledenih prostranstvih Antarktike. Pa ne le te, ampak najširši krog bralcev, ki jih je avtor s svojimi dosedanjimi knjigami in predavanji vedno znal pritegniti. Knjiga namreč ni le opis alpinističnih podvigov in težkih pogojev preživetja na ledeni celini, saj je avtor vanjo vključil povsem človeška doživetja in razmišljanja tistih smrtnikov, ki jim je dano okusiti draž tega nezemeljskega dela našega planeta. Silna volja po novem in neznanem ter kozmopolitizem, ki ga izžareva pisana družina »osvajalcev nekoristnega sveta«, me v Grošljevih delih kot bralca vedno znova fascinirata.«

Teh naših petdeset let

Pisali so leto 1911, ko so 28. januarja pri Zlatem jellenu v Gorici ustanovili Goriško podružnico SPD. To brsteče obdobje in čas med obema vojnama, ko je brstje zaradi fašistične zmrzali moralo zamreti, je obširno obdelano v zborniku Slovensko planinsko društvo v Gorici: 1911—1971, ki je izšel leta 1971 ob uredniški odgovornosti **Marka Waltritscha**.

Odtlej se je ob številnih gornjskih stopih in v časovnem kolesju zgodilo marsikaj zanimivega.

Brž po koncu druge svetovne vojne so goriški planinci obnovili svojo planinsko organizacijo in petdesetletnici te obnovitve se je bilo treba pokloniti. Tako so ponovno izpovedali zvestobo svoji slovenski pisni tradiciji in lani izdali nov zbornik Teh naših petdeset let: 1945—1995. Uredil ga je novinar **Vlado Klemše**, zanimivo sliko na platnici, posneto z enega izmed zadnjih zahodnokraških vrhov in prikazujočo Gorico s Sabotinom in Sveto Goro ter zasneženi Triglav v ozad-

ju, je prispeval **Zdenko Vogrič**. Na 165 straneh je več kot 150 fotografij.

Uvodnim besedam uredniškega odbora, namenjenim petdesetletnici obnove, sledi skok v obdobje pred 1. svetovno vojno in v dokumentacijsko oropano obdobje po njej z navedbo novih drobcev, kot je pismo pokojnega slikarja **dr. Hlavatyja** iz leta 1979. Za prispevkom **Viljeme Devetaka** o petindvajsetletnem delu jamarskega odseka »Kraški krti«³ pisci vodijo bralca v branje o smučarski in rekreacijski dejavnosti društva.

Kronika pomembnejših dogodkov 1946—1996, bogato opremljena s fotografijami, je porazdeljena v tri sklope. Pred opisom petindvajsetih srečanj med jeseniškimi in drugimi planinci iz matične domovine s slovenskimi planinci iz Trsta, Gorice, Celovca in Benečije je bralcu na voljo kratka biografija s fotografijami društvenih predsednikov od leta 1911 dalje in drugih zaslužnejših članov. Nato sledi kratka vsebina društvenih občnih zborov od leta 1945 do leta 1996. Zadnje strani publikacije bogatijo prijazne barvne fotografije, polne mladeži in planinske radoživosti, ter statistični podatki o članstvu in udeležbi na društvenih izletih.

Prijeten in lično oblikovan zbornik SPD Gorica — spričevalo trdoživosti in vztrajnosti ter zlasti visoke planinske kulture slovenske manjšine na Goriškem je zgled društvom v matični domovini, zato ga toplo priporočamo.

Rajko Slokar

Poziv k reševanju

Končali naj bi gradnje novih žičnic v gorski svet in prog za motorne sani, novih zavarovanih plezalnih smeri in planinskih poti ter gorskih hotelov, kajti le napor, nevarnosti in pomanjkanje naj bi dolgoročno lahko postali filter proti preveliki množičnosti v gorah. **Reinhold Messner** zdaj ni jasno in odločno povedal prvič, kar misli. Spet je namreč napisal knjigo o Alpah, vendar nima niti podobnega naslova 35

niti podobne vsebine kot njegova prva, »Nazaj v gore«, temveč je poziv k razmišljanju in trkanje na gorniško zavest.

»Rešite Alpe« je zato podnaslov njegove najnovejše knjige »Berg Heil. Heile Berge?« (Pozdravljena, gora. Zdrave gore?), h kateremu pripominja: »Naj ne bo naš pozdrav 'Pozdravljena gora', s katerim sem imel od vsega začetka težave, ampak naj bo naš pozdrav 'Zdrave gore'.« Messner s številnimi slikami, tako aktualnimi barvnimi fotografijami kot z zgodovinskimi reprodukcijami, predstavlja, kako so se Alpe turistično in gorniško razvijale in katere nevarnosti ji grozijo — pa ne šele od danes.

Knjiga je prepletena s citati o planinskih dilemah, to pa je glede na zadevna opazovanja in diagnoze zelo daleč od vsake romantike. Temu je treba dodati še možnosti za terapijo, ki so natančno opisane s smernicami in predlogi za turistične podjetnike, počitnikarje in plezalce — in za boljše poznavalce. Vse to in še kaj več je razloženo z Messnerjevo predpostavko: »Kot praktičen človek, tudi na področju varovanja okolja, se trudim za realne spremembe in ne le za debate o takih spremembah.«

Knjiga Reinholda Messnerja »Berg Heil. Heile Berge?« je izšla v založništvu BLV Verlagsgesellschaft v Münchnu s letnico izdaje 1997, ima 191 strani in stane 48 nemških mark.

Moja Trenta

Manjša in manj znana Založba Branko iz Nove Gorice nas je že nekajkrat presenetila z izborom in izdajo kakega knjižnega dela. Na lanskoletnem knjižnem sejmu so nam postregli z dvema tudi za nas zanimivima knjigama. Prva z naslovom Moja Trenta prinaša najlepše spise **Jožeta Abrama**, kot so Naše goriške planine, Na planine, Planinski svet, Bajeslovni svet Triglava, Iz Trente na Triglav, Iz Trente čez Luknjo, V planinskem kraljestvu in bratstvu, Opis Trente in Na

Zapotoku, ki so izhajali v različnih časopisih, tudi v Planinskem vestniku, od leta 1904 do 1933. S to izdajo je **Jožko Kragelj**, ki je zbral besedila in knjigo tudi uredil, postavil trajen spomenik trentarskemu Aljažu, človeku, ki je storil toliko dobrega v naši najlepši gorski dolini.

V uvodu je urednik opisal življenje in delo **Jožeta Abrama**. Rojen je bil v Štanjelu leta 1875, gimnazijo je obiskoval v Gorici in Ljubljani, kjer je končal tudi teološke študije. Že med šolanjem je pesnikoval in pisateljaval. Kot kaplan je služboval v Bovcu in kot vikar v Trenti, kjer je obiskoval samotne kmetije in planine ter si zapisoval marsikaj, kar so mu povedali ljudje. Srečeval se je s preprostimi ljudmi, delavci in rudarji ter jim z organizacijami različnih društev in denarnih ustanov in na druge načine pomagal iz socialnih in finančnih težav. Navdušil se je nad lepotami gorskih vršacev in tako tu srečal znane trentarske gorske vodnike Tožbarja, Špika in Moto. Tu je srečal velikega ljubitelja naših gora **Juliusa Kugyja** in na drugi strani Triglava **Jakoba Aljaža**. Čeprav se je že čez tri leta preselil v Novake, ni mogel pozabiti svoje ljubljene Trente, kamor se je v mislih in pisanju pogosto vračal. Navduševal se je nad ukrajinsčino in prevajal njihovega pisatelja **T. G. Ševčenka**. Službeno mesto je moral pogosto menjati — od Bilj v Vipavski dolini, Bukovice, Orehovelj in Oblok nad Hudajuzino, kjer je preživel grozote 1. svetovne vojne, do porušene Sv. Lucije. Umril je v Ljubljani leta 1938.

Besedilo v knjigi je popestreno z dokumentarnimi črno-belimi starimi fotografijami in nekaterimi lepimi večbarvnimi, delo fotografov **Z. Fona**, **R. Podobnika** in **D. Mohoriča**.

Druga knjiga pa je zbirka bovških povedk **Na Kluzah tice strašijo**, ki jih je zbrala in uredila **Vlasta Terezija Komac**. Dogodki iz njihove vsebine se odvijajo tudi v našem gorskem in mdgorskem svetu od Trente do Kanina. Znane in manj znane so črtice Korita pri izviri Lepence, Pravljiča o Zlatorogu, Za Slemenom, Kako je Krajcarica do-

bila ime, Kako so nastali izvir Soče, slap Boka, Mlinarica, pašnik Preveljek, Polovnik, Prestreljenik in njegovo okno, Od kdaj je Rombon gol, o Kaninu in druge.

Ciril Velkovrh

Ljubno 1247—1997

Lansko jesen je izšla monografija ob 750-letnici Ljubnega ob Savinji. Ljubenci so izdali kronološki pregled dogodkov in življenja v 750 letih kraja.

Škoda, da niti v uvodnem sestavku »Pogled v preteklost« niti kasneje pri zgodovini PD Ljubno ob Savinji ni omenjena bolnišnica Komen, ki je delovala pod Komnom. Planinci iz Ljubnega so leta 1979 organizirali prvi pohod k bolnišnici in na Travniki. Kasneje so na kraju, kjer je delovala, postavili barako, ki je ponazarjala barake v bolnišnici in označili še nekatere druge bolnišnične objekte. V bližini so uredili pokopališče. Škoda, da se niso spomnili vseh dosedanjih srečanj in vsakoletnih pohodov, **dr. Roberta Kukovca**, ki so ga Nemci aprila 1945 ujeli in pri Ljubnem ubili, avstralskega pilota **Walterja**, ki so ga Nemci ubili skupaj z bolničarji in borci ob napadu na bolnišnico, ko je padlo šest žrtev; ostali so se umaknili, ujeli so še angleškega pilota **Štefa**. V bolnišnici se je zdravilo preko 300 borcev in bork, umrlo je 26 borcev in ena borka.

V slikovno bogato opremljeni knjigi so predstavljeni posamezni kraji in posamezna društva. Planinsko društvo Ljubno ob Savinji je predstavil **Alojz Mikek**. Po letih je prikazal delovanje društva. Naj omenimo samo otvoritev Antejevega bivaka na Travniku in leta 1990 otvoritev koč.

Pred nami je kronološki pregled društva, v katerem so mogoče premo poudarjeni uspehi. Tako ne najdemo podatka, da mladi vsako leto taborijo.

Izšla je zelo kvalitetna monografija, v kateri so planinci našli svoje mesto, le preveč skromni so bili pri prikazu svojega bogatega dela.

Franc Ježovnik

društvene novice

Borisu Mlekužu, gorniku
in reševalcu v spomin

Kadarkoli nas je sredi dela ali ob počitku, podnevi ali ponoči v vseh letnih časih, dosegel klic tovarišev — bovških gorskih reševalcev, smo vedeli, kaj nam je storiti. Vedeli smo, da gremo skupaj in da imamo pred seboj le en cilj: čimprej priti do ponesrečenega ali obolelega planinca, katerega zdravje ali življenje se je nenadoma znašlo v naših rokah. Ustavila nas ni ne noč, ne vihar, ne dež ali sneg, ne nevarne stene, zmrznjena in zaledenela pobočja in nešteto nevarnih poti, na katere lahko človek zaide v gorskem svetu. Vsak od nas je vedel, kaj je njegova dolžnost. Z znanjem in izkušnjami, ki smo jih pridobivali dolga leta, smo postali dobro uigrana ekipa. Ekipa fantov in mož, pripravljena gorniku v stiski ali smrtni nevarnosti vedno pomagati. Tudi za ceno lastnega zdravlja ali življenja.

Starejši so nas učili, da je posebno znanje ter nesebična in trdna odločitev k takim dejanjem tisto, kar te lahko popelje v vrste gorskih reševalcev. Skozi leta smo preživeli skupaj nešteto ur in dni na vajah, v učilnici, na pohodih in še večkrat v gorah, ko smo reševali ponesre-

čene planince. Mirno, usklajeno in preudarno smo opravljali svoje delo, polno nevarnosti tako za ponesrečenega kot tudi za nas. Utrjene in vajene roke niso drhtele, misli so bile zbrane, znali smo pokazati svoje znanje in izkušnje ter pozabljali na utrujenost, ki nas je spremljala. Po nešteti uspešnih reševanjih smo se zadovoljni vračali v dolino. Pokramljali smo malo med seboj in se tiho razšli, se vrnili na delo ali k svojim domačim, ki so nas pogosto edini čakali. Mnogokrat smo ob tragičnih dogodkih v gorah nemo prinesli mrtvega ponesrečenca v dolino, prizadeti, da je kruta usoda izničila naše želje.

Bil si eden od nas, naš sotovariš, gorski reševalec z dušo in telesom, samozavesten, poln znanja in idej, izkušen in previden, odločen in čuječ, ambiciozen in uka željan, spoštovan med gorniki, saj so te nešteti poznali takega. Poznal si gore in rad si jih imel. Vedel si, da je najlepše, da mladim odkrivaš vse poti, skrivnosti in podobe, ki jih naš gorski svet ponuja, in v tem si se nesebično razdajal. S svojim fotografskim aparatom si posnel neštete vršace in neznane gorske poti, čudovite poletne in zimske podobe naših gora, ki so si jih nešteti tuji obiskovalci ob tvoji pripovedi zapomnili. Pomnile te bodo številne generacije mladih planincev, ki si jih vzgajal in jim kot predavatelj in gorski vodnik posvečal svoj prosti čas. Razmišljal si o gorah in o vsem, kar je z njimi povezano in rad si o tem pisal.

Rodil si se in zrasel si prav pod čudovito goro, ki daje tej naši Bovški kotlini prav posebno podobo in jo uvršča med najlepše predele naše slovenske zemlje. Zavedal si se in s tem je bilo obogateno tvoje življenje, da smo tu, da živimo tu, kot piše **Kmecl**, kjer je tri četrtine zemlje gorate in hribovite, kjer je več kot polovica gozdnate, kjer je dobršen del votle, kjer je po hribih toliko gamsov, da jih mora redčiti narava, ker se jih zdi človeku škoda, kjer raste več kot šestdeset rastlin, ki ne rastejo v naravi nikjer drugje na svetu več, kjer so botaniki odkrivali znamenito floro in kjer je bila podoba teh lepot navdih za slikarje, glas-

benike in literate. Užival si v gorah in ob vsem, kar si počel, si tudi Ti tako iskal svojo Scabioso Trento. Kruta usoda se je tako tragično igrala s tvojim življenjem, kot da ne bi hotela priznati vsega, kar si želel in kar si delal. Iztrgala te je iz tega polno živečega življenja in prizadela tvoje najdražje. Hudo je prizadela nas — gorske reševalce. Čeprav je moja roka vajena nešteti preizkušnji, me ni ubogala, ko sem ti pisal te besede v slovo. Težko in prizadeto sem izpolnil to željo nas, bovških gorskih reševalcev.

Vasja Klavora,
Postaja GRS Bovec

Pol stoletja PD Javornik-
Koroška Bela

*Tukaj na beli Pristavi
narcise po vetru se majejo v travi.
Tu na tej planini živijo,
ljudem na veselje cvetijo.*

*Narcise obujajo lepe spomine
planincem iz vse domovine,
pa tudi tujcem niso neznanne,
zato večno tako naj ostane.*

*Nikomur lahko ni umret',
čeprav to je le cvet,
saj roža najlepše diši,
ko na koreninah svojih stoji.*

*Društvo, ki narcise varuje,
petdeset let že praznuje.
Kdor ne more obvladat'
svojih skomin,
odtrga le eno naj si za spomin.*

To pesem je napisal **Franci Tušar** ob 50-letnici svojega Planinskega društva Javornik-Koroška Bela, ki so jo člani in simpatizerji praznovali praktično vse lansko leto, osrednja slovesnost pa je bila lanskega 21. novembra v Domu na Javorniku.

Že lansko pomlad je odbor za praznovanje visoke obletnice z denarno podporo številnih sponzorjev izdal knjižico »50 let Planinskega društva Javornik-Koroška Bela«, v kateri so zbrani številni podatki iz zgodovine tega društva. Predstavitev knjižice so popestrili z razstavo planinskih fotografij svojega člana 37

Janka Avsenika, združeno s kulturnim programom, z domiselnimi planinskimi recitacijami pa so predstavili svojega rojaka in pesnika Francija Tušarja. Konec maja so organizirali planinsko kulturno prireditev v eni od svojih najstarejših postojank, v koči Pristava v Javorniških Rovtjih. Za finale praznovanj pa so pripravili slavnostno podelitev društvenih priznanj, ki so jo popestrili Kamniški koledniki.

Slavnostni govornik je bil društveni predsednik **Vlado Treven**, ki je v priložnostnem govoru povedal, da so javorniški planinci imeli 19. novembra 1947 na pobudo številnih še zdaj živih planinskih navdušenec ustanovni občni zbor, nakar so se v register društev občine Jesenice vpisali kot Planinsko alpinistično društvo Javornik-Koroška Bela. Prvo leto delovanja je društvo štelo 89 članov, naslednje leto že 262 članov in mladine. Društvu se je že leta 1948 ponudila priložnost, da so v najem prevzeli pastirsko kočjo na Zasipski planini v Krmi, ki so jo kot planinsko kočjo odprli 26. decembra 1948. Na pobudo PZS so leta 1951 dobili v upravljanje visokogorsko postojanko Staničevo kočjo pod Triglavom. Kljub oddaljenosti in potrebi po velikih popravilih se niso ustrašili dela, nagrada za številne delovne akcije je bil ob lepem vremenu pogled na Triglav, na drugi strani pa proti Rožci, Golici in Belščici.

V naročju gora

ALEŠ TACER

*Mehkoba trat gorskih
v naročje me vabi;
v nedrih višinskih jas
kopal bom svoj obraz.*

*Tam, kjer samota
od nekdanj kraljuje,
kjer večna lepota
za soncem potuje.*

*In veter bo nosil
vonj trav čez planine —
vanj bom šepetal
svoje skrivne spomine...*

Ko so pridobili prve planinske kočje, so delovno začeli društveni markacisti, ki so nadelali in popravili številne poti proti Karavankam in Julijcem, tudi novo pot iz Krme na Debelo peč. Zdaj društveni markacisti vzdržujejo več kot sto kilometrov planinskih poti proti vrhovom visokogorja.

Leta 1953 so planinci tega društva dobili v upravljanje tretjo postojanko, Pristavo v Javorniških Rovtjih, po desetih letih delovanja pa so ustanovili mladinski odsek. V letih največjega vzpona je PD Javornik-Koroška Bela imelo 1900 do rekordnih 2090 članov, mladinski odsek pa več kot 600 organiziranih mladih članov. Leta 1966 je bila celotna gradbena dejavnost prenešana na uničeno Prešernovo kočjo na Stolu, ki so jo na novo postavili ob 20-letnici osvoboditve slovenskega naroda, kot je v slavnostnem govoru povedal predsednik društva Vlado Treven. Društvo je postalo upravljelec kočje, zaradi vse večjega obiska pa so jo še dvakrat povečali in oblekli z lesom, dokler ni dobila sedanjega videza.

Po podatkih, ki jih je navedel društveni predsednik, je v PD Javornik-Koroška Bela v pol stoletja sodelovalo 152 odbornikov, društvo je ta čas vodilo devet predsednikov, markacijski odsek je vodilo 16 markacistov, društveni mladinski odsek pa v 40 letih devet načelnikov. Ta čas je v propagandnem odseku delovalo 22 planincev.

Izmenjava izkušenj med sosednjimi GRS

V okviru tradicionalnih srečanj sosednjih gorskih reševalnih služb, imenovanih tudi Alpe-Adria, kakršne pripravljajo že 13 let, je bilo takšno srečanje lanskega 27. novembra v Kamniku, organizirala pa ga je GRS Slovenije. Udeležili so se ga predstavniki GRS Slovenije, iz Avstrije predstavniki gorskih reševalcev iz zveznih dežel Koroške in Štajerske, iz Italije pa predstavniki gorskih reševalcev iz Furlanije-Juljske krajine.

Ko so predstavljali značilnosti mi-

nule poletne sezone, so slovenski gorski reševalci povedali, da so leta 1997 doslej prvič v zgodovini za beležili več kot 200 nesreč, mrtvih pa je bilo v teh nesrečah 27, medtem ko je povprečje zadnjih let 22 ali 23. Pripravljenost obiskovalcev gora je premajhna, so poudarili, obenem pa ti obiskovalci precenjujejo lastne sposobnosti, saj se je 75 odstotkov nesreč zgodilo v lepem vremenu. V slovenskih gorah se srečujejo planinci treh dežel, ne glede na narodnost pa ne puščajo sporočil o tem, kam so namenjeni, kar ob morebitni nesreči otežuje iskanje. Posebej je zaskrbljujoče, so povedali slovenski gorski reševalci, da planinci, ki so slišali klice na pomoč, v nekaterih primerih niso reagirali. Vse to navaja k temu, da bo treba več pozornosti nameniti vzgoji planincev.

Gorski reševalci iz Furlanije-Juljske krajine so povedali, da se je pri njih leta 1997 število akcij povečalo in so jih imeli 120, od vseh ponesrečenih pa je bilo na njihovem območju le 10 odstotkov članov planinskih društev. Mrtvih je bilo 16, reševanje iz plazov ni bilo, lavinske pse pa so usposobili tudi za druge namene, na primer za iskalne akcije v gozdu. Na njihovem območju se je povečalo število akcij, v katerih so reševali ponesrečene zmagarje.

Avstrijski gorski reševalci s Koroškega so imeli do konca lanskega oktobra to leto 180 akcij, v katerih so iz gora prinesli 11 mrtvih, kar je povprečje zadnjih let. Koroški gorski reševalci so posebej poudarili, da so bili ponesrečenci dobro opremljeni, vendar svoje tehnične opreme niso znali dobro uporabljati. Opažajo tudi zlorabe signalov za pomoč, zato bodo prihodnje sezono začeli ustrezno medijsko akcijo. Na področju izobraževanja reševalcev pripravljajo enotna pravila za reševanje z žičnic, ker je sedaj več doktrin, ki jih uporabljajo v praksi.

Na avstrijskem Štajerskem so imeli gorski reševalci lani do konca oktobra kar 1500 akcij, od tega na organiziranih smučiščih kar 1300, kar pa je sicer v povprečju zadnjih let. Iz gora so prinesli 16 mrtvih, od tega dva reševalca, ki sta oba umr-

la v plazu. Zato so za gorske reševalce organizirali poseben seminar o plazovih.

Potem ko so se pogovorili o frekvencah in alarmnih številkah, ki so v rabi med prisotnimi gorskimi reševalci, so nekaj besed namenili sodelovanju v reševalnem delu v obmejnem območju, navedli nekatere primere, kjer sodelovanje iz različnih vzrokov ni bilo mogoče, pa tudi take, kjer je bilo zgledno, nato pa so druge povabili na svoje akcije. Slovenski gorski reševalci so prisotne sode povabili na smučarsko tekmovanje na Okrešelj, smučarski tek čez Pohorje, na Koflerjev memorial, gorski tek na Črno prst in gorskokolesarsko tekmo pod Stolom. Korošci so povabili na mnogoboj v Köttschach, vzpon s turnimi smučmi v dolino Lesach, na Valentinov tek, na kanjoning v so-testko Čepe, na ogled helikopterske baze v Celovcu in še na nekatere svoje prireditve, medtem ko bodo gorski reševalci iz Furlanije-Juljske krajine vabilo na svoje prireditve poslali pozneje.

Na koncu so se gorski reševalci sosednjih dežel dogovorili, naj bi sestavili trijezični obrazec, ki bi ga planinec ali alpinist pred odhodom na turo na vidnem mestu pustil v svojem avtu, da bi bilo v primeru nesreče iskanje lažje.

Prihodnje srečanje gorskih reševalcev treh dežel bo letošnje jesen na avstrijskem Štajerskem.

11. popotovanje po Levstikovi poti

Če gre človek že desetkrat, vsakič na Martinovo soboto, na Levstikovo popotovanje, nedvomno marsikaj doživi. In nedvomno mu je na tem popotovanju silno všeč, saj sicer ne bi vztrajal toliko časa. Šli smo že ob vsakem vremenu: ob hudem mrazu, ko so bili travniki in polja pobeljeni od slane in so se zamrznjene travnate bilke zdele kot cvetice z drugega sveta; v toplem, sončnem vremenu, ko se je ob vsakem pišu usipalo na nas rumeno kostanjevo listje in so zadoščali že kratki rokavi; tudi z dežniki smo že hodili; pred

trema leti je celo snežilo in je bilo popotovanje sploh nekaj posebnega; a tako močno kot lani pa še ni nikoli deževalo.

Kljub dežju in vnaprejšnjim opozorilom vremenskih napovedi je bilo popotnikov kar preko 5000 — toliko jih je naštela uradna statistika. Po datek, ki bi se ga verjetno lahko kar posplošilo, je iz radovljiskega planinskega društva: od 100 prijaviteljnih je bilo 70 resničnih udeležencev.

Sivo, deževno jutro je v Litiji s prihodom avtobusov oživel. Na Levstikovem trgu, na štartu, je bilo prav zanimivo opazovati ljudi. Vse je bilo pisano: dežniki, pelerine, anoraki, vojaški bluzoni in ogrinjala, nepremočljivi deli oblek, ki jih sicer nosijo ribiči, mornarji, policaji in terenski delavci; klobuki, kape, slamniki in pokrivala vseh vrst; obutev, da se človek čudi: teniske, nizki, polvisoki in visoki, planinski, pohodniški in drugi čevlji, gumijasti škornji. Nekdo si je omislil planšarski klobuk, rdečo pelerino in bele natikače, obute na boso nogo.

Če nekdo nikoli ni doživel lepote jesenskih dolenskih gozdov, rezkega okusa novega cvička, neznanega apetita ob pečenici in kislem zelju, čeprav ti kaplja za ovratnik in ti dež moči dober domač kruh; prisrčen stisk roke pri gostoljubnih znancih in prijateljih v obpotnih domačijah; če ni občutil plime vonjav, ki se dviga iz gozda — po megli, obešeni na črnkaste gole veje, po gobah in preperelam listju, po praproti in trohnečem listju — temu pač ni moč dopovedati z besedami. Pomilovalno bo zamahnil z roko, misleč, da prav gotovo nekaj ni v redu z vsemi kolesci tistih, ki se ženejo po takem vremenu, in pač nikoli ne bo zvedel, za kaj vse je prikrajšan.

Dež nas je kar pošteno namakal, razgledov na prelepo pokrajino sicer ni bilo, a našli smo, kar smo iskali: skrajno napetost mišic, aktiviranje vse svoje volje. In če se prepustiš, če ne misliš niti na to, da boš blaten in moker, nenadoma začutiš, da si del narave, del prav tega gozda, kot drevo, kot orumelelo malinovje, kot trta, zrasla s temi hribi in to pokrajino. Voda v čevlju se ogreje na telesno tempe-

raturu, ne zebe te, celo toplo postaja, deževnica pa je sploh ena od najboljših kozmetičnih stvari na tem svetu. Čutiš, da ti kri polje od teme na do mezinca na nogi. Včasih pač dežuje; saj mora. Take so vremenske in zemeljske zakonitosti.

Že v Moravčah je posijalo sonce in se vso pot do cilja sramežljivo skrivalo za oblake. Na cilju pa je spet posijalo kot v topel pozdrav. Kljub temu smo bili tam deležni šilca grenčice. Desetkrat smo prehodili to pot in ponosni smo na to. Pričakovali smo, da se bo organizator spomnil na take udeležence. Ni treba misliti, da bi radi zlato uro ali čestitko na ljubljanskem radiu, vendar je kos papirja, kjer piše: »Desetkrat na popotovanju po Levstikovi poti, Litija« in datum, čestitamo, podpis in žig premalo za tak dosežek. Zavedamo se, da je prireditelj brez pokroviteljev in da se vsi stroški krijejo iz prijavnine. Hvalježni smo organizatorju **Rudiju Bregarju** za njegovo sijajno idejo, za izpeljavo te zamisli v dejanje in za neizmerno prizadevanje, da se stvari iz leta v leto izboljšujejo in da je popotovanje postalo res že veslovensko. Vsak popotnik dobi ob plačilu štartnine tudi opis poti z vsemi informacijami, priponko, kemični svinčnik, razglednico in dva kupona za brezplačni čaj, kupon za 100 SIT popusta pri avtobusnem prevozu in še kupon za nagradno žrebanje, kar je bilo lani novost, vse lično parkirano v polivinilne vrečke. Pozabil pa je, da ljudje podzavestno pričakujemo od takih okroglih obletnic kaj več. Saj se pozornost in priznanje dasta izkazati tudi na skromen način, brez velikih finančnih sredstev.

Blatno, od razmočene ilovice kar masne poti nismo premagali tako hitro, kot bi jo v lepem in suhem vremenu. Pa tudi ponudba ob poti je bila tako mamljiva, da smo se ustavili kar nekajkrat in si privezali duše. Tako smo prišli na Čatež šele ob pol dveh in s tem zamudili del »Razhodnje«. Žal mi je bilo predvsem, da nismo slišali odličnega dramskega igralca **Poldeta Bibiča**, ki je bil letos gost te zaključne prireditve. Nismo pa zamudili glasbe ansambla »Mi trije in še eden«, ob 39

Sandi Blažina, Srečo Travnik in Milan Valant v paviljonu Slovenske vojske, kjer so si z zanimanjem ogledali najodobnejšo tehniko in opremo za plezanje in jadralno padalstvo.
Foto: Franc Ekar

kateri smo se kljub blatnim čevljem zavrteli.

Ob koncu poti menda vendarle vsakdo vsaj malo pomisli tudi na **Levstika**, saj je pravzaprav to njegovo popotovanje. Lani je minilo že 110 let od njegove smrti. Vsakdo, ki se le enkrat poda na to pot, ne bo pozabil njegovega Popotovanja od Litije do Čateža. In pozabil ne bo Tomašičeve sušilnice, kjer si je Levstik privoščil poleg kozarca cvička nemara še kakšen krhelj, tudi ne Bojčeve zidanice, še manj pa Tonine hiše (posebno še, če poslušas Kotarjevega ata, ki ve povedati, kako je Levstik tu svinčnike šilil).

Popotniška knjižica je polna. Zdaj leži pred mano. Ob njej čutim neizmerno zadoščenje in zadovoljstvo. Deset popotovanj je zabeleženih le z žigi, a vsako je posebno, enkratno in dragoceno doživetje. Levstik, Litija in Čatež, na svidenje ob letu!

Ivanka Korošec

Alpinistično srečanje v Kranju

Na 23. kranjskem zimskošportnem sejmu v Kranju od 13. do 16. novembra lani so se srečali nekateri starejši alpinisti, da bi obudili spomine na svoje velike dosežke v

šestdesetih letih, ko se je utrjeval slovenski klasični alpinizem. To so bili med drugim vzponi **Barbke Lipovšek-Ščetinina** in njenega moža **Petra Ščetinina** v Diretissimi Velike Cine, **Toneta Sazonova** in **Branka Pretnarja** v Matterhornu v Švici ter **Milana Valanta**, **Tomaža Ažmana**, **Sreča Travnika** in **Francja Ekarja** v Mont Blancu, da omenimo samo nekatere. Tem alpinistom je že leta 1962 PZS za njihove izjemne dosežke podelila svoje srebrne značke, kar je takrat veljalo za izjemno priznanje.

V Kranju so se na sejmu zbrali tudi nekateri alpinisti iz prve slovenske alpinistične odprave na Pik Lenin v Pamiirju leta 1967, pred 30 leti torej. Slovenci so takrat opravili prečenje, ki so ga ocenili za najtežavnejše dejanje takratne mednarodne alpinjade, na kateri so poleg Slovencev sodelovali še Avstrijci, Francozi, Nemci, Italijani in seveda Rusi. To je bil takrat za Slovence tudi prvi osvojeni samostojni sedemtisočnik. V odpravi so sodelovali **dr. Miha Potočnik**, **Sandi Blažina**, **Pavle Dimitrov**, zakonca **Ščetinina**, **Ante Mahkota** in **Franc Ekar**. Poleg spominov na takratna doživetja so zbrani alpinisti obudili tudi spomin na svoje pokojne alpinistične kolege s te odprave.

Slovenski alpinistični veterani so si na 23. zimskošportnem sejmu v Kranju z zanimanjem ogledali alpinistični paviljon Slovenske vojske,

precej časa pa so se zadržali tudi v paviljonu Alpinističnega odseka Kranj, ki je lani slavil 50-letni jubilej. Prav tako so si z zanimanjem ogledali tudi druge eksponate s planinsko alpinističnega področja.

Mladina in gore 1997

Gostitelji lanskoletnega, 9. državnega tekmovanja Mladina in gore so bili z območja Haloz: Osnovna šola Martin Kores iz Podlehnik je bila namreč lanskega 15. novembra gostiteljica 71 ekip s po štirimi člani, ki so jih vodili mentorji, pod vodstvom katerih so se ekipe pripravljale na tekmovanje. Pri pripravi tekmovanja so sodelovali Mladinska komisija pri PZS, Osnovna šola Podlehnik in PD Ptuj, medtem ko je tekmovanje omogočil odbor za šolska športna tekmovanja pri Ministrstvu za šolstvo in sport.

Ko so zadnje ekipe še prihajale v dvorano, v kateri je bilo tekmovanje, se je že začel kulturni spored, ko so domačini predstavili svoj domači okoliš in navade, nato so prisotne pozdravili nekateri ugledni gostje, končno pa so organizatorji razložili tekmovalna pravila.

Eno uro so v kar enajstih učilnicah tekmovalci do popoldneva pisali teste, ki so odločali o sodelovanju na višji stopnji tekmovanja, ta čas pa so mentorji razpravljali o srečanju Mladina in gore leta 1998. Naslednja ura je bila posvečena predavanju alpinista **Vikija Grošlja**, ki je ob diapozitivih predstavil svoje poti na najvišje vrhove vseh celin, potem pa razglasil rezultate testov in finaliste, pri čemer se je nekoliko zapletlo, kajti na osmo mesto sta se med finaliste uvrstili dve ekipi, ki sta pisali dopolnilne teste.

Po kosilu se je začelo finalno tekmovanje, ki sta ga vodila **Petra Pavlica** in **Roman Ponebšek**. Ekipe so hkrati odgovarjale na deset vprašanj, ker pa so si nekatere izenačene ekipe delile mesta, so morale odgovarjati še na dodatna vprašanja. Šele po tako napornem tekmovanju je bil znan končni vrstni red: 1. OŠ Šempeter pri Novi Gorici, 2. OŠ Angela Besednjaka, Mari-

bor, 3.—4. OŠ Trzin in OŠ Podlehnik, 5. PD Fram, 6. PD Vipava, 7. OŠ Hoče, 8. OŠ Jelšane.

Najboljšim sta praktične nagrade podelila predsednik Mladinske komisije pri PZS **Bojan Rotovnik** in vodja tekmovanja **Aleš Pregel**.

Za pravilen potek tekmovanja je poskrbela žirija, v kateri so bili **Aleš Pregel**, **Borut Peršolja**, **Alja Toš**, **Uroš Vidovič** in **Tone Purg**. Vprašanja so bila iz Planinske šole in iz teme, ki so jo prej poslali vsem ekipam, obsegala pa je Kamniško-Savinjske Alpe in Haloško planinsko pot.

Za uspešno izvedbo tekmovanja gre med drugim zahvala sponzorjem: Odboru za šolska športna tekmovanja pri Ministrstvu za šolstvo in šport, Planinski založbi PZS, Iglu šport, Slovenijašportu, PD Domžale, PD Luče, Likar športu in Sidarti.

Aleš Pregel

Novi vodniki B kategorije

V skladu z letnim razpisom akcij smo v okviru Mladinske komisije pri PZS od 28. do 31. avgusta 1997 organizirali in izvedli tečaj in izpit vodnikov za prehod iz A v B kategorijo, ki je bil v Kranjski koči na Ledinah in na okoliških gorah. To je bil hkrati drugi tak samostojno organiziran tečaj za kategorijo B v okviru MK. Tečaja in izpita se je udeležilo vseh 28 prijavljenih vodnikov iz 19 planinskih društev, ki so ga tudi uspešno opravili.

Novi vodniki B kategorije (za vodenje težjih kopnih tur) so postali **Jože Bizjak**, **Ivan Cerjak**, **Franci Cesar**, **Simona Časl**, **Rajko Česnik**, **Miran Čoh**, **Stanka Čoh**, **Aleksander Drame**, **Boris Frank**, **Robert Godina**, **Pavle Habjan**, **Jože Hribernik**, **Ranko Jeršič**, **Robert Jeršič**, **Elena Kodre**, **Igor Lauko**, **Anica Magajne**, **Janez Medved**, **Boštjan Nabergoj**, **Marko Nabergoj**, **Irena Paradiž**, **Borut Paškulin**, **Matej Planko**, **Zvonka Planko**, **Miro Potisk**, **Aleš Pregel**, **Bojan Rotovnik** in **Miroslav Šoster**.

Za uspešno in kvalitetno izvedbo tečaja so poskrbeli **Jože Bobovnik**

(vodja), **Ivan Cigale** (tehnični vodja), **Dragica Baloh**, **Franci Gričar**, **Stane Jablanšček**, **Karli Mostnar** in **Borut Peršolja**.

Tečajnikom se zahvaljujem za disciplinirano in marljivo delo, osebju koč za dobro namestitvev, hrano in postrežbo, PD Kranj za ugodno ceno penziona, brezplačen čaj in brezplačen prevoz prtljage, **Barbari Toplek** za odlično sodelovanje in pripravo gradiva ter seveda vsem inštruktorjem za odlično pripravljenost in kvalitetno podajanje snovi, s čimer so prav vsi prispevali k uspešnemu poteku in zaključku tečaja.

Jože Bobovnik

Usklajevalni seminar 1997

Usklajevalni seminar inštruktorjev na izobraževalnih akcijah vodnikov PZS je bil letos po posameznih temah. Namen takega seminarja je doseči čim večjo enotnost dela inštruktorjev. Seminar je potekal po programu, ki ga je sprejel Kategorizacijski odbor pri KVIZ PZS.

O vremenoslovju je bil seminar 9. septembra v Ljubljani, vodil pa ga je **dr. Tomaž Vrhovec**. O prehrani v gorah je bil seminar dan pozneje in ga je vodila **dr. Anda Perdan**, o psihologiji vodenja 27. septembra dopoldne v Češki koči, vodil ga je **Bogdan Žorž**, isto popoldne pa je bilo še usklajevanje o tehniki in gibanju pod vodstvom **Draga Metljaka**.

Pri temah vremenoslovje in prehrana v gorah je bila udeležba bolj skromna. Zlasti škoda, da se ni usklajevanja o prehrani v gorah udeležila **Klaudija Urbančič**, ki je lani pripravila zelo obsežno gradivo.

Pri temi psihologija vodenja so udeleženci najprej ugotovili, da bi bilo potrebno v učni načrt dodati psihološko pripravo vodnika. Sicer pa je treba na tečajih za vodnike podati osnove že na začetku tečaja, nato pa do konca tečaja snov dograjevati s praktičnim delom oziroma delavnicami. Vodnik bo namreč obvladal le tisto, kar bo sam izkusil, pa čeprav le v okviru delavnice. Pri kadrovanjih v društvih, ko se odločajo, koga poslati na tečaj za vodnike, bi bilo potrebno upoštevati nekakšno

»zorenje« oziroma »kaljenje« kandidata na domačih društvenih izletih, kjer bi se srečeval s psihološkimi situacijami, spoznaval reakcije ljudi in osnovno motivacijo, zakaj ljudje hodijo v gore.

Pri temi tehnika in gibanje so inštruktorji uskladili segmente improviziranega plezalnega pasu, tudi za majhne otroke, uporabe plezalnega pasu, navezovanja na plezalni pas in uporabe varovalnega kompleta.

Na koncu smo sprejeli predloge:

- usklajevanje naj bo tudi v prihodnje po temah in segmentih;
- gradivo za posamezne teme oziroma segmente naj ne bo daljše od štirih strani in ga je potrebno razmnožiti. Razmisliti je treba o brošuri, kjer bi bilo zbrano vse gradivo.

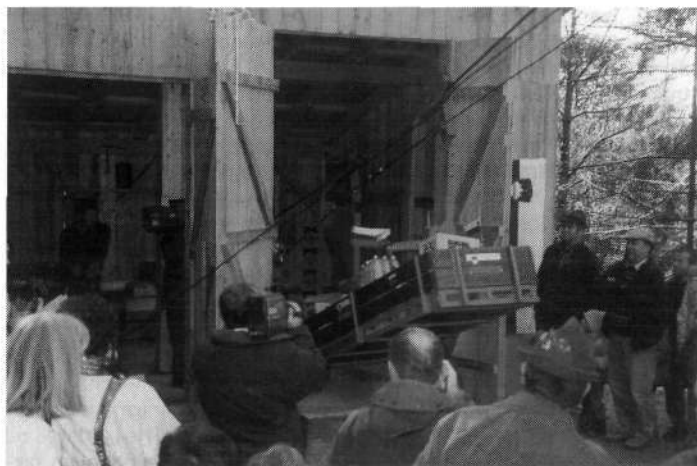
Usklajevalnega seminarja so se udeležili **Marinka Koželj Stepic**, **Metod Mališnik** in dr. **Tomaž Vrhovec** – vremenoslovje, **dr. Mira Ažman**, **Božo Jordan**, **Marinka Koželj Stepic** in dr. **Anda Perdan** – prehrana v gorah, **Lili Jazbec**, **Milan Jazbec**, **Vasja Jerovšek**, **Marinka Koželj Stepic**, **Drago Metljak**, **Borut Peršolja**, **Marjan Ručigaj** in **Bogdan Žorž** – psihologija vodenja, **Tone Golnar**, **Franc Gričar**, **Vlado Habjan**, **Stane Jablanšček**, **Vasja Jerovšek**, **Silvester Jošt**, **Sandi Kelnarič**, **Marinka Koželj Stepic**, **Drago Metljak** in **Marjan Ručigaj** – tehnika in gibanje.

Organizator seminarja je bil letos – po dogovoru na KO – OPLV pri KVIZ PZS.

Marinka Koželj Stepic

Nova postaja žičnice na Kališče

Kranjski vokalni kvintet je zbranim zapel nekaj planinskih pesmi, predsednik PD Kranj **Franc Ekar** pa je povedal, kako so potekala obnovitvena dela na spodnji postaji tovrstne žičnice na Kališče, v katero je lanskega 15. avgusta udarila strela. Zaradi tega je spodnja postaja popolnoma zgorela, natančno tri mesece pozneje, 15. novembra 1997, pa so jo na slovesnosti ponovno odprli in jo po nekaj mesecih prvič spet pognali. Obnovitvena 41

Nova spodnja postaja planinske tovorne žičnice za planinski dom na Kališču.

Foto: Francšek Gselman

dela so opravili v rekordnem času zelo kakovostno, čeprav v težavnih vremenskih razmerah.

Janez Duhovnik kot uradni zastopnik Planinske zveze Slovenije ter predsednika **Andreja Brvarja** in Gospodarske komisije pri PZS je izrekel spodbudne in laskave ocene tako o tej prenovi kot o celotni društveni dejavnosti PD Kranj. Otvoritev so se poleg izvajalcev in članov upravnega odbora PD Kranj udeležili še lastniki zemljišč, predstavniki društev ter predstavnik Občine Preddvor in Mestne občine Kranj. Med visokimi gosti je bil tudi **Ivo Bizjak**, varuh človekovih pravic Republike Slovenije, domačin in vnet planinec. Spodnjo postajo planinske žičnice Kališče je odprl **Janez Aleš**, kmet iz Mač, ki že 26 let upravlja ta žičniški sistem ter je še kako zvest planinskemu domu na Kališču in žičnici, ki je pravzaprav del njegove domačije.

Posebno zahvalo je PD Kranj izkazalo svojim članom, ki so v težavnih vremenskih razmerah opravili zahtevno in težko delo, ter izvajalcem Soškega gozdnega gospodarstva Tolmin, kranjskim markacistom, domačiji **Remc**, tesarju **Tonetu Robleku**, domačemu gospodarskemu odseku z načelnikom **Francem Gselmanom**, kleparju **Markiču**, delovni skupnosti PD Kranj in vsem dobrotnikom, ki so pomagali v nesreči.

Zbranim na otvoritvi prenovljene spodnje žičniške postaje je pred-

sednik države **Milan Kučan** poslal pismo z naslednjo vsebino:

»Vesel sem, da ste uspeli ponovno zgraditi planinsko tovorno žičnico na Kališče, ki jo je pred časom uničila strela. Vem tudi, da ste v to vložili dragocene ure prostovoljnega dela. Zato mi je toliko bolj žal, da se vam ne morem pridružiti in vam lahko le od daleč iskreno čestitam. Želim vam prijetno druženje in da bi strela v prihodnje izbirala drugačne cilje.«

Franc Ekar

Velik zagovornik neokrnjene narave

Direktor PPC Gorenjski sejum Kranj **Franc Ekar** je ob lanskoletnem jubilejnim 25. sejmu Zaščita — Protection dobil plaketo Civilne zaščite Republike Slovenije. To je zanj eno od priznanj za življenjsko delo, posebne zasluge in izjemne uspehe pri zaščiti in reševanju ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine ter varovanja okolja ob naravnih in drugih nesrečah.

Franc Ekar že več kot 35 let dela v Gorski reševalni službi, na področju naravovarstva, ohranjanja naravne dediščine in preventive. Je lovec in starešina LD Jezersko, alpinist, gorski vodnik, učitelj smučanja ter predsednik Planinskega društva Kranj. Skratka, njegovo delo in ljubiteljstvo

je že več kot 35 let povezano z naravo in skrbjo za njeno varovanje.

Enako pozornost so Francu Ekarju izkazali tudi slovenski gasilci, saj mu je Gasilska zveza Slovenije ob omenjenem jubileju podelila najvišje odlikovanje za posebne zasluge v gasilstvu.

Delo in program na področju zaščitne naravovarstvene dejavnosti sta izjemno pomembna tudi za planinstvo in visokogorski turizem.

Andrej Žalar,
Glas, Kranj

90 let Ruške koč

V nedeljo, 7. septembra 1997, je planinsko društvo Ruše pripravilo pri Arehu na Pohorju veliko slavlje v čast 90-letnice Ruške koč. Žal sta dež in megla nekoliko zastrla svetel pogled v zgodovino jubilatke, a le dopustila toliko časa, da je pri vedrem vremenu okrog 500 planincev pozorno prisluhnilo zanimivemu kulturnemu sporedu.

Slavnostni govornik je bil predsednik društva **Rafael Razpet**, v kulturnem programu pa je nastopila družina **Klančnik** s Keblija nad Opotnico. Oče Tone in sin Tonček sta nastopila z diatonično harmoniko, hči Marija je zaigrala na citrah, Marjetka pa je z žlahtno besedo program povezovala. Oskrbnik Ruške koč (tudi Klančnik) je poskrbel, da nihče od gostov ni bil žejen in ne lačen. Za zabavo v popoldanskih urah je igral trio Odmev s Ptuja, veliko pozornosti so bili deležni člani Frajhajmske godbe, saj praznujejo že 170-letnico delovanja, to njihovo delovanje pa je tesno povezano tudi z obstojem Ruške koč.

Ob visokem jubileju prve planinske koč na Pohorju je pisal tudi mariborski dnevnik Večer: »Osmeга septembra pred 90 leti so na Arehu slovesno odprli prvo planinsko postojanko na Pohorju — Ruško koč. S tem se je začela nova epoha zgodovine Maribora in njegovega širšega zaledja. Ker so šest let prej (1901) v Rušah ustanovili Podravskeko podružnico Slovenskega planinskega društva — prvo podružnico v

O zgodovini Ruške kočje je spregovoril predsednik PD Ruše Rafael Razpet.

Foto: Franček Hribernik

severni Sloveniji, se je planinstvo (zlasti »triglavska« župnik **Jakob Aljaž** ga je veliko propagiral) tudi tod začelo intenzivno širiti. In v Rušah so že šest let po ustanovitvi Podravske podružnice (danes je to Planinsko društvo Ruše) na občnem zboru 10. marca sklenili zgraditi postojanko pri Arehu. Kočo so slovesno odprli že 8. septembra istega leta.

Prav Rušani so s svojimi postojankami (leta 1907 so odprli Ruško kočjo, leta 1912 kočjo Planinko in 1922 Čandrovo kočjo) postavili absolutne temelje pohorskemu turizmu. Po odprtju Čandrove kočje je namreč Areh postal največji planinski center v tedanji Jugoslaviji, saj so »zrasle« na enem mestu kar tri planinske postojanke. Kolikšen pomen je temu gorskemu centru posvečala tedanja oblast, dokazuje med drugim dejstvo, da so bili planinci iz vse Jugoslavije deležni 50-odstotnega popusta na železnici, če so z žigom Ruške kočje dokazali, da so to planinsko postojanko dejansko obiskali.«

F. Hribernik

Razstava planinske fotografije

Od 29. septembra do 11. oktobra 1997 je bila v mali galeriji Knjižnice

Toneta Seliškarja v Trbovljah samostojna razstava barvnih fotografij, ki jih je posnel in postavil na ogled znani trboveljski planinski entuziast **Tom Fröbe**. Razstava je imela naslov Martuljske gore in Škrlatica. Avtor, član Planinskega društva Trbovlje, že dolga leta vztrajno in sistematično obiskuje martuljski gorski svet, pa tudi Škrlatico, in je na vseh planinskih potovanjih po tem gorskem svetu v različnih letnih časih in različnih urah posnel nešteto barvnih posnetkov. Za tokratno razstavo je pripravil 50 barvnih fotografij, deloma tudi fotopovečav, s kratkim opisom sleherne od razstavljenih fotografij. Sredi razstavnega prostora je na mizi razstavil manjše spominske kamne s slehernega od obiskanih in razstavljenih vrhov na tem območju z navedbo imena vrha in njegove višine. Razstava je bila zelo pripravljena in deležna zelo velikega obiska, obiskovalci pa so v spominsko knjigo vpisovali res le pohvalne besede in čestitke avtorju. Mnoge je avtor s svojimi prispevki dobesedno očaral in navdušil. Razstava je našla lepe odmeve v lokalnih medijih.

Tine Lenarčič

Zaključni tečaj za vodnike kategorije A

Tečaj za vodnike PZS za pridobitev kategorije A (vodenje po lahkih poteh) je bil v organizaciji MDO Ljubljana. Začel se je lanskega 1. februarja s preizkusno turo na Nanos in končal 25. maja z izpitno turo na Storžič. Tečaj je bil pet koncev tedna od petka popoldne do nedelje popoldne v planinskih postojankah v Tamarju, na Golteh, v Vrsnem, na Loki pod Raduho in v Domu pod Storžičem. Po sklepu UO MDO Ljubljana ga je vodila **Marinka Koželj Štepic**, tehnični vodja je bil alpinistični inštruktor **Drago Metljak**, kot predavatelji so poleg teh dveh sodelovali še **Tone Golnar**, **Silvester Jošt**, dr. **Anda Perdan**, **Bojan Polak** in **Franček Vogelnik**, kot inštruktorji praktičnega dela pa poleg nekaterih od teh še **Primož Brišnik**, **Vlado Habjan**, **Lojze Jerman**, **Vasja Jerovšek**, **Marjan Kregar** in

Simon Slejko. Na tečaju so predelali teme, ki sodijo v okvir takega tečaja, na vse pa so tečajniki odgovarjali na testih ter poleg tega izdelali nalogo iz orientacije in izpitno nalogo. Izpitna tura je bila od Doma pod Storžičem po poti skozi Žrelo na vrh Storžiča in preko Škarjevega roba nazaj v planinski dom, spetoma pa so tečajniki razreševali različne nevspečnosti, ki jih je odigral inštruktor. Načrtovano bivakiranje med izpitno turo na gozdni meji je bilo zaradi neugodne vremenske napovedi noč pred izpitno turo.

Tako je slovenska planinska organizacija bogatejša za 35 vodnikov PZS oziroma pripravnikov za kategorijo A iz 21 planinskih društev. Najmlajši tečajnik je bil star 18, najstarejši 55 let. Med njimi je prevladovalo mnenje, da naj bi bilo na takih tečajih še več praktičnega dela.

Marinka Koželj Štepic

Devet let kočje na Sv. Jakobu

Ob deveti obletnici planinske postojanke PD Kranj na Sv. Jakobu nad Preddvorom lanskega novembra je zbrane planince nagovoril **Peter Kobal**, načelnik Iskrine sekcije, ki upravlja ta dom. Za ta dom skrbijo upravljalci izjemno dobro in zgledno, o čemer priča med drugim obisk: letno pride k tej planinski kočji več kot 20.000 ljudi. Nekaterim med njimi se je ta izletniška in planinska točka tako priljubila, da jo v enem letu obiščejo celo 300-krat in še več. Slovesnost ob deveti obletnici te kočje je bila združena s kulturnim sporedom, v katerem so sodelovali recitator in Iskrin pevski zbor.

Značke za 42 pohodnikov

Na lanskoletni, že osemindvajseti svečani podelitvi transverzalnih značk — tudi lani je bila v dvorani glavne pošte 1101 Ljubljana na Čopovi ulici 11, in sicer 19. novembra — je kar 42 pohodnikov, ki jim je lani uspelo prehoditi najdaljšo, a tudi eno od najlepših slovenskih planinskih poti, ki se vije več kot tisoč kilometrov od Gančanov v Pomurju do Slavnika nad Kopro, pr-

vič prejelo nove transverzalne značke prenovljene poti z novim imenom Pot kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Lahko smo zadovoljni, saj zanimanje planincev za to transverzalo pot po toliko letih ni upadlo. Nasprotno, po njej hodi vedno več mladih, kar dokazuje veliko podeljenih značk in kakor je rekel predsednik odbora za organizacijo Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije **Martin Prevorčnik**, je v vseh osemindvajsetih letih bilo le leta 1989 število pohodnikov, ki so končali pot, večje kot lani.

Slavko Krušnik-Mihec iz Ljubljane je pot prehodil že dvaindvajsetič.

Predsednik odbora Martin Prevorčnik, ki je tudi lani podelil značke, je v svojem kratkem, a zelo lepem nagovoru med drugim naglasil, da odbor za organizacijo Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije vse bolj ugotavlja, da je zaključek prehojene poti za pohodnike izjemno prazničen dogodek. Pohodnik namreč ni prehodil le več kot 1000 kilometrov dolge poti in ni v dnevnik odtisnil le vseh 88 kontrolnih žigov, temveč si je — poleg nepozabnih doživetij — pridobil tudi mnoge nove vrednote tradicij. In prav zato je odbor sklenil, da značke za prehojeno pot slavnostno podeljujejo letno, in to ob dnevu vezistov.

Še posebej je pozdravil predstavnike obeh domicilnih organizacij, Pošte Slovenije in Telekom Slovenije. Svečano podelitev je tudi lani popestrila z električnim klavir-

jem **Simona Koser**, dijaki Srednje šole za pošto, ekonomijo in telekomunikacije iz Ljubljane pa so recitali nekaj lepih pesmi. Ne smemo pozabiti še znanega planinca **Stanka Dolenca**, ki je na prireditvi izvrstno povezoval program.

Na slavnostni podelitvi značk so se zvrstili še drugi govorniki. O celovitem razvoju Transverzale kurirjev in vezistov NOV Slovenije od njene ustanovitve do zbora planincev PTT Slovenije pred Poštarskim domom pod Plešivcem, ko je bila transverzala dokončno prenovljena in preimenovana v Pot kurirjev in vezistov, je spregovoril predsednik novoustanovljenega Društva domicila kurirjev in vezistov **Dušan Kumer**, o novem vodniku, dnevniku, obeležjih in znakih Poti kurirjev in vezistov pa je spregovoril starosta slovenskih planincev in avtor starih in novih vodnikov po Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije **Jože Dobnik**.

Sledil je najsvečanejši del prireditve, podelitev transverzalnih značk. Večinoma so bile podeljene še na podlagi starih dnevnikov in s starimi ter deloma novimi kontrolnimi žigi, kar ni čudno, saj prenekateri to pot prehodijo v enem letu, nekateri pa potrebujejo več, tudi dvanajest let.

Ne moremo seveda mimo rekorderja prejetih značk **Slavka Krušnika-Mihca**, ki je pot prehodil že dvain-

dvajsetkrat. Enajsto značko si je pridobil Mariborčan **Milan Meden** in zadnji dnevnik je bil že nov in žigosan z novimi žigi. Milan je bil med pohodniki nekaj posebnega, saj je oddal dva dnevnik, starega in novega, s tem pa si je pridobil dve znački. Treba je povedati, da je Milan Meden prvi, ki je prehodil prenovljeno Pot kurirjev in vezistov in dnevnik žigosal z novimi kontrolnimi žigi.

Med pohodniki je bilo še več takih, ki so pot prehodili večkrat. Devetkrat jo je prehodil **Franci Rajh**, osemkrat pa **Viktor Čebela**, **Drago Simončič**, **Dušan** in **Marta Škedl**. Nekateri so jo prehodili po petkrat, trikrat ali dvakrat.

Najbolj razveseljivo pa je dejstvo, da je kar 26 pohodnikov oziroma pohodnic Pot kurirjev in vezistov prehodilo prvič. To namreč pomeni, da je pot še vedno zanimiva in da postaja za planince celo vse privlačnejša. Gotovo pa tudi je, da se pojavlja nova generacija pohodnikov, ki se bodo na to res lepo planinsko pot vračali še večkrat.

Rado Radešček

Šolski planinski mentorji na Mangartu

Ali Slovenijo vse bolj preplavljajo arenski športi, ali pri nas vse pogosteje vidimo v glavnem praktične vi-

Mentorji planinstva v osnovnih in srednjih šolah na vrhu Mangarta, kamor jih je peljalo PD Kranj.

Foto: Franček Gselman

Planinci PD Ojstrica iz Celja na izletu po Ruški planinski poti.

Foto: Franček Hribernik

dike predvsem tistih športov, ki imajo za svoje ozadje trženje in podjetništvo? Ali se pravemu amaterstvu in nekdanji tako razširjenemu prostovoljnemu delu, po čemer je predvsem planinstvo še posebej slovelo, iztekajo časi? Ali je treba velik del v vsem tem iskati vzroke za slabše zanimanje učiteljev in profesorjev za mentorstvo na področju planinstva?

O tem naj bi se planinci iz PD Kranj pogovarjali z mentorji planinske vzgoje, vendar ne za mizo in v dolini, ampak v »avtentičnem« gorskem okolju. Lansko poletje je PD Kranj organiziralo planinski izlet mentorjev planinstva na Mangart, skoraj spotoma pa so imeli udeleženci kratko strokovno posvetovanje, na katerem so se dogovorili, kako naj bi delali do konca tega šolskega leta. Seveda so ugotovili, da je pedagog, učitelj, še predvsem v osnovnem in srednjem šolstvu za planinstvo izredno pomemben; na planinskih šolskih (in tudi izvenšolskih) izletih in turah so nepogrešljivi vzgojitelji, informatiki in poznavalci, ki mlade ljudi navajajo k učenju o pomembnih skrivnostih gorskega sveta, tudi o preventivi. Žal pa ti planinski mentorji za to odgovorno delo pogosto niso deležni ustreznih priznanj ter materialne in moralne podpore svojih šolskih vodstev.

Na izletu na Mangart so bili deležni vsaj skromne podpore za svoje delo, pri katerem ne bodo odnehali.

Franc Ekar

Prva obletnica Ruške planinske poti

Lanskega 1. septembra je minilo leto dni, odkar so na osrednjem delu Pohorja predali svojemu namenu Ruško planinsko pot (RPP). Pri pregledu seznama dobitnikov zelenih elipsastih značk smo v planinskem društvu Ruše ugotovili, da je v prvem letu to pot prehodilo 122 planink in planincev od blizu in daleč. Ko nam pohodniki pošiljajo polne dnevnikne žigov s kontrolnih točk, so v prispelem pismu največkrat tudi laskave ocene o pokrajini, ki jo obiskovalec spozna na tej strani Pohorja. Nizajo se pohvale o čudoviti zamisli, da je taka pot sploh nastala, navedeni pa so tudi predlogi, da bi bilo potrebno in koristno izdelati o RPP posebne razglednice, spominko itd. Veseli smo takih idej in dodatnih zamisli in nekatere že izvajamo. Pohodniki s te poti ne morejo skriti presenečenj, da je Pohorje tako »drugačno«. Večina si namreč predstavlja, da je Pohorje ravno in le malo kopasto hribovje, posuto z amiko poleti in s snežnimi kristali pozimi. Vendar Pohorje od nekdaj tudi »raste«. To njegovo dvigovanje proti nebu spremljajo številne soteske hudourniških potokov, ki so pozimi skoraj neprehodne. To velja tudi za sotesko potoka Lobnice, ob kateri poteka RPP. Dobre tri ure hodi planinec navzgor ob njenem kričečem padanju vode, da potem

zleze po jeklenih vrveh nad Velikim Šumikom (slapom) na zeleno preprogo pri Bajgotu. »Kar ne moremo dojeti, da je svet na ruškem Pohorju tako grob,« so najbolj pogosto zapisane misli v prispeli pošti.

Žal smo morali samo lani že kar trikrat na novo prinesiti žig k slapu Šumik. Pa ne samo to, nepridipravi so uničili kompletno hišico in zabilisali sledove poti, ki vodi iz soteske. Upamo, da bo zima prispevala k temu, da takih »pohodnikov« ne bo več na Pohorje. Vsi ostali so vselej dobrodošli, posebno še v Ruški koči pri mizi s slastno pohorsko omeletjo.

F. Hribernik

Seminar orientacije

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije je od 17. do 19. oktobra lani po desetih letih ponovno organizirala seminar orientacije, ki so ga pripravili na Menini, na njem pa je sodelovalo 23 udeležencev in trije člani vodstva. Pobudo zanj je dala Mladinska komisija Savinjskega MDO, v kateri so že nekaj časa planinska orientacijska tekmovanja. Da bi takšna tekmovanja razširili po vsej Sloveniji, poskuša Mladinska komisija pri PZS oživiti orientacijsko dejavnost v planinskih društvih.

Prvi večer lanskega oktobrskega seminarja na Menini so udeleženci poslušali predavanje **Dušana Petroviča** o osnovnih pripomočkih za topografsko orientacijo. Naslednji dan je isti predavatelj govoril o tehničnih pripomočkih, **Božo Jordan** je imel predavanje Merjenje na karti, nato so se udeleženci seznanili z osnovami risarskih izdelkov. Popoldne so prehodili pot od Doma na Menini planini do vrha Vrtačnik (1461 m) in jo nadaljevali preko vrha Velikega Medvedjeka do vrha Petelinjeka (1451 m), do koder so praktično predelali snov Merjenje in ocenjevanje razdalj in višin, Kompas ter Hoja s kompasom in karto. Z vrha Petelinjeka so morali nato v majhnih skupinah poiskati najboljšo pot do Doma na Menini.

Zatem so odšli do vrha Vetrnik (1446 m) in spotoma izdelovali skico poti. V dom so se vrnili po drugi poti in se po večerji razdelili v manjše skupine za nočni orientacijski

pohod na vrh Vivodnika (1508 m), ki sta ga vodila Božo Jordan in **Ivan Cigale**.

Še dana pozneje, v nedeljo, so slušatelji poslušali predavanja Kako poučevati orientacijo (Božo Jordan), Psihologija — če se izgubiš (Ivan Cigale) in Praktični napotki pri izvedbi planinskih orientacijskih tekmovanj (**Vinko Tomše**). Nato so udeleženci seminarja po skupinah odšli na poldrugourni orientacijski pohod, ki je potekal po poteh, pa tudi po brezpotjih. Vse ekipe so ga uspešno opravile.

Udeleženci morajo do 20. oktobra letos izdelati seminarsko nalogo, šele potem dobijo strokovni naziv, ki ga bo določil na novo ustanovljeni odbor za orientacijo MK PZS. Seminar na Menini planini je uspešno opravilo 23 planincev.

Bojan Rotovnik

Slavnostni občni zbor PD Tomos

V petek, 24. oktobra lani, so se zbrali planinci in prijatelji narave na slavnostnem občnem zboru PD Tomos v počastitev 25. obletnice obstoja društva.

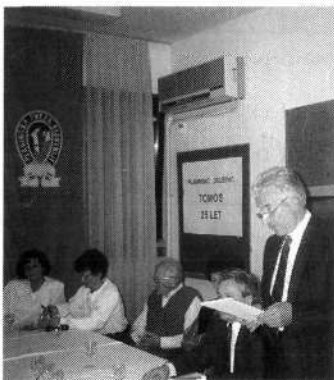
Slavnostnemu vzdušju je prispeval nastop mešanega pevskega zbora Maestral, ki je že pred pričetkom ter nato še ob koncu zborovanja zapel nekaj narodnih pesmi. Ta pevski zbor se je še pred nekaj leti imenoval po tovarni Tomos, zatem pa se je preimenoval v sedanji Maestral, kar bo storilo tudi planinsko društvo, ki se namerava preimenovali.

Zbora se je udeležilo lepo število članov in prijateljev tega društva; med njimi so bili tudi vsi trije pobudniki oziroma ustanovitelji tega društva v letu 1972 **Zora Koren**, **Jože Vlah** in **Lado Cvetko**. Razen teh treh je bilo kar precej tistih, ki so v prvih letih delovanja prizadevno delovali za dobrobit članstva in za širjenje planinske miselnosti med sodelavci Tomosa. To planinsko društvo je bilo namreč eno od prvih, ki je delovalo v kaki slovenski tovarni tistega časa.

V najuspešnejših letih PD Tomos je bilo vanj včlanjenih skoraj petina vseh zaposlenih delavcev Tomosa,

kar je bilo za obmorsko mesto Koper kar znatno število. Pri tem je treba upoštevati, da je v tem času na obali že delovalo Planinsko društvo Koper, pozneje preimenovano v Obalno PD.

Zanimivo poročilo o uspehih in krizah društvene dejavnosti v minulih petindvajsetih letih je podal sedanji predsednik PD Tomos **Dragovan Justin**. Iz tega poročila je moč ugotoviti, da je bilo osnovno poslanstvo tega tovarniškega društva izpolnjeno predvsem s stalno aktivno rekreativno dejavnostjo med zapo-

Lanskoletno delovno predsedstvo PD Tomos

slenimi in njihovimi družinskimi člani in na prosvetljenjskem področju s prirejanjem foto razstav s planinsko tematiko, planinskimi predavanji, organiziranjem planinskih šol po programu PZS in mnogimi drugimi podobnimi dejavnostmi.

Članstvo PD je bilo zelo aktivno tudi v zimskem obdobju, ko je v sklopu društvene smučarske sekcije iz zime v zimo smučalo vedno več novih članov PD.

Članstvo je množično delovalo predvsem v prvih petnajstih letih obstoja PD Tomos. Kasneje je ta uspešnost zaradi različnih vzrokov počasi jenjavala. Zato je zdaj po 25 letih vodstvo društva sklenilo brisati iz svojega imena firmo Tomos, kajti ta tovarna ne kaže nikakršnega interesa več za to društvo, v njem pa je trenutno le še peščica njihovih delavcev.

Iz predsednikovega poročila je bilo še moč razbrati, da se je v zadnjem desetletju kljub občutnemu znižanju vplačane članarine planinskih

izletov in pohodov udeleževalo vselej kar precej udeležencev. To spoznanje je dajalo smisel in voljo skupini društvenih delavcev, da vztrajajo pri nadaljnji organizaciji izletov in da naj tudi to planinsko društvo deluje še naprej pod novim imenom, kakršnega si bodo izbrali do naslednjega rednega občnega zbora v letu 1998.

V zadnjih nekaj letih se število članstva spet veča in pričakovati je, da se bo zaradi zavzetega in vztrajnega uspešnega dela predsednika D. Justina in njegovih najzvestejših sodelavcev ta pot še nadaljevala.

Lado Cvetko

Prvo srečanje vodnikov PZS

Težko se je bilo upreti prijaznemu vabilu v Obvestilih Planinske zveze Slovenije, ki so ga pripravili člani organizacijskega odbora, prekaljeni planinski vodniki **Ladka Stranščak** (Obalno planinsko društvo Koper), **Maksimilijan Korošec** (Planinsko društvo Šoštanj) in **Marinka Koželj-Stepic** (Planinsko društvo Integral in vodja Odbora za planinske vodnike).

Vabljeni so bili vodniki iz vseh predelov Slovenije, da izmenjajo izkušnje, v sproščnem in neformalnem vzdušju poklepetajo o resnih in manj resnih vodniških problemih, spoznajo manj znana območja slovenskega geografskega prostora in skupno pripravijo načrt za prihodnje leto.

Napovedanega 15. novembra 1997 so v sončnem jutru začeli prihajati proti Tumovi koči na Slavniku iz različnih smeri: iz Podgorja po »lažji« ali »težji« varianti, čez Mali Slavnik po nemarkirani poti, iz Prešnice, najbolj oddaljeni pa že v petek zvečer iz Hrpelj pri Kozini.

Že od zgodnjih jutranjih ur je bilo moč čutiti prijazno vzdušje, h kateremu so veliko pripomogli organizatorji in seveda spontana srečanja s prijatelji, bežnimi znanci in seznanjanje s povsem novimi obrazi.

Da bi temeljito izkoristili prelep sončen dan, so se udeleženci potem, ko so se okrepčali z izdatno malico, odločili za planinsko turo, ki je bila za večino vodnikov nekaj novega. Ladka Stranščak in **Dušan Jež**,

oba iz Obalnega planinskega društva Koper, sta pripravila zanimiv načrt planinskega potepanja od Tumove kočice na Slavniku čez skalnati Veliki Grižan (978 m) ali Zajčji vrh. Od tu sta predvidela spust na preval Mala Vrata in nato vzpon na 908 metrov visoko plečato in travnato Veliko Plešivico, kjer so se prisotni slovesno vpisali v vpisno knjigo.

Pohodnike je povsod pozdravljala prijazna in več ali manj odprta kraška pokrajina, ki so jo prekinjali hrastovi in bukovci gozdovi, odeti v prelestne poznojesenske barve.

Razgled z Velikega Grižana je bil nepozaben. Dušan kot odlični poznavalec terena, po katerem smo hodili, je strokovno razlagal poglede proti Kojniku, Žbevnici, Učki, Risnjaku, Razsušici. Zlahka je vsakdo sam prepoznal markantno podobo Snežnika, sleme Javornikov, Vremščico, Kamniške in Savinjske Alpe. Slavnik in Tumovo kočico je bilo moč slutiti tam, kjer se je iznad krošenj dreves pokazal TV pretvornik. Ob sestopu z Velikega Grižana so nas na levi in desni spremljali tipični znanilci kraškega sveta, kot so žlebiči in škraplje in previden korak nikakor ni bil odveč. Na prevalu Mala Vrata so bili udeleženci opozorjeni na pomembno planinsko razpoto in na dejstvo, da so si oddahnili natanko ob slovensko-hrvaški meji. Tod vodi tudi Planinska pot Istrskega odreda v smeri Slavnik—

Žabnik. Sicer pa veljajo Mala Vrata v geografskem smislu za prehodno območje iz Brkinov v Istro.

Z Velike Plešivice je sledil sestop nazaj na Mala Vrata in od tu so nas markacije usmerile nazaj proti Slavniku. Pred Tumovo kočico se je po več kot 4-urni hoji prilegel pogled na lesketajoče se morje, Koprski in Tržaški zaliv, Nanos, triglavi očiak in sploh na nepozabno panoramo Julijskih in Kamniških Alp.

Po zasluženem kosilu so se udeleženci z navdušenjem odzvali neplaniranemu vabilu planinskih vodnikov iz Metlike, ki so kar nenedoma pričarali kostanj, organizirali peko in ob pesmi povabili na kozarček »njihovega«.

Medtem ko je ogenj počasi ugašal in so kostanji postajali vse vabljivejši, so vrli organizatorji povabili na tekmovanje vodnikov v izdelavi improviziranega pasu. Nagrade so ostale nepodeljene, saj ni bilo prostovoljca, ki bi se pred strogim očesom komisije spustil v boj za prvo mesto. Tekmovalni duh pa je naraščal, ko so druga za drugo prihajale prijave za kviz »obkroži, če znaš«. Vprašanja so bila dokaj zahtevna, prava planinska, vendar tokrat nagrade niso ostale nepodeljene. Prvo in tretje mesto so osvojili Mariborčani, drugo mesto je ostalo v Kopru. Nagrade so prispevali sponzorji Vepas-Velenje (čelade), Droga-Portorož (lične kape, trakove in čajne

skodelice) in Obalno planinsko društvo Koper. Sodelovala je tudi Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije.

Prvo srečanje planinskih vodnikov je po oceni prisotnih vsekakor uspelo. Udeležili so se ga vodniki meddruštvenih odborov Ljubljana, Kamniško-Bistriška, Posočje, Primorsko-Notranjski, Podravje, Savinjski in Dolenjski. O tem priča, denimo, tudi slovesni vpis v posebno vpisno knjigo. Tako je bila zaorana ledina srečanjem, ki bodo zagotovo še sledila. Tudi namen druženja je bil v celoti dosežen.

Na vrhu Slavnika je bil v zatonu zadnjih sončnih žarkov sprejet sklep, da bo naslednje srečanje 14. in 15. novembra 1998 v Mozirski koči. Na drugo srečanje organizatorji že sedaj vabijo vse planinske vodnike.

Slavica Tovšak

Poletni planinski tabor

Planinsko društvo Brežice je lansko poletje planinski tabor ob Planškem jezeru na Jezerskem organiziralo v dveh izmenah.

Od 5. do 12. julija je bil 5. tabor za odrasle in njihove otroke. Udeležilo se ga je 33 odraslih in 17 otrok, skupaj z vodstvom 50 planincev.

Program tabora, ki smo ga že doma začrtali, je obsegal ture, pohode ter športne in družabne aktivnosti.

Za ture so se udeleženci tabora odločali glede na svojo telesno pripravljenost in želje. Program smo morali prilagajati tudi vremenskim razmeram.

V soboto smo prispeli na Jezersko, v nedeljo pa smo vsi skupaj že odšli na Virnikov Grintovec. Pot je bila precej razmočena, kar je zahtevalo več zbranosti.

V ponedeljek se je 12 planincev odpravilo na Ledine in naprej na V. Babo. Ostali planinci so opravili izlet do slapa Čedca.

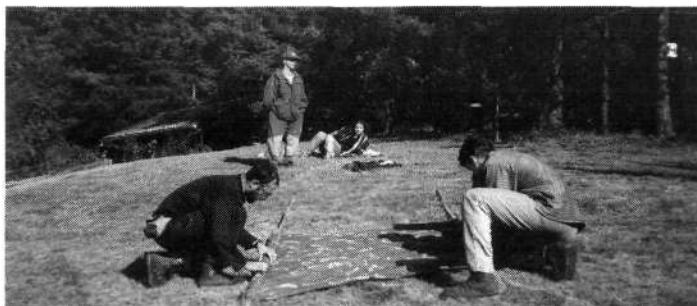
V torek smo ostali v taboru in se pomerili v športnih aktivnostih. Vsi mladi in manj mladi smo tekli okoli jezera, skakali v daljino in igrali odbojko.

V sredo se je 15 planincev odločilo za turo na Kočno. Ostali planinci so opravili izlet do Češke kočice, kjer so

Zadnja pojasnila vodnikom pred začetkom ture.

Foto: Maksimiljan Korošec

Tekmovanje v preizkusu znanja prve pomoči — izdelava nosil.

Foto: Bojan Rotovnik

vneto vadili spuščanje po melišču. V četrtek smo se vsi skupaj podali na Pristovski Storžič. Tura je bila vsem zelo všeč.

V petek nam je ponagajal dež, toda kljub temu se nas je dvajset povzpelo na Goli vrh, ostali pa so se sprehodili do tovrne žičnice.

Poleg tur smo čas v taboru zapolnili še z nekaterimi aktivnostmi. Iz planinske šole smo obravnavali teme o planinski opremi, gibanju v gorah, nevarnostih v gorah in prvi pomoči. Izvedli smo planinski kviz in planinski krst.

Mladi so za zadnji večer pripravili zabaven program. Posebno zabavno je bilo ob večerih ob tabornem ognju. Izdali smo tudi taborni časopis Viharnik.

Od 12. do 21. julija pa so taborili mladi planinci. Bilo jih je skupaj z vodstvom tabora 54. Zaradi slabega vremena jim je uspelo opraviti le tri ture.

Bili so na Ledinah, Češki koči in Golem vrhu, sprehodili pa so se tudi do slapa Čedca.

Marija Veble

Planinsko orientacijsko tekmovanje

Mladinski odsek PD Šoštanj je lani dvakrat organiziral planinsko orientacijsko tekmovanje, eno aprila in drugo oktobra. V dogovorih z drugimi sodelujočimi planinskimi društvi so se Šoštanjčani odločili za oktobrsko tekmovanje na isti dan, 25. oktobra, ko je bilo napovedano tudi drugo srečanje mladih planincev Savinjskega MDO na Gori Oljki (733 m). Dopoldne je bilo planinsko orientacijsko tekmovanje iz Loko-

vice pri Šoštanju na Goro Oljko, zgodaj popoldne pa srečanje mladih planincev. Prav tako je bilo ta dan orientacijsko tekmovanje v Savinjski ligi iz Polzele na Goro Oljko.

Tekmovanje MO PD Šoštanj se je začelo ob 9. uri, prve od 22 ekip pa so na progo odšle že ob 9.15. Za vse kategorije je bilo postavljenih devet kontrolnih točk, vendar so bile proge za kategorije različne in med seboj prepletene. Vse ekipe so odgovarjale na vprašanja, ki zahtevajo znanje gornjskih veščin, poleg tega so morale pokazati praktično znanje iz prve pomoči, nekatere pa posebej še kakšne druge veščine. Ekipe so bile na progi povprečno 90 minut, zadnja kontrolna točka in cilj tekmovanja pa je bil pri domu na Gori Oljki.

Tekmovanje, ki je bilo v šestih kategorijah, se je končalo ob 14. uri z razglasitvijo rezultatov. Vsaka sodelujoča ekipa je prejela brošuro »PD Šoštanj — 90 let« in simbolično nagrado v obliki čokoladic za vsakega člana ekipe. Najboljše ekipe v posameznih kategorijah so prejele še posebna priznanja.

Bojan Rotovnik

Izpopolnjevanje vodnikov za kopne razmere

Meddruštveni odbor Ljubljana je lanskega 19. aprila na Starem gradu nad Kamnikom organiziral področno izpopolnjevanje vodnikov PZS za kopne razmere. Bojan Pollak je predaval o tehniki gibanja, potem so tečajniki na osmih delovnih točkah vadili izdelavo improviziranega pasu, navezovanje na vrvi in zava-

rovanje na jeklenicah. O psihologiji vodenja ter o gorskem vremenu in podnebu je predavala Marinka Koželj Stepic, o prehrani v gorah pa je pripovedoval Bojan Pollak.

Na koncu izpopolnjevanja so prisotni ocenili, da je odlično, ker je trajalo le en dan, da je bil kraj dogajanja dobro izbran, saj je lahko in hitro dostopen, da so bile teme predstavljene dobro in obogatene s primeri iz lastnih izkušenj, da je bila cena primerno nizka, le 1900 tolarjev na udeleženca, in da si udeleženci v prihodnje želijo podoben način organizacije izpopolnjevanja.

Kot delegat OPLV se je izpopolnjevanja udeležil Silvester Jošt iz MDO Savinjske. Udeleženci so bili iz PD Radovljica, Litostroj, Novo mesto, Nova Gorica, Domžale, Vrhnika, Saturnus, Gornja Radgona, Janez Trdina iz Mengša, Kamnik in PTT Ljubljana. Kot inštruktorji praktičnega dela so sodelovali gorski vodnik Janez Ažman, alpinist Primož Brišnik, alpinistična inštruktorica Darja Jenko, gorski reševalec Lojze Jerman, gorski vodnik Silvester Jošt, gorski reševalec Frane Kemperle, inštruktorica planinske vzgoje Marinka Koželj Stepic in gorski vodnik Bojan Pollak.

Marinka Koželj Stepic

Mali oglasi

Zaradi prostorske stiske prodam naslednje planinske knjige: **Jaka Čop**: Svet med vrhovi — Julijske Alpe, 1962; **Ante Mahkota**: Sfinga, zadnja skrivnost Triglavske stene, 1991; **Planinski zbornik 1945**, uredil dr. A. Brilej; Gore in ljudje, glasilo Planinskega društva Slovenije, 1. letnik, 1946; **Evgen Lovšin**: Valentin Stanič, prvi alpinist v Vzhodnih Alpah, 1956; **Mirko Rupel**: Valvasorjevo berilo, 1951.

Informacije na naslov: Iva Dražil, Prečna pot 15, 8250 Brežice.

Prijatelju planinskega branja podarim Planinske vestnike zadnjih približno 20 letnikov, od katerih so nekateri nepopolni (manjka kakšna številka). Kogar to zanima, naj pokliče:

Bevc, Jamova 1, Ljubljana, tel.: 061/211-288.

CIPRA - Odbor za Slovenijo

CIPRA – Mednarodna komisija za varstvo Alp je konec oktobra 1997 pripravila dopolnjeno besedilo resolucije o helikopterskih poletih v Alpah, katere predlog je obravnavalo predsedstvo, sprejel pa zbor delegatov 7 alpskih držav na seji v Bovcu dne 25. 9. 1997.

RESOLUCIJA

za splošno prepoved turističnih helikopterskih poletov v Alpah

V Alpah, enako tudi v drugih gorskih območjih, predstavljajo helikopterski poleti vedno večje onesnaževanje s hrupom, kar povzroča škodljive posledice za prostoživeče divje živali, ljudem pa nepotrebne obremenitve. Zato naj bodo helikopterski poleti omejeni le na najnujnejše primere.

Helikopterji večinoma služijo turističnim namenom: do izhodišč visoko v gorah vozijo smučarje, popotnike, gorske kolesarje, lovce, športnike in navadne izletnike.

Športna dejavnost, ki si jo lahko privoščijo malo ljudi, hkrati obremenjuje mnoge druge. Prevoz maloštevilnih potnikov, ki žele čim hitreje k ciljem visoko v gorah, posiljuje mirna dolinska območja z dolgotrajnim helikopterskim truščem. Posebno nevarno je tovrstno nasilje za živalski svet v težkih zimskih razmerah. Nizki preleti in pristajanje helikopterjev silijo živali v paničen beg, ki v globokem snegu zahteva škodljivo dodatno izčrpavanje življenjske energije.

Tako imenovani heliturizem nima nobene gospodarske prednosti; nasprotno, vedno več turistov se pritožuje nad hrupnim nasiljem iz zraka in za oddih išče mirna območja. Turistični helikopterski poleti so v posameznih alpskih državah in regijah urejeni različno. V Nemčiji in Liechtensteinu so prepovedani; v Franciji tudi, čeprav prihaja do rednih kršitev te prepovedi, ker niso sprejete tudi sankcije za kršitelje. V Avstriji sta v te namene dovoljeni le dve vzletni in pristajalni mesti v deželi Vorarlberg, na vseh drugih območjih pa je heliturizem prepovedan. V Švici je na razpolago 43 pristajalnih mest, helikopterji letno prepeljejo do 500.000 potnikov. V Italiji se s heliturizmom ukvarjajo predvsem v Zahodnih Alpah in Dolomitih, v avtonomni pokrajini Trento pa je popolnoma prepovedan. Tudi v Sloveniji so nedavno začeli s heliturizmom.

Številni argumenti nas prepričujejo o nujnosti, da visokogorje ostane območje tišine, zato

CIPRA POZIVA

alpske države in njihove predstavnike, da sprejmejo nujne ukrepe za splošno prepoved turističnih helikopterskih poletov na celotnem območju Alp.

Schaan, oktober 1997

Andreas Weisen, predsednik CIPRA International
Helmuth Moroder, Bozen, prvi podpredsednik
Peter Hasslacher, Innsbruck, drugi podpredsednik

SPOROČILO

Slovenski gorniški in alpinistični javnosti sporočamo vest, da smo občasni in redni poklicni gorski vodniki (GV) Združenja gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS) v Planinski zvezi Slovenije svojim predhodnikom, gorskim vodnikom

*Simonu Pinterju iz Mojstraně,
slavnim Trentarjem Antonu Tožbarju, Matiji in Antonu Kravanji,
Andreju in Jožetu Komacu ter Ivanu Bergincu,
vodnikom iz bohinjkega kota,
Mojstrančanom,
Kranjskogorcem,
Andreju Černuti,
Antonu Ojcingerju,
Lučanom,
Lovrencu Potočniku, Mihi in Valentinu Uršiču,
Suhadolniku iz Kokre,
Janezu Piskerniku iz Logarske doline,
udeležencem 1. slovenskega tečaja za gorske vodnike v organizaciji SPD 1906. leta,
Joži Čopu in Urošu Zupančiču,
ter
vsem drugim iz generacij pred I. svetovno vojno, med obema vojnama
in po II. svetovni vojni*

kot pravni in moralni nasledniki izpolnili svojo v letu 1993 dano obvezo s sprejemom med polnopravne člane Mednarodne zveze združenj gorskih vodnikov (IFMGA/UIAGM/IVBV) 22. novembra 1997 v Kalsu pod Velikim Klekom.

Postali smo del velike družine gorskih vodnikov iz Avstrije, Francije, Italije, Japonske, Kanade, Nemčije, Norveške, Nove Zelandije, Peruja, Slovaške, Španije, Švedske, Švice, Velike Britanije, Združenih držav Amerike ter avtonomnih področij Aoste in Južne Tirolske, obenem pa si pridobili delovno vizo za Evropsko zvezo in svet.

Pa ne samo to! Trdno smo odločeni, da bomo dediščino in tradicijo, ki ste nam jo zaupali, razvijali tudi v bodoče.

Vodili bomo na turne smuke, soteskarjenja, gorniške ture in trekinge po poteh, zavarovanih plezalnih poteh in brezpotjih ter plezalne vzpone v kopni škali, snegu, ledu in mešanem svetu od Šmarne gore do Everesta, preko znanih in neznanih dolin, celin in otokov.

Vsi živeči slovenski gorski vodniki:

Andrej APLENC, Janez AZMAN, Janez BENKOVIČ, Zoran BEŠLIN, Janko BLAŽEJ, Sandi BLAŽINA, Milan BRINOVEC, Janez BROJAN, Marko BUTINAR, Danilo CEDILNIK, Jaka ČOP, Avgust DELAVEC, Pavel DIMITROV, Davorin DOLAR, Janez DUHOVNIK, Dušan DVORŠEK, Franc EKAR, Boris ERJAVEC, Janez GOLOB, Jože GOVEKAR, Martin GRIČAR, Viktor GROŠELJ, Emil HERLEC, Roman HERLEC, Jože HOČEVAR, Metod HUMAR, Branko JAKLIČ, Peter JANEŽIČ, Anton JEGLIČ, Stanko JENKO, Peter JEŽEK, France JEROMEN, Silvester JOŠT, Ludvik JUVAN, Marjan KERŠIČ, Stane KLEMENC, Stanko KLINAR, Slavko KOBLAR, Rado KOČEVAR, Jože KODRE, Stanislav KOFLER, Zvone KORENČAN, Ludvik KOŠIR, Mitja KOŠIR, Anton KRALJ, Leonid KREGAR, Marjan KREGAR, Boris KRIVIC, Janez KRUŠIČ, Janez KUNSTELJ, Janez LAH, Franc LAKOTA, Igor LEVSTEK, Ante MAHKOTA, Marjan MANFREDA, Štefan MARENČE, Franc MARKIČ, Peter MARKIČ, Vanja MATIJEVEC, Vladimir MESARIČ, Janko MIRNIK, Radivoj NADVEŠNIK, Tone OMAN, Teobald PAJNIK, Jernej PERKO, Bojan POGRAJČ, Dušan POLAJNAR, Peter POLJANEC, Bojan POLLAK, Vanč POTRČ, Ciril PRAČEK, Janez PRESETNIK, Gabrijel PREZELJ, Vladimir PUČKO, Janez RAMUŠ, Jošt RAZINGER, Jože REPIČ, Marjan RODE, Jože ROŽIČ, Roman ROBAS, Janez RUPAR, Nadislav SALBERGER, Anton SAZONOV, Milan SCHARA, Vlado SCHLAMBERGER, Jurij SENEGACNIK, Vili SVET, Tone SVETINA, Peter ŠČETININ, Stanislav ŠIKONJA, Pavel ŠIMENC, Tone ŠKARJA, Danilo ŠKERBINEK, Danijel ŠKERL, Bojan ŠPROGAR, Andrej ŠTREMELJ, Marko ŠTREMELJ, Franc ŠTUPNIK, Franc ŠUŠTERŠIČ, Franc TAMŠE, Nikolaj TANCAR, Iztok TOMAZIN, Emil TRATNIK, Janez TRILER, Viktor UHAN, Milan VALANT, Evgen VAVKEN, Anton ZUPAN, Franc ZUPAN, Ljuban ZUPANČIČ

Ljubljana, 23. november 1997